

ΑΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΣΔΟ)
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ**

ΘΕΜΑ:

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΠΑΠΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:

ΤΗΚΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΡΕΒΕΖΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....Σελ. 4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

- 1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....Σελ. 7
- 1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....Σελ. 7
- 1.3 ΑΛΛΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΛΛΑΞΑΝ ΤΟΝ
ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....Σελ. 10
- 1.4 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ.....Σελ. 13
- 1.5 ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....Σελ. 16
- 1.6 ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....Σελ. 17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΡΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

- 2.1. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.....Σελ. 22
- 2.2. ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΕΛΚΟΥΝ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΤΟΠΟ..Σελ. 23
- 2.3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....Σελ. 25
- 2.4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....Σελ. 33
- 2.4.1. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....Σελ. 33
- 2.4.2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....Σελ. 35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ & ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ

- 3.1. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....Σελ. 39
- 3.2. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ
ΕΥΡΩΠΗ.....Σελ. 40
- 3.2.1. Η ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΥΠΟΔΟΧΕΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....Σελ. 40
- 3.2.2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....Σελ. 44

3.2.3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΝ ΣΤΗ ΓΡΗΓΟΡΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗ Ν. ΕΥΡΩΠΗ.....	Σελ. 46
3.2.4. ΑΥΞΗΣΗ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑΣ.....	Σελ. 48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

4.1. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	Σελ. 53
4.2. ΟΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	Σελ. 58
4.3. ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	Σελ. 66
4.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.....	Σελ. 69
4.4.1. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΦΙΛΙΑΣ.....	Σελ. 69
4.4.2. Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.....	Σελ. 71
4.4.3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ.....	Σελ. 74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1: Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΧΩΡΑ ΕΚΡΟΗΣ, ΣΕ ΧΩΡΑ ΕΙΣΡΟΗΣ.....	Σελ. 78
5.2.: ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ.....	Σελ. 80
5.3.: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ.....	Σελ. 83
5.4.: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΓΛΕΙΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	Σελ. 87
5.5.: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	Σελ. 90
5.5.1. ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	Σελ. 91
5.5.2. ΗΛΙΚΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	Σελ. 93
5.5.3. ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	Σελ. 94
5.5.4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	Σελ. 96
5.5.5. ΛΟΓΟΣ ΕΛΕΥΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	Σελ. 97
5.5.6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	Σελ. 97
5.5.7 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	Σελ. 98
5.5.8. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	Σελ. 104

5.5.9. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ...Σελ. 105

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... Σελ. 107

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... Σελ.110

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο άνθρωπος πάντα, όταν ο τόπος που γεννήθηκε δεν του προσφέρει εκείνα που θέλει για να ζήσει μια ζωή υποφερτή και μέσα στα υπάρχοντα κοινωνικά πλαίσια, πασχίζει να βρει καλύτερη τύχη. Έτσι αρχίζει η μετακίνηση και η αναζήτηση καλύτερης τύχης.

Το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι τόσο παλαιό όσο και η ιστορία της ανθρωπότητας. Μετανάστες υπήρχαν ανέκαθεν. Υπάρχουν και σήμερα και θα συνεχίσουν να υπάρχουν. Η οικονομική και η κοινωνική ιστορία γράφεται και από τους μετανάστες. Κάθε μετακίνηση ανθρώπων από τόπο σε τόπο προκαλούσε και εξακολουθεί να προκαλεί πάντοτε προβλήματα.

Η ελληνική πληθυσμιακή καθυστέρηση οφείλεται και στην αθρόα μετανάστευση, που άρχισε από το **1950-55**. Αλλά και πριν από την περίοδο αυτή, το φαινόμενο της μετανάστευσης είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις, πράγμα, όμως που δεν επιδρούσε και τόσο αισθητά στην πληθυσμιακή κίνηση. Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, και ιδιαίτερα μετά το 1954, το μεταναστευτικό ρεύμα μεγάλωσε απότομα και πήρε ανησυχητικές διαστάσεις. Ξεπέρασε και το ρεύμα του 1900-1915, με μόνη τη διαφορά ότι τώρα αντί να κατευθύνονται οι μετανάστες στην Αμερική, η μετανάστευση πήρε άλλη κατεύθυνση. Κινήθηκε προς τις βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης και ιδιαίτερα τη Δυτική Γερμανία.

Ενώ το κύμα της εξωτερικής μετανάστευσης είχε κορυφωθεί, με σοβαρές συνέπειες στη χώρα μας, από το 1970 και μετά ο αριθμός των Ελλήνων, που ζητούσε καλύτερη τύχη στη ξενιτιά, άρχισε όλο και να λιγοστεύει ενώ, σύγχρονα, άρχισε να αυξάνει ο αριθμός των Ελλήνων που ξαναγύριζαν στην πατρίδα τους. Μια εξισορρόπηση γίνεται το 1974, που ο αριθμός αυτών που μετανάστευσαν ήταν περίπου ίδιος με τον αριθμό αυτών που γύρισαν πίσω στην πατρίδα. Ήταν η πρώτη εξισορρόπηση και η ελπίδα για να σταματήσει το ρεύμα της μετανάστευσης. Να μη φύγει πια ο ανθος της ελληνικής νεολαίας, για τα ευρωπαϊκά εργοστάσια, για την πικρή ξενιτιά. Και από το 1975 και μετά η ευχή γίνεται πραγματικότητα και, για πρώτη φορά στην ιστορία της νεότερης Ελλάδας, αυτοί που γυρίζουν πίσω στον τόπο τους, είναι περισσότεροι απ' αυτούς που την εγκαταλείπουν. Αυτό είναι ένα γεγονός ιστορικής σημασίας και

δημιουργεί αισιοδοξία για το μέλλον. Δημιουργεί την πίστη για το σταμάτημα της πληθυσμιακής αιμορραγίας και την παλιννόστηση όλων των ξενιτεμένων.

Τώρα το ρεύμα έγινε αντίστροφο και η Ελλάδα δέχεται μετάγγιση ανθρώπινου δυναμικού (προπαντός νέου) και εξαιρετικής ποιότητας, γιατί όλοι αυτοί που γυρίζουν είναι άτομα παραγωγικά από άποψη ηλικίας και δραστήρια. Ακόμα είναι φορείς προηγμένης τεχνολογίας, γιατί έζησαν σε χώρες βιομηχανικά και τεχνολογικά ανεπτυγμένες, έχουν ειδικότητες απαραίτητες στη γρήγορα αναπτυσσόμενη ελληνική οικονομία και, το καλύτερο, ότι δε συγκεντρώνονται πάλι όλοι στα αστικά κέντρα αλλά εγκαθίστανται, σε αναλογία ένας στους τρεις, σε αγροτικές περιοχές.

Η ύπαρξη των μεταναστών σε μία χώρα επηρεάζει σημαντικά την οικονομική και κοινωνική διάρθρωση της χώρας. Υπάρχουν πολλές μελέτες οι οποίες επιχειρούν να μετρήσουν τις συνέπειες της μετανάστευσης στην οικονομία της χώρας υποδοχής. Πέρα από το αν αποδεικνύεται εμπειρικά το πόσο βοηθούν ή όχι οι μετανάστες στην οικονομία της χώρας υποδοχής, ένα είναι σίγουρο : η οικονομική μετανάστευση προκαλείται από την ίδια την αναπτυξιακή διαδικασία την οποία και επηρεάζει. Δηλαδή με άλλα λόγια, το μοντέλο ανάπτυξης μας «παράγει» τους μετανάστες από τη στιγμή που στηρίζεται στην κινητικότητα της εργασίας. Καθετί που το οικονομικό σύστημα «παράγει», ταυτόχρονα το χρησιμοποιεί. Έτσι και στην περίπτωση των μεταναστών, η μετακίνησή τους από τη μια περιοχή στην άλλη ευνοεί την οικονομική ανάπτυξη σε παγκόσμια κλίμακα.

Η συγκεκριμένη εργασία που ακολουθεί έχει ως θέμα τις συνέπειες των μεταναστών που μεταναστεύουν από τη χώρα τους σε μια άλλη ώστε να βρουν μια καλύτερη ζωή. Αποτελείται από 5 κεφάλαια όπου αναλύονται από όλες τις πτυχές τους. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρει γενικά το τι είναι μετανάστευση. Το δεύτερο αναφέρει τις υπερεθνικές πολιτικές μεταξύ των κρατών, στο τρίτο καθώς και στο τέταρτο κεφάλαιο μιλάω για το προφίλ των μεταναστών γενικά στον κόσμο και ειδικότερα στην Ευρώπη και τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρει για το φαινόμενο των μεταναστών στην Ελλάδα όπου θα δωθεί και ιδιότυπη σημασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

**1.3 ΑΛΛΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΛΛΑΞΑΝ
ΤΟΝ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

1.4 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

1.5 ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.6 ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόβλημα της μετανάστευσης είναι τεράστιο, πολύπλοκο και είναι ασφαλώς αντικείμενο κοινωνιολογικής έρευνας, αλλά και ιστορικής μελέτης για το μέλλον των χωρών της Ευρώπης μέσα στα νέα πλαίσια που την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν. Αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, με ιδιαιτερότητες που εκδηλώνεται διαχρονικά και σε παγκόσμια κλίμακα.

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι πολύμορφα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για πολλούς λόγους, εκ των οποίων ο κυριότερος είναι για να αποφύγουν τους πιεστικούς παράγοντες της ζωής αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και κοινωνική ανεξαρτησία. Έρευνες δείχνουν ότι μεταναστεύουν για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς αλλά κι για πολιτιστικούς λόγους.

Στη σημερινή εποχή, το πρόβλημα της μετανάστευσης έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις λόγω των σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών που συντελέστηκαν στον κόσμο και ιδιαίτερα στην Ανατολική Ευρώπη και στην Βαλκανική και όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα παρουσιάζεται με αντεστραμμένους όρους. δηλαδή η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών τις δεκαετίες '20-'50, έγινε τώρα χώρα υποδοχής μεταναστών. Αυτό δημιουργεί ένα επιπλέον πρόβλημα στον τόπο μας που έχει να κάνει με την αύξηση των φαινομένων ξενοφοβίας και ρατσισμού τα οποία τείνουν να πάρουν ανησυχητικές διαστάσεις.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ιστορία της νεοελληνικής μετανάστευσης, με την έννοια της μετοίκησης είναι τόσο παλιά, όσο παλιά είναι και η ιστορία μας. Για λόγους που κατά καιρούς διαφοροποιούνται, οι Έλληνες φαίνεται πως πάντα αποζητούσαν καινούριες πατρίδες με παραδοσιακούς προορισμούς τον Εύξεινο Πόντο, τα Ανατολικά της μεσογείου, τα νότια της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και κάποια κέντρα της δυτικής Ευρώπης, που έγιναν οι πυρήνες μιας ισχυρής αλλά και πολυπληθούς διασποράς.

Ωστόσο από τα τέλη τον περασμένου αιώνα οι αναζητήσεις κατευθύνονταν ακόμα πιο μακριά, καταργώντας τα νοητά σύνορα των ωκεανών, με κύριους αποδέχτες την Αμερική και την Αυστραλία (Τσουκαλάς Κ. 1982: 147). Ο μεταναστευτικός πυρετός θα κορυφωθεί την εικοσαετία 1900-1920 και η Ελλάδα θα χάσει το 8% του συνολικού της πληθυσμού.

Περίπου 25.000 άνθρωποι εγκαταλείπουν κάθε χρόνο, μια χώρα οικονομικά εξουθενωμένη και πολιτικά αβέβαιη και ξεκινούν για τη “Γη της Επαγγελίας” που υπόσχεται πλούτο και ευημερία, “ευκαιρίες” και στους λιγότερο τυχερούς. Ο μύθος της αμερικάνικης “Γης της επαγγελίας” ή του «ονείρου» όπως ακόμα και σήμερα λέγεται, του καταφύγιου των αποδήμων όλου του κόσμου, αναμφισβήτητα διαπότισε όλη την ύπαιθρο.

Βέβαια οι ΗΠΑ δεν αποτέλεσαν με κανένα τρόπο μια προνομιακή ζώνη για τους Έλληνες μετανάστες, όπου η αλληλεγγύη ανάμεσα σε συμπατριώτες θα εξασφάλιζε μια θέση καθορισμένη και προορισμένη γι' αυτούς μέσα στον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας. Αποτελούσε τμήμα μιας παγκόσμιας μεταναστευτικής ροής, που ενσωματωνόταν στη διαδικασία της εντυπωσιακής ανάπτυξης του αμερικάνικου καπιταλισμού μετά τη λήξη του αμερικάνικου εμφυλίου πολέμου (Τσουκαλάς, 1982).

Τα μεταπολεμικά χρόνια του .ευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου βρήκαν την Ελλάδα να «αιμορραγεί» από την απώλεια του εργατικού δυναμικού της μιας και μεγάλος αριθμός Ελλήνων εγκατέλειπαν τη χώρα με προορισμό αναπτυγμένες οικονομίες του Βορρά και υπερπόντιων χωρών προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών απασχόλησης και διαβίωσης. Το ίδιο όμως παρατηρήθηκε και σε άλλες χώρες μιας και η ανοικοδόμηση των μεταπολεμικών χωρών στηρίχθηκε στο μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό.

Σε γενικότερο επίπεδο τα έτη 1973-74 οι σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που συμβαίνουν διεθνώς, έχουν ως αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε κρίση το μακροχρόνιο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που είναι γνωστό ως «φορντισμός». Το μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται από μαζική παραγωγή και κατανάλωση τυποποιημένων προϊόντων. Οι λόγοι της κρίσης αυτής είναι η εντατικοποίηση της εργασίας που οδηγεί στην αντίδραση του εργατικού δυναμικού, ο κορεσμός των αγορών, η μείωση της παραγωγικότητας και της ζήτησης καθώς και η πετρελαϊκή κρίση του 1973.

Η κρίση του ισχυρού αυτού οικονομικού μοντέλου είχε σοβαρές επιπτώσεις όχι μόνο στη διεθνή οικονομία αλλά και στο ήδη υπάρχον θέμα της μαζικής και οργανωμένης μετανάστευσης που απασχόλησε κυρίως την Ευρώπη. Η αντίδραση των ευρωπαϊκών κρατών ήταν άμεση καθώς η Γερμανία έκλεισε τα σύνορά της το Νοέμβριο του 1973 και η Γαλλία τον Ιούλιο του 1974. Εξαίρεση αποτέλεσαν η Ελβετία και η Μεγάλη Βρετανία που είχαν ήδη ξεκινήσει τις προσπάθειες να περιορίσουν τη μετανάστευση.

Επιπλέον δρομολογούνται οικονομικές αλλαγές και ξεκινά η διαδικασία αναδιάρθρωσης και διεθνοποίησης της παραγωγής, οι οικονομικές ενοποιήσεις καθώς και η επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης. Έτσι εμφανίζονται νέες περιοχές εισερχόμενης και εξερχόμενης μετανάστευσης.

Από τη δεκαετία του 1970 με το τέλος της πετρελαϊκής κρίσης και την παρακμή του φορντικού μοντέλου μία στροφή της μεταναστευτικής ροής όσον αφορά τις χώρες της Νότιας Ευρώπης δημιουργείται. Στην Ελλάδα μειώνονται οι εκροές μεταναστών και αυξάνονται οι εισροές. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 η Ελλάδα είχε αρχίσει να δέχεται μετανάστες από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας στα πλαίσια κάλυψης των αναγκών της σε φτηνό εργατικό δυναμικό. Η πτώση της δικτατορίας ευνοεί την επιστροφή των πολιτικών προσφύγων και η αλλαγή και οι περιορισμοί των μεταναστευτικών πολιτικών των ΗΠΑ και της Αυστραλίας εντείνουν την επιστροφή αρκετών οικονομικών μεταναστών.

Μέχρι τις αρχές του 1990 η ελληνική κοινωνία είχε ταυτίσει την μετανάστευση με την αποδήμηση σε χώρες της δυτικής Ευρώπης, της Αυστραλίας και της Αμερικής. Την περίοδο εκείνη καταρρέουν τα καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού και το φαινόμενο του επαναπατρισμού εντείνεται (ομογενείς, παλιννοστούντες κτλ) με την ταυτόχρονη εισροή μεταναστών από τις χώρες αυτές.

Σε συνδυασμό και με τη γεωγραφική της θέση αλλά και τη μορφολογία του εδάφους της (που καθιστά τη φύλαξη των συνόρων δύσκολη), η Ελλάδα πλέον από χώρα αποστολής μεταναστών λειτουργεί πλέον ως χώρα υποδοχής (όπως ακριβώς και οι υπόλοιπες χώρες του ευρωπαϊκού νότου).

Ο πίνακας¹ που ακολουθεί περιγράφει συνοπτικά τα μεταναστευτικά ρεύματα που χαρακτήρισαν την ελληνική ιστορία:

Πίνακας 1 : Μεταναστευτικά Ρεύματα και ελληνική κοινωνία

1900-1920 : Έντονο μεταναστευτικό ρεύμα προς ΗΠΑ, Καναδά
1920-1955 : Φυσιολογική μεταναστευτική κίνηση των Ελλήνων
1955-1959 : Νέο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων προς άλλες χώρες
1960-1974 : Εκρηκτικό ρεύμα των Ελλήνων προς Γερμανία, Αυστραλία και ΗΠΑ (κυρίως)
1974-1980 : Αρχίζει το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ελλάδα
1981-1988 : Παρατηρείται έντονο μεταναστευτικό ρεύμα με τη μορφή της παράνομης απασχόλησης
1988-1991 : Υπερβολική αύξηση των ξένων παράνομα απασχολούμενων που υπολογίζονται πλέον σε 300,000

Σούλης Σ, (1993), σ. 443

1.3. ΆΛΛΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΛΛΑΞΑΝ ΤΟ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στη διάρκεια των δύο τελευταίων αιώνων, η Ελλάδα γνώρισε έντονα μεταναστευτικά ρεύματα. Οι μεταναστεύσεις από τον ελλαδικό χώρο προς τις άλλες περιοχές της Βαλκανικής και τα μεγάλα αστικά κέντρα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας συρρικνώνονται στη διάρκεια των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα και νέοι προορισμοί αναδύονται προοδευτικά (ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς).

Οι αγροτικοί πληθυσμοί του βορείου τμήματος της Πελοποννήσου, είναι οι πρώτοι που μετακινήθηκαν μαζικά προς την αμερικανική ήπειρο με την έναρξη της σταδιακής κρίσης, ενώ εκτιμάται ότι περίπου 370.000 άτομα (15%-20% του πληθυσμού της Ελλάδας στα τότε σύνορά της) εγκατέλειψαν τη χώρα ανάμεσα στο 1889 και το 1919.

Την ίδια περίοδο, αναδύονται και τα πρώτα ρεύματα εσωτερικής μετανάστευσης, με αποτέλεσμα την αύξηση του ειδικού βάρους του αστικού πληθυσμού (15% το 1889, 23% το 1920). Η μετανάστευση προς το εξωτερικό ατονεί την περίοδο του μεσοπολέμου, ενώ την επαύριον της Μικρασιατικής καταστροφής, 1,2 εκατομ. πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας, που θα απολέσει ταυτόχρονα 420.000 κατοίκους, με την ανταλλαγή των πληθυσμών.

Ένα σημαντικό τμήμα των εισερχομένων θα εγκατασταθεί σε αστικές περιοχές, προκαλώντας την πρώτη σημαντική αύξηση του πληθυσμού των πόλεων (αύξηση κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες ανάμεσα στο 1920 και το 1928, από 23% στο 31%).

Η παραγμένη περίοδος, που θα ακολουθήσει τη γερμανική εισβολή (κατοχή και εμφύλιος), θα προκαλέσουν μια έντονη κινητικότητα στο εσωτερικό της χώρας. Οι συγκρούσεις και οι καταστροφές αναγκάζουν αγροτικούς και ορεινούς – ημιορεινούς πληθυσμούς της Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Πελοποννήσου (και σε μικρότερο βαθμό της Στερεάς Ελλάδας και της Θεσσαλίας) να καταφύγουν στα μεγαλύτερα αστικά και ημιαστικά κέντρα της ηπειρωτικής Ελλάδας. Ένα τμήμα τους, μετά την πρώτη αυτή αστική εμπειρία, με τη μερική ένταξη του στη μισθωτή εργασία και αποθαρρυσμένο από τις καταστροφές παραμένει στα κέντρα “υποδοχής” και μετά τη λήξη του εμφυλίου, αναφέρει ο κ. Κοτζαμάνης (1993, *1 με πο*)

Ένα άλλο (το μεγαλύτερο) επιστρέφει στους τόπους καταγωγής του και παραμένει εν αναμονή της δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών για την μετακίνησή του, είτε στα αστικά κέντρα του εσωτερικού, είτε στις βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Δημιουργείται έτσι ένα εν δυνάμει μεταναστευτικό απόθεμα, απόθεμα που θα τροφοδοτήσει τις επόμενες δεκαετίες τόσο την εξωτερική μετανάστευση (προς τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία αρχικά, τις βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης αργότερα) όσο και την εσωτερική μετανάστευση με προορισμό τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Η εξωτερική μετανάστευση, σύμφωνα με τους ερευνητές, συνυπάρχει την περίοδο αυτή, με την έξοδο από την ύπαιθρο και την ταχύτατη αστικοποίηση, με αποτέλεσμα στην απογραφή του 1981 το 58% του πληθυσμού της Ελλάδας να έχει πλέον συγκεντρωθεί στις αστικές περιοχές και ιδιαίτερα στα Π.Σ. Αθηνών και

Θεσσαλονίκης, που τριπλασιάζουν σχεδόν τον πληθυσμό τους, ανάμεσα στο 1940 και το 1981.

Η μετανάστευση προς το εξωτερικό απονεί, όμως, μετά το 1973 (και ακόμη περισσότερο μετά το 1980, τείνοντας να μηδενισθεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες), παραχωρώντας αρχικά τη θέση της στην παλιννόστηση τμήματος των ελλήνων μεταναστών των προηγούμενων δεκαετιών, μια παλιννόστηση που θα περιοριστεί σημαντικά μετά το 1990. Ακολουθεί η μαζική εισροή μεταναστών από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες (κυρίως δε από την Αλβανία) σε μια πρώτη φάση (1990-2005), από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της Ασίας την τελευταία πενταετία.

Η Ελλάδα μετατρέπεται έτσι- συμπεραίνεται στην εργασία- από χώρα εξαγωγής σε χώρα υποδοχής μεταναστών, με αποτέλεσμα ο πληθυσμός των μεταναστών να ανέλθει, σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής, στις 770.000 (σχεδόν 7% του απογραφέντος πληθυσμού που αγγίζει τα 11 εκατ. άτομα).

Η κινητικότητα στο εσωτερικό της χώρας μας συνεχίζεται -αν και με μειωμένη ένταση- και μετά τη διακοπή της εξωτερικής μετανάστευσης, με αποτέλεσμα ο αστικός πληθυσμός να προσεγγίζει, το 2010, το 62%. Η εσωτερική αυτή κινητικότητα χαρακτηρίζεται βασικά από μετακινήσεις πληθυσμών από ορεινές – ημιορεινές περιοχές σε πεδινές και από αγροτικές σε αστικές και δευτερευόντως από μετακινήσεις από μικρότερα αστικά κέντρα σε μεγαλύτερα.

Η μαζική είσοδος των μεταναστών μετά το 1990 δεν φαίνεται να αίρει την πρότερη της εγκατάστασής τους ανισοκατανομή του πληθυσμού στον ελλαδικό χώρο και την έντονη αστικοποίησή του, ενώ, τις τελευταίες δεκαετίες, τα μεταναστευτικά αποθέματα πολλών αγροτικών περιοχών της χώρας τείνουν πλέον να εξαντληθούν.

Στην επιβράδυνση αυτή, μετά το 1980, της εξόδου από την ύπαιθρο συνέβαλε η προοδευτική βελτίωση των όρων της εργασίας και του αγροτικού εισοδήματος, μετά την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η ενίσχυση της περιφέρειας, η ανάπτυξη του τουρισμού και η αποβιομηχάνιση μεγάλων αστικών κέντρων (αλλά και η δημογραφική γήρανση του χώρου αυτού), ενώ ταυτόχρονα

εμφανίζονται δειλά κάποιες τάσεις για αναστροφή των μεταναστευτικών ρευμάτων από τις αστικές περιοχές προς την περιφέρεια.

Τα προαναφερθέντα ρεύματα εσωτερικής μετανάστευσης, σε συνδυασμό με την επιλεκτική εξωτερική μετανάστευση και την παλιννόστηση (στο βαθμό που μεγάλο τμήμα των Ελλήνων μεταναστών, που επέστρεψε στην Ελλάδα δεν εγκαταστάθηκε στον τόπο καταγωγής του) άλλαξαν ριζικά τον μεταπολεμικό πληθυσμιακό χάρτη της χώρας μας και συμμετείχαν ενεργά στην ταχύτατη αστικοποίηση του πληθυσμού της, το ειδικό βάρος του οποίου διπλασιάζεται σχεδόν σε μια εβδομηκονταετία (από 33% το 1940 στο 62% το 2010).

1.4. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Ο ορισμός της μετανάστευσης δεν αποτελεί ένα εύκολο θέμα μιας και επηρεάζεται από ποικίλους ιδεολογικο-πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες καθώς και θεωρητικές προϋποθέσεις.

Ως **μετανάστευση** ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων ή τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη. (Κάστλ και Κόζακ 1973)

Από την παράθεση αυτή των ορισμών καταδεικνύεται ότι μπορεί μεν κύριο χαρακτηριστικό της μετανάστευσης αποτελεί η γεωγραφική κινητικότητα αλλά το τι κάθε φορά ορίζεται σαν μετανάστευση εξαρτάται από κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές διαστάσεις.

Για παράδειγμα σήμερα, μιλώντας για μετανάστευση εννοούμε την οικονομική μετανάστευση, διαχωρίζοντάς την έτσι από τις άλλες μορφές μετανάστευσης που μπορεί να πάρει και που είναι η προσφυγική και η ανταλλαγή πληθυσμού.

Ο *Borjas* εντοπίζοντας τη δυσκολία που μπορούν να επιφέρουν οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες, μιλάει για τη μετανάστευση διακρίνοντάς την με βάση «παράγοντες προσέλκυσης» ή «απώθησης». Οι «παράγοντες προσέλκυσης» ήταν αυτές που καθόρισαν τον μεταναστευτικό χαρακτήρα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα όπου οι μετανάστες αυτοεπιλέγονταν από τη χώρα

υποδοχής τους και η βάσει των αναγκών της σε εργατικό δυναμικό η χώρα επέλεγε διαμορφώνοντας μία πολιτική μετανάστευσης στηριζόμενη σε «συμβάσεις εργασίας» και διακρατικές συμφωνίες . Διαμορφωνόταν μια κατάσταση όπως ακριβώς περιγράφηκε ανωτέρω (άρθρο από οικονομική εφημερίδα φυλο 10, τεύχος 275)

Η σημερινή πραγματικότητα όμως, με την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τη δημογραφική έκρηξη, δημιουργεί τους «παράγοντες απώθησης» που καθορίζουν πλέον τις μεταναστατευτικές κινήσεις

Οι ίδιες περίπου δυσκολίες συναντώνται και στην προσπάθεια ορισμού της έννοιας μετανάστης. Το πώς οι διάφορες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες επηρεάζουν τους ορισμούς θα φανεί ευθύς παρακάτω.

Τονίστηκε και νωρίτερα πως έχουν υπάρξει δραματικοί μετασχηματισμοί στο ρυθμιστικό περιβάλλον της μετανάστευσης σε ολόκληρη την Ευρώπη που ακολούθησε αμέσως μετά το νέο κύμα μετανάστευσης που άρχισε προς το τέλος της δεκαετίας του '80/νωρίς η δεκαετία του '90 δημιουργώντας νέες ευαίσθητα πληθυσμιακά ομάδες όπως αυτές των προσφύγων, των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο. Έννοιες που παρόλο μπορεί να ταυτίζονται ή να αλληλοκαλύπτονται στην καθημερινότητα μας, δεν ταυτίζονται μεταξύ τους. Προτού λοιπόν προχωρήσουμε στον αποσαφήνιση του όρου «μετανάστης» καλό είναι πρώτα να γίνει ο διαχωρισμός των προαναφερθέντων εννοιών.

Σύμφωνα λοιπόν με τη διεθνή βιβλιογραφία:

Οι αιτούντες άσυλο είναι άνθρωποι που έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένουν την έγκρισή της. Είναι άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων και που η επιστροφή τους σε αυτές εγκυμονεί κινδύνους για την ακεραιότητά τους εξαιτίας της φυλετικής τους ταυτότητας ή πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν έχουν το δικαίωμα εργασίας εκτός αν αποκτήσουν και την αντίστοιχη άδεια.

Πρόσφυγες: είναι αυτοί που έχουν λάβει πολιτικό άσυλο και τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής στη χώρα με πλήρη εργασιακά δικαιώματα

Μετανάστες: Υπήκοοι κρατών εκτός ΕΕ που έχουν εισέλθει νόμιμα ή παράνομα στην Ελλάδα ή άλλες χώρες της ΕΕ με σκοπό την εγκατάσταση και την ανεύρεση

προσωρινής ή μόνιμης εργασίας. Όσον αφορά την Ελλάδα οι μετανάστες μπορούν να ταξινομηθούν σε 3 κατηγορίες:

1. επαναπατρισμένους έλληνες και έλληνες της διασποράς καθώς και παλιννοστούντες. Ο αριθμός των ποντίων που επαναπατρίστηκαν την δεκαετία 1987-1997 υπολογίζεται στους 80,000 ενώ στις αρχές του 1999 ο αριθμός αυτός έφτασε στις 150,000
2. Μετανάστες με άδεια εργασίας, άτομα δηλαδή από άλλες χώρες που αναγκάζονται λόγω δουλειάς να μεταναστεύσουν στη χώρα μας (πχ στελέχη πολυεθνικών). Ο αριθμός υπολογίζεται στις 25,000-30,000.
3. Παράνομοι μετανάστες κυρίως από βαλκανικές χώρες και την πρώην Σοβιετική Ένωση

Ξένοι εργαζόμενοι (foreign workers): αναφερόμαστε σε αυτούς που εργάζονται στον αγροτικό ή τουριστικό τομέα σε εποχιακή βάση με άδεια εργασίας όμως. Ιδιαίτερα τη δεκαετία του 70 η κατηγορία αυτή ήταν ιδιαίτερα πολυπληθής στον βιομηχανικό τομέα με αντίστοιχη όμως μείωση κατά τη δεκαετία του 80.

Η CEDEFOP προτείνει έναν άλλον διαχωρισμό, που περιλαμβάνει περισσότερο λεπτομερείς τύπους μετανάστευσης:

Μετανάστευση για λόγους εκπαίδευσης: Αυτός ο τύπος συμπεριλαμβάνεται γιατί τελικά το κίνητρό τους καταλήγει να είναι οικονομικό και περιλαμβάνει τους σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και αντίστοιχο ακαδημαϊκό προσωπικό που κινούνται προς χώρες με παρόμοια ή ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης σε σχέση με τη χώρα προέλευσής τους.

Μετανάστευση για κατάρτιση: περιλαμβάνει τους επαγγελματίες εκείνους που περνούν ένα σχετικό διάστημα σε κάποια χώρα προκειμένου να εξοικειωθούν με τις σύγχρονες τεχνολογίες ή άλλα ειδικευμένα προϊόντα.

Μετανάστευση για επαγγελματικούς λόγους: εδώ περιλαμβάνονται άτομα που ταξιδεύουν για λόγους απασχόλησης.

“Φιλοξενούμενοι εργάτες”: το είδος αυτό μετανάστευσης εμφανίζεται όταν αναγνωρίζεται η ανειδίκευτη ή ημι-ειδικευμένη εργασία για λόγους απασχόλησης σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Μετανάστευση για μόνιμη τακτοποίηση : ο τύπος αυτός αναφέρεται στα άτομα που πηγαίνουν σε μία χώρα με σκοπό τη μόνιμη κατοικία.

Παράνομη μετανάστευση: Το φαινόμενο της μετανάστευσης τις τελευταίες δεκαετίες έχει πάρει ιδιαίτερες διαστάσεις, προσδίδοντάς του το χαρακτήρα ενός «νέου στοιχήματος» στο οποίο οι σύγχρονες κοινωνίες καλούνται να ανταποκριθούν και να ισορροπήσουν ανάμεσα στην επιτυχή αξιοποίηση αυτής της δυναμικής και στην πρόληψη πιθανών προβλημάτων που γεννά τούτη η συνύπαρξη. (Σ. Σούλης 1993, Αθήνα).

1.5. ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Η μετανάστευση αποτελεί μια δυναμική διαδικασία και έννοια, η οποία μεταβάλλεται συνεχώς, αλλάζει μορφή και αποτελεί συστατικό στοιχείο των αλλαγών που συντελούνται στην κοινωνία καθ' όλη την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας. Οι αλλαγές αυτές εκτός του ότι έχουν θεωρητικές επιπτώσεις μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν βασικές ερμηνευτικές αδυναμίες των καθολικών θεωρητικών σχημάτων. Φανερώνουν επίσης την ανάγκη να στραφούμε σε λιγότερο φιλόδοξες θεωρίες, οι οποίες θα έχουν μεγαλύτερες ερμηνευτικές ικανότητες.

Η πολυπλοκότητα του φαινομένου της μετανάστευσης οδήγησε και στη δημιουργία ορισμένων σχολών και θεωριών που επηρέασαν την οικονομική σκέψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης.

Οι **νεοκλασικές θεωρίες** για την αγορά εργασίας και τη μετανάστευση βασίζονται στην προϋπόθεση της τέλει γνώσης των λειτουργιών και διαδικασιών της αγοράς εργασίας από το άτομο καθώς και της αντίστοιχης πληροφόρησής του για τα οικονομικά χαρακτηριστικά άλλων περιοχών. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή οι προϋποθέσεις αυτές καθίστανται αναγκαίες για τον υποψήφιο μετανάστη εφόσον θα τον καθοδηγήσουν να επιλέξει «ορθολογικά» με σκοπό τη μεγιστοποίηση ατομικών και οικονομικών συμφερόντων. Οι συγκεκριμένες θεωρήσεις αντιμετωπίζουν τη μετανάστευση ως μηχανισμό εξισορρόπησης της ανισότητας στην κατανομή οικονομικών ευκαιριών και χαρακτηρίζονται από έντονο μεθοδολογικό ατομισμό Παραβλέπουν τον παράγοντα ότι είναι σχεδόν αδύνατο για

κάποιον να έχει επαρκείς γνώσεις για τις κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές συνθήκες άλλων περιοχών.

Οι **μαρξιστικές και νεομαρξιστικές θεωρίες** ερμηνεύουν τη μετανάστευση σα φαινόμενο άμεσα συνδεδεμένο με τις ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές και πρεσβεύουν ότι πρέπει να μελετάται στη βάση αυτών των αλλαγών. Εδώ, η μετανάστευση αντιμετωπίζεται σαν αποτέλεσμα συλλογικής δράσης στις εκάστοτε κοινωνικές και ταξικές δομές. Εστιάζοντας όμως στο μακρο επίπεδο αγνόησαν το μικρο- επίπεδο που συνδέει το δομικό επίπεδο με τις πραγματικές πληθυσμιακές μετακινήσεις και απέτυχαν να συμπεριλάβουν τα κίνητρα που οδηγούν τα άτομα σε μετανάστευση και επηρεάζουν την απόφασή τους για παραμονή.

Οι **θεωρίες μέσου επιπέδου** αποτέλεσαν την προσπάθεια συγκερασμού των δύο παραπάνω θεωρητικών κατευθύνσεων με σκοπό να ξεπεραστούν οι αδυναμίες που τα χαρακτήρισαν, προτείνοντας ως μονάδα ανάλυσης το νοικοκυριό. Το φαινόμενο της μετανάστευσης, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, μπορεί να αναλυθεί με βάση αυτή τη μονάδα μέτρησης εφόσον η οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά του νοικοκυριού μπορεί να ειπωθεί ως σειρά στρατηγικών συντήρησης και επιβίωσης, μία από τις οποίες μπορεί να είναι και η μετανάστευση για ένα ή περισσότερα μέλη του. Έτσι παρόλο που άτομα μόνο μπορεί να μεταναστεύουν, η απόφαση δεν είναι ατομική αλλά συλλογική. (Τσάκαλος, Μιχάλης Γ 2008).

1.6. ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η μετανάστευση, αν και πολύ παλιό φαινόμενο, πήρε στον 20ο αιώνα ιδιαίτερη σημασία, καθώς άλλαξε το status του ευρωκεντρικού μοντέλου, βασισμένο στο λίγο ως πολύ σε ένα ομοιογενές εθνικό κράτος.

Ο Ravenstein (1889) ήταν από τους πρώτους που επιχείρησαν να ερμηνεύσουν την μετανάστευση διατυπώνοντας κάποιες αρχές οι οποίες αφορούσαν προβλήματα υπερπληθυσμού, δυσμενές νομικό πλαίσιο, υψηλή φορολογία και

αρνητικό κοινωνικό περιβάλλον και θέτοντας ως κυρίαρχο κίνητρο τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και του βιοτικού επιπέδου.

Τα σπουδαιότερα από αυτά τα μεταναστευτικά ρεύματα και οι συνακόλουθες αιτίες τους μπορούν μόνο αδρά να αναφερθούν εδώ. Σχηματικά αναφέρεται η διάκριση σε μετανάστευση από ανατολή σε δύση και από νότο σε βορρά. Υπάρχουν επίσης και οι ενδοευρωπαϊκές/ενδοκοινοτικές μετακινήσεις. Στην πρώτη περίπτωση εντάσσεται το κύμα που προήλθε από την αποαποικιοποίηση, αλλά και αυτό που οφείλεται σε πολιτικές διώξεις και, πιο πρόσφατα, στην καθεστωτική αλλαγή των ανατολικοευρωπαϊκών χωρών. Τα αίτια των εν λόγω μετακινήσεων είναι οικονομικά (οικονομική μετανάστευση), πολιτικά (π.χ. διώξεις αυταρχικών καθεστώτων) και πολιτιστικά. Στην δεύτερη περίπτωση (“νότου-βορρά”) τα αίτια είναι κυρίως οικονομικά (π.χ. η ανεργία, η φτώχεια και η πείνα της Αφρικανικής ηπείρου) ενώ στην Τρίτη περίπτωση, ισχύουν οι ίδιες αιτίες, τουλάχιστον πριν την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε, να πούμε ότι η βασικότερη αιτία της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθεί στην διαφορά οικονομικής, πολιτικής (δημοκρατικής) και πολιτιστικής ανάπτυξης ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις και στις χώρες της “περιφέρειας” σ’ ένα αιώνα που χαρακτηρίστηκε από συνεχή διεθνοποίηση, τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και διάδοση ιδεολογιών χειραφέτησης με αποτέλεσμα τις πολλαπλές κινητοποιήσεις των πληθυσμών.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την μετανάστευση και γενικότερα ωθούν τους πολίτες να μεταναστεύουν σχετίζονται τόσο με ευρύτερους οικονομικο-κοινωνικούς παράγοντες, όσο και με παράγοντες που σχετίζονται με το προφίλ της περιοχής και με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που μετακινούνται. Για παράδειγμα οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ χώρας – προορισμού και χώρας προέλευσης επηρεάζουν θετικά τη μετανάστευση. Όσο αυξάνεται η διαφορά ανάμεσα στους μισθούς στη χώρα – προορισμού και στη χώρα προέλευσης, τόσο αυξάνεται η μετανάστευση. Η γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στη χώρα προορισμού και στη χώρα προέλευσης επηρεάζει εξίσου τη μετανάστευση. Όσο μειώνεται αυτή η απόσταση, αυξάνονται οι πιθανότητες των ατόμων για μετανάστευση. Σύμφωνα με τον Schwarz (1973) υπάρχει μία αρνητική σχέση ανάμεσα στην απόσταση και στην πιθανότητα ενός ατόμου να μεταναστεύσει.

Εκτός όμως από τη διαφορά των μισθών ως σημαντικό παράγοντα της μετανάστευσης, ο Stiglitz (1974) πρόσθεσε και τον παράγοντα «χρόνος αναζήτησης εργασίας». Όσο επιμηκύνεται ο χρόνος αναζήτησης εργασίας στην χώρα προορισμού, τόσο μειώνεται η πιθανότητα για μετανάστευση.

Σύμφωνα με τον Borjas (1996) τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων επηρεάζουν τη μετανάστευση. Για παράδειγμα η μετανάστευση είναι περισσότερο διαδομένη στους νέους και στους πιο μορφωμένους.

Το άνοιγμα των οικονομιών και γενικότερα ο διεθνής ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει τη μετανάστευση. Κατά κανόνα η μετανάστευση διευκολύνεται στα πλαίσια ενός περισσότερο ανοικτού διεθνούς συστήματος, στο βαθμό που οι πλουσιότερες χώρες μπορούν να αναζητούν εξειδικευμένη εργασία από τις φτωχότερες χώρες. Βέβαια η διεθνοποίηση της οικονομίας προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό και την παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών και ως εκ τούτου και το ύψος και το είδος της μετανάστευσης.

Σαν αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων οι πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, ιδίως αυτές του “πλούσιου Βορρά”, απέκτησαν, ιδίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αξιοσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες, που έφταναν μέχρι και το 10% του εθνικού πληθυσμού. Γερμανία, Βρετανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Γαλλία, ήταν από τις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που έγιναν “χώρες υποδοχής”.

Πάντως το άνοιγμα στους “ξένους”, που οφειλόταν στις διεθνείς ανακατατάξεις, δεν θα υλοποιείτο, αν οι χώρες αυτές δεν είχαν τη σχετική βούληση, υπαγορευμένη, τις περισσότερες φορές, από οικονομικές σκοπιμότητες (π.χ. στην φάση της ανασυγκρότησης των κατεστραμμένων από τον πόλεμο οικονομιών, οπότε υπήρχε το βασικό μοντέλο μετανάστευσης στηριζόμενο στη διαφορά των μισθών ανάμεσα στη χώρα προέλευσης και στη χώρα προορισμού αναπτύχθηκε από τους Harris & Todaro (1970) ανάγκη για φτηνή εργατική δύναμη), ή οφειλόμενη υποχρέωση, που πρέπει να αναζητηθεί στο αποικιοκρατικό παρελθόν ή και στο δημοκρατικό παρόν. Αξιοσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες απέκτησαν αργότερα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ιδίως όταν αναπτύχθηκαν περισσότερο και ενσωματώθηκαν στη ζώνη της Ε.Ε. Έτσι, οι χώρες της νότιας Ευρώπης, που κάποτε ήταν “χώρες αποστολής”, μετατράπηκαν σε “χώρες υποδοχής”, συναντώντας με τη σειρά τους τις δυνάμεις και τους προβληματισμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Στην περίπτωση της Ελλάδας οι παράγοντες που επηρέασαν τη μετανάστευση προς αυτή τη χώρα είναι η γεωγραφική της θέση, η σχετική αντικειμενική αδυναμία αξιόπιστου ελέγχου των συνόρων, λόγω της μορφολογίας του εδάφους, το μεγάλο μέγεθος της παραοικονομίας, εκεί οι μετανάστες μπορούν να απασχοληθούν ευκολότερα και γρηγορότερα απ' ότι στην επίσημη οικονομία, και η δομή της ελληνικής οικονομίας που σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας στηρίζεται στην εργασία, δηλαδή είναι εντάσεως εργασίας.(Κούρτοβιτς Ι (2001): εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΡΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

**2.1. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ**

**2.2. ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΕΛΚΟΥΝ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ
ΤΟΠΟ**

2.3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.4.1. Η διεθνής Ευρωπαϊκή πρακτική και εμπειρία

2.4.2. Η Ελληνική πραγματικότητα

2.1. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Αυτή η ιδέα αποτελεί τη βάση οργάνωσης του λόγου και των δράσεων του αντιρατσιστικού κινήματος. Αυτή η ιδέα είναι σε αντίθεση με την αφετηρία ξενοφοβικών και ρατσιστικών προσεγγίσεων ότι οι μετανάστες συνιστούν ένα πρόβλημα. Οι αιτίες που κάποιος παίρνει την απόφαση να αφήσει τον τόπο του είναι δύο ειδών. Αυτές που ωθούν να φύγει και αυτές που τον έλκουν σε ένα άλλο τόπο. Στις αιτίες που ωθούν στη μετανάστευση συμπεριλαμβάνονται οι πόλεμοι και οι ανθρωπιστικές καταστροφές, οι επεμβάσεις ανεπτυγμένων χωρών σε άλλες χώρες (οι Αφγανοί πρόσφυγες που έκαναν απεργία πείνας επειδή η Ελλάδα – αν και έχει καταδικαστεί από την Ε.Ε και τους διεθνείς οργανισμούς – επειδή δεν χορηγεί πολιτικό άσυλο έρχονται στη χώρα μας λόγω της εκστρατείας στο Αφγανιστάν όπου συμμετέχει και η χώρα μας) αλλά ο κυριότερος λόγος είναι ό,τι ονομάζεται παγκοσμιοποίηση. Στις αναπτυσσόμενες χώρες ιδιωτικοποιούνται τομείς που εξασφάλιζαν χαμηλές τιμές για τους πληθυσμούς, περικόπτονται επιδόματα αναγκαία για τη καθημερινή διαβίωση (π.χ. για τρόφιμα), αυξάνεται το κόστος ζωής καθώς οι τιμές των βασικών τροφίμων καθορίζονται στα διεθνή χρηματιστήρια από τις τράπεζες που κερδοσκοπούν και αλλάζει ο παραγωγικός προσανατολισμός αυτών των χωρών με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να μη μπορούν να συνεχίσουν να ζουν όπως ζούσαν αφού αναπτύσσεται η χρηματική οικονομία – δηλαδή η ανάγκη πληρωμών για πράγματα που προηγουμένως ανταλλάσσονταν χωρίς χρήμα ή ήταν δωρεάν. Οι πολιτικές αυτές σταθερά αυξάνουν τη φτώχεια (1,5 δις άνθρωποι ζουν με κάτω από ένα δολάριο τη μέρα) με αποτέλεσμα μεγάλα τμήματα πληθυσμού να οδηγούνται στα αστικά κέντρα και συγχρόνως στη ξενιτιά για να τα βγάλουν πέρα οι ίδιοι ή για να στέλνουν ένα εισόδημα στις οικογένειες τους.

Οι αιτίες αυτές δείχνουν ότι η μετανάστευση είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο, ιστορικής κλίμακας, ανάλογο με την αστικοποίηση και τη μετανάστευση που έλαβε χώρα στην Ευρώπη σε προηγούμενους αιώνες. Επομένως, κάθε σκέψη για «λύση» με αστυνομικές μεθόδους, φράχτες, απελάσεις είναι καταδικασμένη να αποτύχει πρώτον, οι μετανάστες θα συνεχίσουν να έρχονται αλλά αντί νόμιμα,

παράνομα όπως συμβαίνει τώρα – με την ίδια σταθερή ροή που επιτάσσουν οι συνθήκες που τους οδηγούν να αφήσουν τον τόπο τους – και δεύτερο, ισοδυναμεί με την επιλογή να επιτρέψεις να αναπτυχθούν κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων και να δώσεις κίνητρα στους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους να συναλλάσσονται με αυτά (γεγονός το οποίο παρατηρούμε σταθερά όλα τα προηγούμενα χρόνια στην αστυνομία, στο λιμενικό και αλλού). Αν στο νερό φράξεις τη ροή του δεν σταματά, βρίσκει ένα άλλο δρόμο να συνεχίσει να κυλά. (Σακελλαρόπουλος Θεόδωρος, 2003)

2.2. ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΕΛΚΟΥΝ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΤΟΠΟ

Στις αιτίες που έλκουν τους μετανάστες σε ένα τόπο φαίνεται και ο λόγος για τον οποίο η λύση των προβλημάτων των μεταναστών είναι μέρος της λύσης και των δικών μας προβλημάτων. Οι μετανάστες διάλεξαν τη χώρα μας, όπως και άλλες χώρες του Νότου της Ευρώπης επειδή το μοντέλο ανάπτυξης από τη δεκαετία του 90 στηρίχτηκε στην ανασφάλιστη και μαύρη εργασία. Η ανοχή στο βαθύτατα αντιδημοκρατικό φαινόμενο, να υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι εργάζονται και μένουν στη χώρα μας χωρίς κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά δικαιώματα, η απουσία ουσιαστικών κρατικών πολιτικών νομιμοποίησης και η παράνομη ζωή που τους επιφύλασσε, συμβάδιζε με τις κρατικές πολιτικές να ελαστικοποιηθεί η αγορά εργασίας, να υπονομευθούν τα ασφαλιστικά ταμεία μέσω της εισφοροδιαφυγής και της καθίζησης των εσόδων τους ώστε να προβάλλει ως λύση η ιδιωτικοποίηση που επιθυμούσαν οι τραπεζικοί όμιλοι. Η ανάπτυξη της δεύτερης αγοράς εργασίας των ελαττωμένων ή ανύπαρκτων εργασιακών δικαιωμάτων, με πρώτη ύλη τους μετανάστες λόγω της μη-ύπαρξης πολιτικών νομιμοποίησής τους, διευκόλυνε την επέκτασή της και σε άλλους τομείς που αφορούσαν τους ντόπιους εργαζόμενους. Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης είναι που οδήγησε στην κρίση που ζούμε σήμερα, αυτό το μοντέλο είναι που πρέπει να πετάξουμε πίσω μας, αντί να κυνηγάμε, όπως η κυβέρνηση, να το επεκτείνουμε και να το εφαρμόσουμε ακόμη και εκεί που δεν είχε εφαρμοστεί σε όλους τους μισθωτούς. Το αίτημα της νομιμοποίησης των μεταναστών είναι το αίτημα μίας πραγματικής μεταρρύθμισης που θα αφήσει πίσω ότι οδήγησε στην Ελλάδα της κρίσης, της μίζας της φτώχειας των πολλών και τον πλουτισμό των λίγων και εκλεκτών. Η νόμιμη εργασία των

μεταναστών θα συμβάλλει στα ασφαλιστικά ταμεία, στις συντάξεις, στην κοινωνική πρόνοια, παρέχοντας λύση σε μια χώρα που αντιμετωπίζει τεράστιο δημογραφικό πρόβλημα, όπως και όλη η Ευρώπη.

Τα ζητήματα που αναδεικνύονται από την αναπότρεπτη πραγματικότητα των μαζικών μεταναστευτικών ροών δεν λύνονται ούτε με συναισθήματα και φοβικά σύνδρομα ούτε με τον αυταρχισμό. Οι μετανάστες δεν έχουν τη δική τους φωνή στη κοινωνία μας. Τα δελτία των 8 κυριαρχούνται από μισαλλόδοξες φωνές που μόνο σκοπό έχουν να αφήσουν τα πράγματα όπως ήταν και γι' αυτό στοχοποιούν τους μετανάστες. Αν οι μετανάστες είχαν φωνή ο δημόσιος διάλογος στην Ελλάδα θα μπορούσε να ευθυγραμμιστεί με ότι αποτελεί βάση διαλόγου για τους επιστήμονες που ασχολούνται με το φαινόμενο.

Ευθύνονται οι μετανάστες για την ανεργία; Όλα αυτά τα χρόνια, μετά το 90, η εκμετάλλευση της εργασίας των μεταναστών (με τα στραβά μάτια του κρατικού μηχανισμού) έφερε πολλαπλά οικονομικά οφέλη που πολλοί Έλληνες δεν μπορούσαν να ονειρευτούν πριν από αυτή. Όμως και οι ίδιοι δημιουργούν αύξηση της ζήτησης άρα και μια πολλαπλασιαστική αύξηση στην αλυσίδα παραγωγής. Έτσι η εργασία των μεταναστών δημιούργησε θέσεις εργασίας στις πιο πολλές περιπτώσεις αυξάνοντας την απασχόληση και επιπλέον κάνουν δουλειές που δεν προτιμούσαν να κάνουν οι ντόπιοι.

2.3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η μετανάστευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα προσεχή χρόνια θα εξακολουθήσει να αποτελεί ένα βασικό παράγοντα των δημογραφικών εξελίξεων.

Το ζήτημα όμως που τίθεται είναι: ποιο μοντέλο πολιτικής θα είναι αυτό που θα επικρατήσει στην πολιτική μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Θα είναι το μοντέλο της Γαλλίας, θα είναι το μοντέλο της Γερμανίας, θα είναι το Αγγλοσαξονικό μοντέλο (θα αναλυθούν αμεσως πιο κάτω) ή θα είναι το μοντέλο της προσωρινής ή εποχικής μετανάστευσης ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας των κρατών-μελών με την εφαρμογή της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού;

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ:

Η Δυτική Γερμανία άνοιξε τις πόρτες της στους μετανάστες την περίοδο 1950-1970. Τότε, η χώρα διένυε μια από τις μεγαλύτερες περιόδους οικονομικής ανάπτυξης και η ανάγκη της για εργατικό δυναμικό ήταν επιτακτική. Αυτή και μόνο η ανάγκη, έθεσε τα όρια της μεταναστευτικής πολιτικής που ακολουθούσε η χώρα μέχρι πρόσφατα. Θεώρησε εξαρχής τους μετανάστες, ως προσωρινή εργατική δύναμη. Και κοινωνικά-πολιτισμικά, ως "φιλοξενούμενους". Παραδέχονταν ότι οι μετανάστες έχουν κάποια σημαντική θετική συμβολή, κυρίως με την οικονομική τους συνεισφορά, αλλά πίστευε παράλληλα ότι αυτός ο πληθυσμός σύντομα θα επέστρεφε στην πατρίδα του. Τελικά αυτό δεν συνέβη κατά το αναμενόμενο, και σήμερα στην Γερμανία ζούνε περίπου 7,3 εκατομμύρια μετανάστες, μετέωροι ανάμεσα σε ξεθωριασμένες πολιτικές και στη νέα μεταναστευτική πραγματικότητα.

Μέχρι το τέλος του 1999 η φιλοσοφία του Γερμανικού προτύπου στήριζε την υπηκοότητα στην πατρίδα, τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τη θρησκεία. Αποτελούσε ένα ιδιαίτερα "σφιχτό" μοντέλο όπου οι ξένες εθνικές κοινότητες δε θεωρούνται αφομοιώσιμες και η ακολουθούμενη πολιτική δε στόχευε στην ενσωμάτωσή τους. Συγκεκριμένα, μέχρι τις 31/12/1999 η Γερμανία διατηρούσε έναν από τους πιο αυστηρούς νόμους περί υπηκοότητας στον κόσμο. Ο νόμος αυτός βασιζόταν σε ένα αυτοκρατορικό διάταγμα του 1913 και έδινε το προβάδισμα στην καταγωγή αντί του τόπου γεννήσεως. Με το πέρασμα των χρόνων, τη ξενοφοβική νοοτροπία και την κρατική αδιαφορία, δημιουργήθηκε στη Γερμανία ένα παράλληλο σύμπαν πολιτών-μεταναστών, πολιτών "με δικούς τους νόμους" που δε γνωρίζουν καν τη γερμανική γλώσσα. Το γεγονός αυτό, γρήγορα αποτέλεσε απειλή για την τοπική κοινωνία.

ΓΑΛΛΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Τα μεγάλα σύγχρονα μεταναστευτικά ρεύματα στην Ευρώπη ξεκίνησαν λίγο μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, άλλες λιγότερο και άλλες περισσότερο, δεχτήκανε εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες

προερχόμενους από χώρες της "γηραιάς ηπείρου", αλλά και από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Η Γερμανία, η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία αποτέλεσαν τον κυριότερο προορισμό αυτών των ανθρώπων, που αναζητούσαν σ' αυτές τη νέα τους πατρίδα. Πέρα από την Ευρωπαϊκή εσωτερική μετανάστευση, που ήταν το αποτέλεσμα ενός πολέμου, η εισροή μεταναστών από άλλες ηπείρους αποτελούσε το επισφράγισμα της αποικιοκρατικής πολιτικής των τριών αυτών μεγάλων δυνάμεων.

Έτσι, η εισροή εκατοντάδων χιλιάδων μεταναστών σ' αυτές τις χώρες, τις ανάγκασε να υιοθετήσουν πολιτικές ενσωμάτωσης προκειμένου να διασφαλίσουν την αρμονική συμβίωση των διαφορετικών πολιτισμών. Και κάθε μια από τις τρεις παραπάνω χώρες, δημιούργησε το δικό της "μοντέλο ενσωμάτωσης". Τα πρότυπα ένταξης των μεταναστών εξαρτώνται τελικά τόσο από την κουλτούρα της χώρας προέλευσής τους, όσο και από την κουλτούρα της κοινωνίας που τους υποδέχεται. Έτσι, στην Ευρώπη έχουμε το Γαλλικό μοντέλο, το Γερμανικό μοντέλο και το Αγγλοσαξονικό μοντέλο. Και τα τρία όμως, κατά καιρούς, έχουν δείξει πολλές αδυναμίες...

Στο γαλλικό, ή αλλιώς πολιτικό μοντέλο, η υπηκοότητα και η εθνικότητα στηρίζονται κυρίως:

1. στο **"Δίκαιο εδάφους"**, (jus solis): Είναι κανείς Γάλλος εξαιτίας του τόπου γέννησης και κατοικίας, έστω και αν οι γονείς του είναι αλλοδαποί.

2. και στο **"Δίκαιο αίματος"**, (jus sanguinis): Είναι κανείς Γάλλος ανεξάρτητα από τον τόπο γέννησης ή κατοικίας, υπό την προϋπόθεση οι γονείς του να είναι Γάλλοι.

Αυτός ο κώδικας ιθαγένειας, που καθορίστηκε από διάταγμα του 1945 και έχει τροποποιηθεί κατά καιρούς, σαν έμμεσο στόχο έχει την αφομοίωση των μεταναστών μέσω του σχολείου ή άλλων θεσμών. Οι διαφορετικές εθνικές ταυτότητες που έφεραν οι μετανάστες "πριν γίνουν Γάλλοι", απωθούνται από τη δημόσια σφαίρα στην ιδιωτική. Ουσιαστικά, η πολιτεία τους αναγνωρίζει ως Γάλλους και δεν τους παρέχει ιδιαίτερα προνόμια. Η ενσωμάτωση που υπονοεί,

συνοψίζεται στο "να γίνουν όλοι Γάλλοι". Για παράδειγμα, οι μηχανισμοί και τα μέτρα καταπολέμησης της ανεργίας ή επαγγελματικής ένταξης, δεν στοχεύουν στους μετανάστες ως ιδιαίτερη μερίδα του πληθυσμού, αλλά μπορεί να τους αφορούν ως ασθενέστερα στρώματα, όπως συμβαίνει με τους άνεργους μακράς διάρκειας, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τους ανειδίκευτους νέους κ.ο.κ.

Αυτή η πολιτική, ενώ στοχεύει στην ενσωμάτωση, καταλήγει να κλείνει τα μάτια στη διαφορετικότητα. Πρόσφατο παράδειγμα, η δια νόμου κατάργηση της μουσουλμανικής μαντίλας στη Γαλλία. Επίσης, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, οι ξένοι χρειάζονταν κυβερνητική άδεια για να ιδρύσουν σωματεία. Μόλις το 2003 η γαλλική κυβέρνηση ενθάρρυνε τη συγκρότηση μιας αντιπροσωπευτικής οργάνωσης των Γάλλων μουσουλμάνων προκειμένου να υπάρξει διάλογος με την πολιτεία.

ΑΓΓΛΟΣΑΞΟΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Όταν η Βρετανία χρειάστηκε μεταπολεμικά εργατικό δυναμικό, απευθύνθηκε στους υπηκόους της και κυρίως στην Καραϊβική και την Ινδική Χερσόνησο. Οι πρώτοι μετανάστες φτάνουν στην Αγγλία τον Ιούνιο του 1948. Ήταν 500 Τζαμαϊκανοί που δε δυσκολεύτηκαν να βρουν δουλειά...

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, η πολιτική της Μ. Βρετανίας σε θέματα μετανάστευσης στηριζόταν στην απόλυτη αφομοίωση των αλλοδαπών που προέρχονταν κυρίως από τις πρώην Αγγλικές αποικίες. Σε αυτούς, χορηγούταν αυτόματα η Βρετανική υπηκοότητα και δικαίωμα ψήφου. Επίσης, η πολιτεία, μέσω της νομοθεσίας, φρόντιζε να εξαλειφθούν οι διακρίσεις και να αναγνωριστούν οι εθνοτικές ομάδες ως πολιτικές οντότητες. Το μοντέλο αυτό καταργήθηκε το 1981 από την τότε συντηρητική κυβέρνηση της Θάτσερ. Την ίδια χρονιά η Βρετανία αντιμετώπισε με κατασταλτικά μέτρα την εξέγερση των μεταναστών στο Μπρίξτον.

Το πρότυπο ένταξης που εφαρμόζεται σήμερα για τους μετανάστες στη Μ. Βρετανία είναι πολυπολιτισμικό και στοχεύει, σύμφωνα με τους εμπνευστές του, στην αναγνώριση και αποδοχή της διαφορετικότητας. Ως μοντέλο θεωρεί ότι αυτή η διαφορετικότητα που φέρνουν οι μετανάστες είναι πολύ σημαντικό στοιχείο και εμπλουτίζει τον κοινωνικό ιστό της χώρας. Στο ίδιο πρότυπο κινούνται επίσης οι Σκανδιναβικές χώρες και η Ολλανδία. Μπορεί αυτή η πολιτική να φαίνεται όμορφη στα λόγια, όμως στη πράξη συναντά πολλά προβλήματα. Πρόσφατα για παράδειγμα, στις βομβιστικές επιθέσεις της 7ης Ιουλίου, οι φερόμενοι ως δράστες ήταν άτομα που θεωρούνταν ενσωματωμένα στον βρετανικό τρόπο ζωής.

Πέρα από τις τρομοκρατικές επιθέσεις, που δεν μπορούν να εκληφθούν ως κίνημα ενάντια στη Βρετανική μεταναστευτική πολιτική, έχουν υπάρξει κατά καιρούς αρκετές κοινωνικές εκρήξεις σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές της Βρετανίας. Οι τελευταίες που πήραν σχετική έκταση ήταν το καλοκαίρι του 2001 στο Μπράντφορντ, στο Μπάρνλεϊ και στο Όλντχαμ της βόρειας Αγγλίας, όπου ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού κατάγεται από την Ινδία. Οι εκθέσεις για τα αίτια των ταραχών κατέληξαν στο γενικό συμπέρασμα ότι οι διάφορες κοινότητες, παρότι ζουν δίπλα, βιώνουν ξεχωριστές "παράλληλες ζωές".

Αναμφίβολα, ο ρόλος και η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής καθώς και στην διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου είναι προφανής και καθοριστικός, κυρίως, εξαιτίας:

- του υπερεθνικού χαρακτήρα του μεταναστευτικού φαινομένου των πολιτικών για την προώθηση της ελεύθερης διακίνησης των πολιτών στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Χρ. Μπάγκαβος – .. Παπαδοπούλου Αθήνα 2003,)

Οι κύριες όμως κατευθύνσεις των πολιτικών θα πρέπει να βασίζονται σε θεμελιώδεις αρχές και κύριους άξονες που θα προσαρμόζονται στις ανάγκες όλων των ευρωπαϊκών μεταναστευτικών πολιτικών. Γι' αυτό τον λόγο και ανεξάρτητα από τις εθνικές ιδιαιτερότητες και ευαισθησίες μιας χώρας όλα τα κράτη-μέλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις ακόλουθες αρχές:

- ✚ Η ασφάλεια των συνόρων αποτελεί βασικό άξονα χάραξης μεταναστευτικής πολιτικής αλλά πρέπει να ακολουθεί και όχι να προηγείται της διαφύλαξης της εσωτερικής κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης.
- ✚ Καμία μεταναστευτική πολιτική δεν μπορεί να πετύχει εάν δεν σχεδιασθούν επιμελώς εθνικές πολιτικές ένταξης και ενσωμάτωσης των ήδη εγκατεστημένων και νόμιμων μεταναστών αλλά και εκείνων που εισέρχονται και εγκαθίστανται με νόμιμους όρους.
- ✚ Διαμόρφωση ευρωπαϊκού πλαισίου μεταναστευτικής πολιτικής με δυνατότητα περιθωρίων νομικής ρύθμισης και εξειδίκευσης των μεταναστευτικών μέτρων στο επίπεδο της περιφέρειας ακόμη και της τοπικής κοινωνίας.

Η αξιοποίηση της εμπειρίας των χωρών υποδοχής μεταναστών είναι πολύτιμη για τις νέες χώρες υποδοχής μεταναστών. (Χρ. Μπάγκαβος – .. Παπαδοπούλου: Αθήνα 2003,)

Πράγματι, μετά την εγκατάλειψη της ιδέας των εθνικών πολιτικών μετανάστευσης που με διάφορους τρόπους συνέπλεαν με την λογική της «μηδενικής μετανάστευσης», η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώνει σταδιακά ένα νέο κοινό πλαίσιο άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής, οι αρχές της οποίας είναι οι εξής:

- ❖ Ολοκληρωμένη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η οποία θα εξισορροπεί τις εισόδους για ανθρωπιστικούς και οικονομικούς λόγους, καταπολεμώντας την παράνομη είσοδο, ειδικά δε την είσοδο διαμέσου των παράνομων κυκλωμάτων.
- ❖ Δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ❖ Συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών.
- ❖ Μακροπρόθεσμη επιδίωξη ύπαρξης κοινής πολιτικής αναφορικά με το πολιτικό άσυλο. (Λινάρδος – Ρυλμόν, Αθήνα 2003,)

Έτσι η προοπτική ανάπτυξης μιας ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής θα πρέπει να αφορά τουλάχιστον τις παρακάτω πλευρές του μεταναστευτικού φαινομένου, όπως:

- Τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα δέκα νέα κράτη-μέλη η οποία θα ευνοήσει τα μεταναστευτικά ρεύματα προς τις χώρες της Ένωσης.
- Την οικογενειακή συνένωση η οποία αποτελεί την σημαντικότερη μορφή μεταναστευτικής εισροής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Το ζήτημα των πολιτικών προσφύγων, η σοβαρότητα του οποίου από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 καθιστά επιτακτική την ανάγκη για μία ενιαία ρύθμιση του φαινομένου. Η ενιαία αυτή ρύθμιση μπορεί να αφορά τη συμφωνία σχετικά με τους κανόνες που διέπουν την υποδοχή των προσφύγων και των αιτούντων πολιτικό άσυλο, την εναρμόνιση και την εφαρμογή των κανόνων αυτών καθώς και τη δημιουργία σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενός ειδικού ταμείου παροχής οικονομικής βοήθειας στους πρόσφυγες.
- Το ζήτημα των οικονομικών μεταναστών, το οποίο απαιτεί ένα καθορισμό και έναν επαναπροσδιορισμό των στόχων, με την έννοια του συγκυριακού ή μόνιμου χαρακτήρα κάλυψης των αναγκών της αγοράς εργασίας από το μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό.
- Την κοινωνικο-οικονομική ένταξη των μεταναστών η οποία απαιτεί πολιτικές (απασχόληση, επαγγελματική κατάρτιση, κοινωνική προστασία, εκπαίδευση μεταναστών) οι οποίες αφορούν τόσο τους μετανάστες, όσο και τις κοινωνίες υποδοχής.
- την οργάνωση και λειτουργία των εκπαιδευτικών θεσμών, με την έννοια ότι η εκπαίδευση αποτελεί μαζί με την οικογένεια, βασικό παράγοντα κοινωνικοποίησης.

Την συνεργασία με τις χώρες αποστολής των μεταναστών, με την έννοια της παροχής οικονομικής βοήθειας, με σκοπό μακροπρόθεσμα να εκλείψουν οι συνθήκες που ευνοούν τη μετανάστευση καθώς και με τον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης και της μετακίνησης προσφύγων. (Χρ. Μπάγκαβος – .. Παπαδοπούλου, (2003),)

Στην κατεύθυνση αυτή, η μετανάστευση περισσότερο θ' αποτελεί λειτουργική συνιστώσα της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας και λιγότερο ως στοιχείο προσαρμοσμένο στις βραχυχρόνιες ανάγκες της διεθνοποίησης της παγκόσμιας οικονομίας. Έτσι, κατ' αυτόν τον στρατηγικό προσανατολισμό η Ευρωπαϊκή

Ένωση θα απομακρυνθεί από τις πολιτικές «Ευρώπη – Φρούριο» για τους εντός και εκτός της Ένωσης μετανάστες και θα προσεγγίσει αυτές που θα την καταστήσουν ένα σημαντικό πόλο της διεθνούς αγοράς εργασίας με δυνατότητες εσωτερικής (ευρωπαϊκής) και διεθνούς κινητικότητας.

Επιπλέον, ένας τέτοιος στρατηγικός προσανατολισμός των πολιτικών μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνάδει και με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Κορυφής των 15 αρχηγών κρατών στο Τάμπερε της Φιλανδίας (15/10/99) οι οποίες έθεσαν τις βάσεις εφαρμογής «του τρίτου πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης», της χάραξης δηλαδή μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για τα θέματα μετανάστευσης πολιτικού ασύλου και δικαιοσύνης.

Σήμερα λίγα χρόνια μετά τις αποφάσεις του Τάμπερε και με την ένταξη δέκα νέων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και σε συνδυασμό με την αρνητική αξιολόγηση της πολιτικής της «μηδενικής μετανάστευσης» των τελευταίων δεκαετιών, η ελληνική προεδρία μέσα σε μία «συγκρατημένη συμπεριφορά» κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την χάραξη μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής, έχει επεξεργασθεί και διατυπώσει τις εξής θέσεις για θέματα μετανάστευσης:

- Ισομερής καταμερισμός δαπανών μεταξύ των κρατών-μελών. Η συμβολή του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού για ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου κρίνεται μείζονος σημασίας για την Ελλάδα. Θεωρεί ότι η αντιμετώπιση ενός συλλογικού προβλήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις χώρες όπου εκφράζεται η μεγαλύτερη πίεση προϋποθέτει συλλογικότητα σε όλες τις πτυχές, άρα και στο χρηματοδοτικό ζήτημα. Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι τα κράτη- μέλη πρέπει να συνεισφέρουν για θέματα που τους αφορούν, ανεξάρτητα αν οι σχετικές δράσεις εκτελούνται στο έδαφος της δικής τους χώρας. Γαφάίνεται μάλιστα για πρώτη φορά ότι το ζήτημα του ισομερούς καταμερισμού δαπανών (burden – sharing) αρχίζουν να το συζητούν τα κράτη-μέλη.
- Ενιαία διαχείριση εξωτερικών συνόρων, με την συγκρότηση ευρωπαϊκής μεθοριακής φρουράς.
- Παράνομη μετανάστευση διαμέσου της θαλάσσης, για την αντιμετώπιση της οποίας η Ελλάδα θεωρεί αναγκαία την ανάπτυξη συστήματος

παρακολούθησης, ελέγχου και ανταλλαγής πληροφοριών κρίνοντας απαραίτητη τη θέσπιση συστήματος κοινής χρηματοδότησης αυτών των πρωτοβουλιών.

Καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και συνεργασία με τρίτες χώρες. Η Ελλάδα συμφωνεί με την παροχή οικονομικοτεχνικής βοήθειας για την ανάπτυξη των απαραίτητων δομών σε τρίτες χώρες έτσι ώστε να περιοριστεί η λαθρομετανάστευση. (Εφημ. «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», 29/12/2002,)

Ο κεντρικός προσανατολισμός των προαναφερόμενων θέσεων επικεντρώνεται στην ανάληψη ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντιμετώπισης της λαθρομετανάστευσης και ισομερούς καταμερισμού των αναγκαίων δαπανών μεταξύ των κρατών-μελών.

Έτσι, στο πλαίσιο μιας προοπτικής ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ανάγκη τους μετανάστες για να αποφύγει τη μείωση του εργατικού της δυναμικού, τα δεκαπέντε κράτη-μέλη θα πρέπει, μεταξύ άλλων, και για τα εξής θέματα της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση να αποφασίσουν:

- ✚ Ριζική αναμόρφωση της νομοθεσίας που διέπει το πολιτικό άσυλο. Θεσμοθέτηση ελάχιστων αρχών και απαραβίαστων κανόνων, έτσι ώστε να αποφευχθεί το «asylum shopping».
- ✚ Σαφή ερμηνεία (σε νομικό κείμενο) των όρων «πρόσφυγας», «μετανάστης» και «οικονομικός μετανάστης».
- ✚ Διαδικασία εισόδου υπηκόων τρίτων κρατών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ενιαία ασφαλή πρότυπα θεωρήσεων εισόδου, βίζας, κλπ).
- ✚ Δημιουργία ευρωπαϊκής μεθοριακής φρουράς (μορφή, χρηματοδότηση, αρμοδιότητες).
- ✚ Βελτίωση των κεκτημένων της Συνθήκης Σέγκεν (επιχειρησιακή συνεργασία, κοινά προξενικά γραφεία, δημιουργία βάσης δεδομένων για τις θεωρήσεις κλπ).

Καθορισμό των υποχρεώσεων και της υλικής βοήθειας που πρέπει να παρέχουν τα κράτη-μέλη σε όσους φθάνουν στα σύνορά τους ανεξάρτητα από το λόγο που

τους ανάγκασε να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους. (Εφημ. «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», 29/12/2002.)

Στον βαθμό που για τα προαναφερόμενα θέματα υπάρξουν σχετικές αποφάσεις, αυτό θα αποτελεί, στις νέες συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25 κρατών-μελών, την ένταξη μίας σταδιακής μετάβασης προς την κατεύθυνση της ευρωπαϊκής πολιτικής και κοινωνικής ρύθμισης των σύγχρονων μεταναστευτικών ρευμάτων.

2.4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.4.1. Η διεθνής και ευρωπαϊκή πρακτική και εμπειρία

Το 1957 στη Ρώμη, αμέσως μετά την ίδρυση της ΕΟΚ, στην ατζέντα των θεμάτων που απασχολούν έντονα τις χώρες μέλη τίθεται και το ζήτημα της «ελεύθερης κυκλοφορίας των μισθωτών εργαζομένων». Ο όρος μετανάστευση δεν χρησιμοποιήθηκε μιας και εξαιτίας των κομμουνιστικών κρατών και της κλειστής μορφής του μέχρι τότε οι χώρες μιλούσαν για πολιτικό άσυλο και μόνο.

Η πετρελαϊκή κρίση και η κρίση του κράτους πρόνοιας καθώς και των μορφών απασχόλησης και εργασίας σε συνδυασμό με την αυξημένη ανεργία σε όλη τη δεκαετία του 1970, θα δημιουργήσουν εκρηκτικά προβλήματα σε περιοχές με, ήδη, εγκαταστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και θα οδηγήσουν στην σκλήρυνση της μεταναστευτικής πολιτικής.

Η Συνθήκη του Maastricht εισάγει η έννοια του τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης οδηγώντας στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997 μέσω της οποίας γίνεται οργανωμένη αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ρεύματος με την κοινοτικοποίηση θεμάτων πολιτικού ασύλου, θεωρήσεις αδειών κτλ σηματοδοτώντας συγχρόνως και το πέρασμα από την οικονομική στην πολιτική ένωση των χωρών μελών της Ε.Ε

Το 1999 στο Tampere της Φιλανδίας η Ε.Ε υιοθετεί ορισμένες βασικές αρχές σε σχέση με την μετανάστευση και τη δημιουργία κι ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης του μεταναστευτικού δυναμικού.

Τον Νοέμβριο του 2001 η Επιτροπή παρουσίασε την Ανακοίνωση «για μία Κοινή Πολιτική για την Παράνομη Μετανάστευση»¹⁵, η οποία αποτέλεσε και τη βάση για το Πρόγραμμα δράσης που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken το 2001. Η Ανακοίνωση στο πρώτο μέρος εντοπίζει το όλο πρόβλημα στις χώρες προέλευσης και προσπαθεί να τονίσει τη σημασία της ευρύτερης δομικής ανάπτυξης αυτών των χωρών (πολιτική ειρήνης, οικονομική ανάπτυξη, πολιτική σταθερότητας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Στο δεύτερο μέρος προχωρά σε ένα σύνολο εξειδικευμένων θεμάτων. Έτσι στο ζήτημα της πολιτικής θεωρήσεων αφενός δίνεται έμφαση στη βελτίωση της ασφάλειας των θεωρήσεων (με την καθιέρωση θεώρησης ενιαίου τύπου),

αφετέρου προτείνεται η βελτίωση των διοικητικών δομών των σχετικών με τις θεωρήσεις αυτές. Τέλος, προτείνονται οι αναγκαίες αλλαγές στις νομοθεσίες των κρατών – μελών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της «παράνομης διακίνησης» (smuggling) και «εμπορίας» (trafficking) ανθρώπων σε συνάρτησης με πιο συνεκτικές πολιτικές επανεισδοχής και επιστροφής των λαθρομεταναστών.

Για την πιο περισσότερο αποτελεσματική αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης η Επιτροπή προέβη σε Πρόταση προς το Συμβούλιο για τη χορήγησης περιορισμένης διάρκειας άδειας παραμονής στα θύματα των δικτύων της λαθρομετανάστευσης (trafficking in human beings), τα οποία αποφασίζουν να συνεργαστούν με τις δημόσιες αρχές.

Η στροφή είναι σαφής στην αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης ανάμεσα στο Συμβούλιο του Tampere και στο τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης. Η έμφαση μεταβαίνει από την προώθηση της συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης και την ενίσχυση αυτών προς την ολοένα και περισσότερο εκφραζόμενη ανάγκη λήψης άμεσων μέτρων για τη φύλαξη των συνόρων και τον επανακαθορισμό της στάσης της Ε.Ε. απέναντι σε τρίτες χώρες που δεν καταβάλλουν προσπάθειες για τον περιορισμό του φαινομένου

Παρ' όλες τις σημαντικές προσπάθειες, από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, για μία ενιαία αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης, αυτές οι προσπάθειες προσκρούουν στις εξουσίες των εθνικών

κρατών και έχουν το μειονέκτημα να είναι απομακρυσμένες από την τοπική κοινωνία

Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και η ταυτόχρονη έξαρση του ισλαμικού φονταμεταλισμού, δημιουργεί ένα έντονο ανασφάλειας στις δυτικές κοινωνίες αισθάνονται μπροστά στην πραγματικότητα της παράνομης μετανάστευσης. Οι μεταναστευτικές ροές αντιμετωπίζονται ολοένα και περισσότερο σαν δυνητικοί παράγοντες τροφοδοσίας «τρομοκρατικών» πυρήνων εντός της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ζητήματα αποσταθεροποίησης του κοινωνικού ιστού, απειλής του «κράτους πρόνοιας», ανεργίας, διατάραξης της κοινωνικής συνοχής συσχετίζονται με την αυξημένη παράνομη μετανάστευση και πολλές φορές «μεταφράζονται» σε πολιτικό επίπεδο μέσα από την ενίσχυση ξενοφοβικών και ρατσιστικών κομμάτων.

2.4.2 Η ελληνική πραγματικότητα

Οι αλλαγές που επέφεραν οι σύγχρονες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και η μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής προσφύγων δημιούργησαν νέα προβλήματα τα οποία άλλες χώρες (λχ Γερμανία, Αμερική, Αυστραλία) αντιμετώπισαν σε μεγάλο μήκος χρόνου είτε με νομιμοποίησή τους είτε με μέτρα καταστολής.

Επιπροσθέτως η πίεση των αναγκών της προσαρμογής της οικονομίας στα κριτήρια της ΟΝΕ δυσκόλεψε αυτήν την κατάσταση. Η διογκούμενη ανεργία, οι διαρθρωτικές αλλαγές στην δομή της οικονομίας, το κύμα των παλιννοστούντων ομογενών και άλλα ζητήματα που χαρακτήρισαν έντονα την δεκαετία του 1990 αποτέλεσαν τη συγκυρία μέσα στην οποία έπρεπε να διευθετηθεί το μεταναστευτικό ζήτημα.

Απαραίτητες δομές και προϋποθέσεις για την ομαλή ένταξη κι αφομοίωση στην ουσία δεν υπήρχαν. Ούτε καν αντίστοιχες πολιτικές που θα μπορούσαν να ρυθμίσουν ζητήματα που την τελευταία δεκαετία παρουσιάστηκαν πολύ έντονα όπως η διεκδίκηση ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, η ανάγκη για οικογενειακή συνένωση, το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού και η ένταξη στο κοινωνικό σύνολο

Οι πρώτες προσπάθειες στον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής στην παρελθούσα δεκαετία είχαν τον χαρακτήρα δειλών μάλλον βημάτων στην κατεύθυνση του περιορισμού της παράνομης - κατά βάση- μετανάστευσης. Ωστόσο, η ασταθής πολιτική κατάσταση στα βόρεια σύνορά μας δημιούργησε ένα ανεξέλεγκτο ρεύμα μεταναστών στη χώρα μας που διευκολύνθηκε από την ύπαρξη παρα-οικονομίας στην Ελλάδα. Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μεταναστών αναδείχθηκε σε σημαντικό πολιτικό θέμα επειδή συνέτρεξαν κατά την παρελθούσα δεκαετία και μία σειρά από παράγοντες όπως η αυξημένη ανεργία, η μαζικότητα στα μεγάλα αστικά κέντρα, το αίσθημα οικονομικής και προσωπικής ανασφάλειας, η κατά καιρούς ένταση πολλών εθνικών θεμάτων και οι εν γένει σημαντικές ανακατατάξεις και αναστατώσεις του κοινωνικού ιστού.

Η πρώτη απόπειρα πάντως μίας κάποιας ρύθμισης σε σχέση με τους «ξένους» τοποθετείται στα 1929 όπου με τον αντίστοιχο νόμο ν.4310 της 6/16 Αυγούστου “περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων” ρυθμίζονται τα πρώτα θέματα αλλοδαπών στην Ελλάδα και ο οποίος ίσχυσε για 60 περίπου χρόνια. Βάσει αυτού ρυθμίζονταν ορισμένες υποχρεώσεις των αλλοδαπών έναντι του κράτους καθώς και ορισμένα δικαιώματα. Αντικαταστάθηκε το 1991 από το νόμο ν.1975/1991 “Είσοδος - έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις”. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του νόμου άδεια παραμονής χορηγούνταν μόνο στους αλλοδαπούς που είχαν συμβόλαιο εργασίας και άδεια μόνιμης παραμονής μόνο μετά από 15 χρόνια για τους υπηκόους εκτός Ε.Ε. Επίσης Θεσπίζει το μέτρο της επαναπροώθησης στη χώρα προέλευσης ή καταγωγής των αλλοδαπών, οι οποίοι παράνομα εισέρχονται ή εξέρχονται στο Ελληνικό έδαφος.

Το 1997 με δύο προεδρικά διατάγματα επιχειρείται η πρώτη απόπειρα νομιμοποίησης η οποία όμως δεν έτυχε των καλύτερων αποτελεσμάτων και επιπροσθέτως οδήγησε σε μαζικές απελάσεις. Τα προεδρικά διατάγματα Π... 358 και 359 διακρίνουν πλέον μόνο ανάμεσα σε νόμιμα και παράνομα εργαζόμενο αλλοδαπό εξισώνοντας τους μετανάστες με τους ημεδαπούς ως προς το μισθό και τις συνθήκες εργασίας.

Ο νέος νόμος 2910/2001 έχει τύχει έντονης κριτικής μιας και πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι θα αυξήσει την παράνομη μετανάστευση λόγω της

αδυναμίας εξασφάλισης υγειονομικής περίθαλψης, τη δυσκολία ανανέωσης εγγράφων και τη μικρή διάρκειά τους καθώς και λόγω της υπερβολικής επιβάρυνσης των μεταναστών για την απόκτηση των απαιτούμενων εγγράφων και δικαιολογητικών.

Τόσο τα κενά όσο και οι παραλείψεις αλλά και ο μεγάλος βαθμός “αναληψίας” της ελληνικής νομοθεσίας απέναντι στο ευαίσθητο ζήτημα των μεταναστών ενδεχομένως να οφείλονται:

1. στην αδυναμία ενσωμάτωσης του συνόλου των μεταναστών στη νόμιμη πλευρά της οικονομίας και την έξοδό της από το καθεστώς παρανομίας και μαύρης εργασίας.
2. στα “δάνεια” από ξένες νομοθεσίες τα οποία αποδείχθηκαν δυσλειτουργικά για την ελληνική πραγματικότητα. Πολλές είναι οι μαρτυρίες αλλοδαπών που αναφέρουν ότι πληρώνουν δικηγόρους ή τρίτους για την τακτοποίηση των αδειών εργασίας και παραμονής.
3. η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και χάραξη μεταναστευτικής πολιτικής

Μία απλούστευση των διαδικασιών και ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης θα βοηθήσουν στην κατανόηση της μετανάστευσης και διαχείρισής της ως νέο κοινωνικό πλούτο και να συμβάλλει στην αναδιάρθρωση και εκλογίκευση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας και της οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο
ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΗ & ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ

3.1. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

3.2. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ
ΕΥΡΩΠΗ

3.2.1. Η ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΥΠΟΔΟΧΕΑΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

3.2.2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

3.2.3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΝ ΣΤΗ ΓΡΗΓΟΡΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗ Ν. ΕΥΡΩΠΗ

3.2.4. ΑΥΞΗΣΗ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑΣ

3.1. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η Ευρώπη εξακολουθεί να είναι ένα από τα σημαντικότερα κέντρα μετανάστευσης εφόσον περισσότερα από 20 εκατομμύρια αλλοδαπών ζουν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με κίνητρα και χαρακτηριστικά διαφορετικά. Ιδιαίτερα χώρες όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία οι οποίες παλιότερα ήταν χώρες αποστολής μεταναστών τα τελευταία χρόνια έγιναν χώρες υποδοχής και προορισμού, γεγονός που επηρεάζει την εφαρμογή στρατηγικών κοινωνικής πολιτικής

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ (1)

ΧΩΡΑ	ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ	ΕΤΟΣ
ΑΥΣΤΡΙΑ	748000	9,30%	2000
ΓΑΛΛΙΑ	1324001	3,35%	2002
ΕΛΛΑΔΑ	797093	7,30%	2001
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	3263000	5,60%	1999
ΙΣΠΑΝΙΑ	418806	4,18%	2002

Γεγονός αποτελεί η έλλειψη συνολικών ερευνητικών δεδομένων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην πλήρη χαρτογράφηση των μεταναστευτικών ομάδων στη χώρα μας.

Στις αρχές του 2004 τα 34 – 47 εκατομμύρια από τα 455 εκατομμύρια που έχει η Ευρώπη των 25, είναι μετανάστες. Αποτελούν το 8% του συνολικού πληθυσμού της Ευρώπης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του OECD / Soremi (2004) η μεγαλύτερη μεταναστευτική ροή το 2003 ήταν στη Γερμανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιταλία.

Την περίοδο 2000 – 2001 18,7 εκατομμύρια μετανάστες ήταν στις 15 χώρες της Ε.Ε. Το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών που προέρχονται από χώρες εκτός της Δυτικής και Νότιας Ευρώπης είναι σχετικά χαμηλό και το ποσοστό ανεργίας είναι σχετικά υψηλό. Το ποσοστό των μεταναστών με πολύ χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, στο σύνολο των μεταναστών, είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ιθαγενών στο σύνολο τους. Το ίδιο ισχύει και για το ποσοστό των μεταναστών με πολύ υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Αντίθετα για μετανάστες με μέτριο χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, το ποσοστό τους στο σύνολο των μεταναστών είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο ελληνικό. Σ' ότι αφορά τη δομή των επαγγελματιών υπάρχει υποεκπροσώπηση των μεταναστών σε θέσεις μέσου επιπέδου δεξιότητας και υπερεκπροσώπηση σε θέσεις ανειδίκευτης εργασίας ή χαμηλών δεξιοτήτων.

Σύμφωνα με τον Μπάγκαβο (2003) το φαινόμενο της μεταναστευτικής εισροής διευρύνεται για το σύνολο των χωρών της Ε.Ε. Ο ρόλος της μετανάστευσης παραμένει να είναι σημαντικός αν και δεν αναμένεται να αντιστρέψει το φαινόμενο της δημογραφικής γήρανσης των χωρών της Ευρώπης. (Μπάγκαβος, Ιωακείμογλου Η (2003))

3.2.. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

3.2.1 Η Νότια Ευρώπη υποδοχέας μεταναστών

Οι χώρες της Νότιας Ευρώπης (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία), πολλές φορές αποτελούν εύκολους προορισμούς για τη μετάβαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τις μη ευρωπαϊκές χώρες. Μέχρι πρόσφατα, οι τέσσερις αυτές ευρωπαϊκές χώρες υπήρξαν αποστολείς μεταναστών περισσότερο παρά υποδοχείς, λόγω της μετακίνησης γύρω στο 1970 της Νότιας Ευρώπης προς τις βιομηχανικές χώρες του Βορρά. Αντίθετα, από τα μέσα του 1980 και

κυρίως μετά το 1989 η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία έγιναν χώρες υποδοχής, κυρίως για παράνομους μετανάστες από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη και από τον Τρίτο Κόσμο.

Η ιδιόμορφη σχέση κράτους – κοινωνίας σε αυτές τις χώρες, όπου ο έλεγχος της ανεπίσημης οικονομίας έχει επιπτώσεις στην εκλογική συμπεριφορά των κατοίκων και στοιχίζει στον κρατικό μηχανισμό, συνέβαλε στη διαμόρφωση υψηλότερων, από άλλα κράτη υποδοχής, ποσοστών μεταναστών «χωρίς χαρτιά». Αν και τα κράτη της Ν. Ευρώπης μεταναστών, εντούτοις, περιορίζουν τη μεταναστευτική πολιτική τους, κυρίως στην επιτήρηση των συνόρων τους, μην έχοντας εκπονήσει ουσιαστικά μέτρα ένταξης των μεταναστών και διαφύλαξης των δικαιωμάτων τους. (Μπαγκαβος χ, Παπαδοπούλου Δ. (2006))

Η δραματική και κάπως ξαφνική αύξηση των μεταναστών σε αυτές τις χώρες ήταν ένα νέο και αναπάντεχο φαινόμενο τόσο για τις κυβερνήσεις όσο και για τον πληθυσμό. Η νέα κατάσταση έφερε αναστάτωση στη μεταναστευτική πολιτική και επίσης αλλαγή στη συμπεριφορά απέναντι στους ξένους. Η αύξηση στις ξενοφοβικές συμπεριφορές και ο ρατσισμός καταγράφηκε και στις τέσσερις αυτές χώρες.

Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της περιόδου μετά τον πόλεμο, η Ελλάδα, η Ιταλία η Ισπανία και η Πορτογαλία ήταν φτωχές σε εργατικό δυναμικό, σε σύγκριση με τις βόρειες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, το Βέλγιο, η Σουηδία, κλπ. Η εισροή μεταναστών από τη Νότια Ευρώπη σταδιακά μειώθηκε και σε κάποιες περιπτώσεις ελαχιστοποιήθηκε. Έτσι, στα μέσα του 1970 η εισροή μεταναστών αρχίζει να αυξάνεται στις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Οι αριθμοί αυξήθηκαν και στις τέσσερις χώρες, παρά την κατάρρευση των Κομμουνιστικών Καθεστώτων στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη το 1990. Στην πραγματικότητα, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Ισπανία μπορούν να χαρακτηριστούν σαν τους νέους Ευρωπαϊκούς οικοδεσπότες

Ο μεταναστευτικός πληθυσμός στην Ελλάδα προέρχεται στη μεγάλη πλειοψηφία από την Αλβανία, ενώ άλλα αριθμητικά μεγάλα γκρουπ περιλαμβάνουν Πολωνούς, Ρώσους, Ουκρανούς, και στη συνέχεια,

Πακιστανούς, Κούρδους, Βούλγαρους, ενώ σημαντική αύξηση παρουσιάζουν και εθνικότητες της Αφρικής, όπως οι Αιγύπτιοι. Η Ισπανία έχει μια μεγάλη κοινότητα από Μαροκινούς, Γερμανούς και Βρετανούς, ενώ η Ιταλία χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία εθνικοτήτων που αντιπροσωπεύονται από τους μεγάλους μεταναστευτικούς πληθυσμούς, η αύξηση του αριθμού των φιλοξενούμενων μεταναστών νόμιμων ή παράνομων και στις τρεις χώρες υπήρξε δραματική. Τέλος, η Πορτογαλία έχει κυρίως μετανάστες από Βραζιλία, Αφρική και Ανατολική Ευρώπη.

(Τριανταφυλλίδου Α (2001),)

Πίνακας 2: Νότια Ευρώπη: ξένος πληθυσμός των κατωτέρω χωρών
προέλευσης
(νόμιμοι), 1987-1999

	No.	% of total
Great Britain	128.922	9.8
Germany	117.945	8.9
USA	112.475	8.5
France	72.028	5.5
Morocco	50.926	3.9
Portugal	37.647	2.9
Switzerland	33.848	2.9
Cape Verde	33.293	2.5
Greece	32.240	2.4
Turkey	30.347	2.3
Argentina	26.003	2.0
Philippines	24.723	1.9
Spain	24.059	1.8
Venezuela	23.757	1.8
Italy	22.716	1.7
Netherlands	20.772	1.6
Yugoslavia	20.210	1.5
Brazil	19.486	1.5
Cyprus	19.338	1.5
Jordan	18.706	1.4
Belgium	17.302	1.3
India	16.642	1.3
Poland	15.095	1.1
Canada	14.006	1.1
Egypt	13.832	1.0
Tunisia	12.329	0.9
Sweden	11.063	0.8
Ethiopia	10.781	0.8
Werth and Korner (2001, σελ 48) στο King, R., Black, R. (2001), Southern Europe and the New Immigrants, Sussex		

3.2.2 Στατιστική αποτύπωση μετανάστευσης

Ιταλία

Το 1970 συγκεντρώνονται για πρώτη φορά στατιστικά στοιχεία για τους αλλοδαπούς στην Ιταλία, όπου στα τέλη της χρονιάς καταγράφονται 143.838 αλλοδαποί. Το φράγμα των 200.000 ξένων ξεπερνιέται το 1979, ενώ το 1990 ο αριθμός των αλλοδαπών που ζουν στη χώρα ανέρχεται στους 649.000, ενώ το 2000 στους 1.341.000. Ο ταχύς ρυθμός με τον οποίο η Ιταλία γεμίζει από παράνομους μετανάστες οφείλεται στη μαύρη οικονομία που παρέχει θέσεις εργασίας στους μετανάστες.

Σε γενομένη δημοσκόπηση από τους 750 φορείς απασχόλησης που ρωτήθηκαν, το 60% δήλωσε ότι η παράνομη εργασία των μεταναστών αποτελεί τον πιο σημαντικό τομέα ανάπτυξης της μαύρης οικονομίας. Περίπου το 40% που εργάζονται σε αυτόν τον «μαύρο» τομέα δεν φέρουν κανένα έγγραφο. Η ιταλική κοινωνία βιώνει μια διαρκή αύξηση της αλβανικής μεταναστευτικής παρουσίας, η οποία ακολουθείται από αύξηση της ρουμανικής, πολωνικής και ουκρανικής κοινότητας. Από τα στοιχεία της Ιταλικής Στατιστικής Υπηρεσίας που αφορούν το μεταναστευτικό πληθυσμό στην Ιταλία το 2002, προκύπτει ότι η Ευρώπη αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή μεταναστευτικών εισροών στην Ιταλία. Σχεδόν 639.600 μετανάστες είναι Ευρωπαίοι, εκ των οποίων 150.900 προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ήπειρος της Αφρικής αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη πηγή μεταναστευτικών ρευμάτων για την Ιταλία, καθώς από εκεί προέρχονται 401.500 μετανάστες. Κύριες αφρικανικές χώρες προέλευσης είναι το Μαρόκο (170.750 άτομα), η Τυνησία (51.100 άτομα), η Σενεγάλη (37.000), η Αίγυπτος (31.100). Από την Ασία προέρχονται περίπου 281.100 μετανάστες με κύριες χώρες προέλευσης τις Φιλιππίνες (65.600 άτομα) και την Κίνα (64.000 άτομα), ενώ ακολουθούν Σρι Λάνκα (35.700), η Ινδία (34.300), το Μπαγκλαντές (22.200) και το Πακιστάν (20.600). Τέλος, προερχόμενοι από την Αμερική ζουν στην Ιταλία περίπου 177.800 μετανάστες. Να σημειωθεί, ότι στον μεταναστευτικό πληθυσμό της Ιταλίας, η αναλογία ανδρών και γυναικών είναι περίπου ίδια.

(Καρβουνίδη Τα, Πολύζου Α, Μαυρομάτης Γ, Κοτρώτσου Α...(2006)

Πορτογαλία

Τη δεκαετία του 1970 οι πορτογαλικές αποικίες κέρδισαν την ανεξαρτησία τους στο πλαίσιο μιας μετααποικιοκρατικής τάξης πραγμάτων. Οι πρώην αποικίες της Πορτογαλίας, σαν αναπόσπαστο μέρος μιας αποικιοκρατικής δομής εξουσίας, είχαν υιοθετήσει τα πορτογαλικά ως επίσημη γλώσσα. Αποτέλεσμα της ανεξαρτητοποίησης των αποικιών από τον πορτογαλικό αποικιοκρατικό έλεγχο ήταν να επιστρέψουν πίσω στην Πορτογαλία εκατοντάδες χιλιάδες Πορτογάλοι και τα παιδιά τους που ήταν εγκαταστημένοι στις αποικίες για ολόκληρες γενιές.

Ταυτόχρονα, οι επιστροφές πορτογαλικών πληθυσμών συνοδεύτηκαν και από μεταναστευτικές ροές αφρικανικών πληθυσμών. Μετά το 1986 και την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε., οι επενδύσεις σε έργα υποδομής προκάλεσαν μια έλλειψη εγχώριου εργατικού δυναμικού, που καλύφθηκε με νέα μεταναστευτικές ροές από τη Βραζιλία, την Αφρική και σε μικρότερο βαθμό από τη Δ. Ευρώπη.

Σύμφωνα με τη στατιστική απογραφή του 2001 η αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας ήταν της τάξεως του 4,8%, ενώ σε μεγάλο ποσοστό οφειλότανε στη μετανάστευση. Το 2001 ήταν η χρονιά με τα μεγαλύτερα επίπεδα μετανάστευσης, καθώς 141.100 μετανάστες εισήλθαν στη χώρα, ενώ το 2002 υπήρχαν στη χώρα 413.000 νόμιμοι αλλοδαποί (το 4% του συνολικού πληθυσμού). Σε επίπεδο εθνικών ομάδων, πρώτοι εμφανίζονται μεταναστευτικοί πληθυσμοί από τη Βραζιλία και ακολουθεί το Cape Verde και η Ουκρανία. (Καρβονίδη Τ, Πολύζου Α, Μαυρομμάτης Γ, Κοτρώτσου Α, Αβραμίδη Τ, 2006)

Ισπανία

Στην Ισπανία τη δεκαετία του '80 οι μετανάστες αποτελούσαν το 2% του πληθυσμού της χώρας, 475 νόμιμοι και 295 παράνομοι μετανάστες περίπου. Αρκετοί ήταν οι ξένοι από τη Ν. Αμερική που προσέγγισαν τη χώρα για λόγους εργασίας, λόγω της ίδιας γλώσσας. Σε αυτήν την περίπτωση, πρόκειται για μετανάστευση από προηγούμενες αποικίες της χώρας, όπου οι κοινωνικοπολιτιστικοί και γλωσσικοί δεσμοί έχουν διαδραματίσει έναν βασικό ρόλο. (Καρβονίδη Τ, Πολύζου Α, Μαυρομμάτης Γ, Κοτρώτσου Α, Αβραμίδη Τ, 2006)

ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, η συλλογή στοιχείων για τη μετανάστευση από την ΕΣΥΕ σταμάτησε το 1977 και δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για το μέγεθος των μεταναστευτικών ρευμάτων προς την Ελλάδα. Τα πρώτα επίσημα στοιχεία για τον αριθμό των μεταναστών προέρχονται από τις αιτήσεις για άδεια παραμονής και εργασίας με το πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1998. Ο αριθμός των μεταναστών που προκύπτει από τα στοιχεία του 2002 φαίνεται μικρός σε σχέση με άλλες εκτιμήσεις που υπάρχουν.

Ειδικότερα, προκύπτουν 262 χιλ. μετανάστες, ενώ από την Απογραφή του πληθυσμού του 2001 προκύπτουν 797 χιλ. αλλοδαποί. Είναι πιθανόν ο αριθμός των αλλοδαπών στη χώρα να αποτελείται από νόμιμους, αλλά και παράνομους μετανάστες που προτίμησαν να μην ζητήσουν άδεια παραμονής. Άλλωστε, λόγω της γεινίασης της Ελλάδας με τις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι περισσότεροι μετανάστες, αριθμός των μεταναστών εύκολα αυξομειώνεται ανάλογα με τις μεταβολές της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως της τουριστικής και της αγροτικής.

Όπως και να' χει, παρά την αδυναμία εξακρίβωσης στοιχείων για τη μετανάστευση στην Ελλάδα, εκτιμάται ότι οι μετανάστες αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό εργατικού δυναμικού, που πλησιάζει ή υπερβαίνει το 10%.

(Λιανός Θ (2003),)

3.2.3 Παράγοντες που συντέλεσαν στη γρήγορη εξάπλωση μεταναστευτικού φαινομένου στη Νότια Ευρώπη

Δεν υπάρχει μια εύκολη εξήγηση για τη γρήγορη εξάπλωση του μεταναστευτικού φαινομένου προς τις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Εντούτοις, ο King αναφέρεται σε κάποιους παράγοντες, τους οποίους θεωρεί σημαντικούς στην ανάπτυξη και διατήρηση του φαινομένου στις δεκαετίες '80 και '90

Ειδικότερα, όπως αναφέρουν οι Λαζαρίδης και Τσαρντανίδης στις αρχές

του 1970 οι μετανάστες θεώρησαν ευκολότερο να εισχωρήσουν στη νότια Ευρώπη από ότι να αποκτήσουν άμεση πρόσβαση στις παραδοσιακές χώρες μετανάστευσης όπως η Γαλλία και η Δυτική Γερμανία. Αυτό, γιατί οι χώρες της κεντρικής Ευρώπης λόγω του γεγονότος ότι υπήρξαν από παλαιότερα χώρες υποδοχής μεταναστών, είχαν αναπτύξει αυστηρές πολιτικές ελέγχου της μετανάστευσης στα σύνορα, κάτι που καθιστούσε την είσοδο νέων μεταναστών εξαιρετικά δύσκολη. Έτσι, αρκετοί μετανάστες, κυρίως από τη βόρειο Αφρική και την Ασία προτίμησαν να εισχωρήσουν αρχικά στη νότια Ευρώπη.

Δεύτερος σημαντικός παράγοντας είναι η γεωγραφία. Οι νότιες ευρωπαϊκές χώρες έχουν μακριές ακτές, πολλά νησιά και ορεινές παραμεθόριες περιοχές, κάτι που καθιστά τον έλεγχο των συνόρων τους αρκετά δύσκολα και την πρόσβαση των μεταναστών ευκολότερη. Πιο συγκεκριμένα, η νότια Ισπανία, η νότια Ιταλία και τα ελληνικά νησιά είναι εύκολα προσβάσιμα ακόμη και με μία βάρκα, ενώ τα σύνορα βουνών με τη Σλοβενία και την Αλβανία μπορούν να διασχιστούν από τους μετανάστες που κινούνται με τα πόδια

Τρίτο σημαντικό παράγοντα αποτελεί για τους συγγραφείς η αύξηση του τουρισμού εκείνη την περίοδο στη νότια Ευρώπη. Οι νότιες ευρωπαϊκές οικονομίες εξαρτώνται σημαντικά από τον τουρισμό, το εμπόριο και τη ναυτιλία. Ως εκ τούτου διευκολύνουν την είσοδο των επισκεπτών από όλα τα μέρη του κόσμου. Πολλοί μετανάστες ήρθαν ως επισκέπτες ή τουρίστες και τελικά έμειναν. Άλλη μια φορά, η γεωγραφία διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο όσον αφορά στη θέση των νότιων ευρωπαϊκών χωρών (θαλάσσιες διαδρομές από τη Β. Αφρική και τη Μεσόγειο, ο ρόλος των αερολιμένων στη Ρώμη, τη Μαδρίτη, τη Λισσαβόνα και την Αθήνα στο παγκόσμιο δίκτυο του αεροπορικού ταξιδιού από τη Λατινική Αμερική, την Ασία και την Αφρική)

Επιπλέον, σημαντικός παράγοντας είναι η ιστορία και ειδικότερα ο ρόλος της αποικιοκρατίας στη βελτίωση των μεταναστεύσεων στο Ιβηρία από τη Λατινική Αμερική και τις πορτογαλικές αποικίες. Αιθίοπες και Σομαλοί ήταν μεταξύ των πρώτων μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στην Ιταλία. Ανάλογο ρόλο έχει διαδραματίσει και η καθολική εκκλησία προσεγγίζοντας άτομα των καθολικών χωρών του λιγότερο ανεπτυγμένου κόσμου (κυρίως γυναίκες),

Πέμπτος παράγοντας είναι ο αξιοπρόσεκτος οικονομικός μετασχηματισμός της νότιας Ευρώπης τη δεκαετία του '70. Μέχρι τότε η νότια Ευρώπη αποτελούσε τη φτωχή περιοχή της ηπείρου. Μετά το 1970, η τεχνολογική ανάπτυξη άρχισε να προσελκύει όλο και περισσότερους μετανάστες

Στη συνέχεια, οι συγγραφείς αναφέρθηκαν στην οικονομική ανάπτυξη της νότιας Ευρώπης, η οποία περιλαμβάνει επέκταση όχι της βιομηχανικής απασχόλησης αλλά της τριτογενούς απασχόλησης, σχετικής με τον τουρισμό και τις διάφορες προσωπικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της οικιακής εργασίας

Έβδομο παράγοντα αποτελεί η εξειδίκευση της αγοράς εργασίας, η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων και η μεταφορά της οικονομίας από τη γεωργία χαμηλής παραγωγικότητας στην υψηλή βιομηχανία. Ως εκ τούτου, οι μετανάστες καλούνται να καλύψουν θέσεις εργασίας που οι κάτοικοι του κυρίαρχου έθνους δεν επιθυμούν να κάνουν

Παράλληλα, σημαντικό παράγοντα αποτελεί η δημογραφία. Η λεκάνη της Μεσογείου τις δεκαετίες '70 και '80 παρουσίασαν σημαντικά ποσοστά μείωσης της γονιμότητας. Η δραματική κατάρρευση της γονιμότητας κατέστησε απαραίτητη την είσοδο μεταναστών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Ισπανία και Ιταλία, οι οποίες παρουσίασαν την εν λόγω περίοδο τα χαμηλότερα συνολικά ποσοστά γονιμότητας στην ιστορία παγκόσμιων πληθυσμών. (Λαζαρίδης Γ, Τσαρντανίδης Χρ. (2000), σελ.)

3.2.4 Αύξηση ξενοφοβίας

Από τα τέλη του 1980 και μετά, η είσοδος μεταναστών, κυρίως από μη ευρωπαϊκές χώρες αύξησε σημαντικά το εχθρικό συναίσθημα του κυρίαρχου έθνους, το οποίο αγχωνόταν για την πιθανότητα αρνητικών συνεπειών στους άνεργους που θα φέρει η μετανάστευση. Έτσι, οι μετανάστες συχνά θεωρούνταν απειλή στον τρόπο ζωής του κυρίαρχου έθνους. Η ανάπτυξη της ξενοφοβίας και ακόμη των ρατσιστικών συμπεριφορών οδήγησαν σε βίαια περιστατικά κατά των μεταναστών

Είναι γεγονός ότι η διαφορετική αντίληψη που έχει κάθε χώρα για το έθνος και την εθνική ταυτότητα, δημιουργεί και διαφορετική στάση απέναντι στους Άλλους. Ειδικότερα, μετά από τη μετάβαση στη Δημοκρατία, η Ισπανία χαρακτηρίστηκε από δυνατές κεντρικές τάσεις που ενεργοποιήθηκαν από τον περιφερειακό εθνικισμό της Καταλονίας, της χώρας των Βάσκων και της Γαλλικίας, που ήταν επηρεασμένες από το καθεστώς του Φράνκο. Αυτές οι διαιρετικές τάσεις έγιναν μερικώς αποδεκτές από την αύξηση της αυτονομίας σε όλες τις ισπανικές μειονότητες. Έτσι, η αστική αίσθηση της ισπανικής ταυτότητας και εθνικής ενότητας απειλείται από τη βασκική τρομοκρατία και από τους Καταλανούς και Γαλλικάιους και άλλες μειονότητες που απαιτούν περισσότερη πολιτική αυτονομία

Η Ιταλία, από την άλλη μεριά, «βασανίζεται» χρόνια από αυτό που αποκαλούμε «Νότιο Ζήτημα» και από τη διαμάχη του Βορρά με το Νότο, καθώς και από τα σκάνδαλα Tangentopoli και από την έρευνα Mani Pulite το 1980 που σηματοδότησε μία γενική κοινωνικοπολιτική κρίση. Η κατάσταση περιπλέχτηκε ακόμη περισσότερο από την αποκάλυψη του Lega Nord που διατάραξε την ενότητα του ιταλικού έθνους και κράτους. Η διακήρυξη της Padanian Δημοκρατίας την άνοιξη του 1996 και η κινητοποίηση των υποστηρικτών του Lega ενάντια στην εθνική κυβέρνηση οδήγησε στην επανεκκίνηση και των δύο δημόσιων και ακαδημαϊκών διαμαχών για το τι σημαίνει να είσαι Ιταλός και εάν το ιταλικό έθνος υπάρχει.

Η Πορτογαλία, στη συνέχεια, διακρίνει τις διάφορες μεταναστευτικές ομάδες της, ανάλογα με τη γλώσσα. Οι πολιτικές ένταξης που εφαρμόζει είναι διαφορετικές για τους παλαιότερους μετανάστες που προέρχονται από πρώην αποικίες της, όπου τα πορτογαλικά αποτελούν την επίσημη γλώσσα τους, και διαφορετικές για τους νέους μετανάστες από άλλες χώρες. Οι πρώτοι παρουσιάζονται σαφώς πιο ευνοημένοι. Αυτή η διαφορετική μεταχείριση γίνεται αντιληπτή από το γεγονός ότι απαιτούνται μικρότερες χρονικοί περίοδοι από το νόμο για την απόκτηση ιθαγένειας ή μόνιμης

κάρτας διαμονής για τις ομάδες μεταναστών από τις πρώην αποικίες σε σχέση με τους υπόλοιπους μεταναστευτικούς πληθυσμούς της χώρας

Και από τις τέσσερις χώρες, η Ελλάδα είναι η μόνη που βίωσε περισσότερο μια εθνικιστική αναγέννηση παρά μία κρίση ταυτότητας κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών. Η γεωγραφική θέση και η ιστορία της, καθώς και τα ιστορικά και πολιτιστικά δεσμά της μοντέρνας Ελλάδας με τη Δύση, την καθιστούν περιθωριακή χώρα στην Ευρώπη. Κατά τη διάρκεια του 1990, η αίσθηση της αποξένωσης που οι Έλληνες εξέφραζαν απέναντι στη Δύση, εκφράστηκε και με αυτό που ονομάζουμε «Μεσογειακό Ζήτημα», με την απροθυμία τους να δεχθούν την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας σαν «Μακεδονία». Η διαμάχη μεταξύ Ελλήνων και η ανικανότητα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών να συμμεριστούν την ελληνική ευαισθησία για το θέμα αυτό, συνεισέφερε σίγουρα στην ισχυροποίηση του ελληνικού εθνικισμού και στη διαμόρφωση του εθνικού χαρακτήρα της ελληνικής ταυτότητας(Τριανταφυλλίδου Α (2001),).

Οι στάσεις και οι αντιλήψεις που διαμορφώνονται για τους μετανάστες όπως καταγράφονται στην έρευνα του Ευρωβαρομέτρου 2007 φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα αρνητικές για τους μετανάστες. Σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο «Ευρωβαρόμετρο 67 Κοινή γνώμη στην ΕΕ. Άνοιξη 2007» (<http://Europa.eu.int>)

Πίνακας 3: Η παρουσία των μεταναστών προκαλεί ανασφάλεια;

ΕΕ - 25	Ελλάδα	Ιταλία	Ισπανία	Πορτογαλία
42%	63%	50%	47%	45%

Τριανταφυλλίδου, Α. (2001)

Πίνακας 4: Η παρουσία των μεταναστών συμβάλει στην αύξηση ανεργίας;

ΕΕ - 25	Ελλάδα	Ιταλία	Ισπανία	Πορτογαλία
46%	74%	49%	42%	55%

Τριανταφυλλίδου , Α. (2001)

Το 87,5% των Ελλήνων έχει αρνητική εικόνα για την μετανάστευση, σε αντίθεση με 62,5% της Πορτογαλίας, το 50% της Ισπανίας, το 36,5% της Ιταλίας και 14,5% της Σουηδίας. Οι μετανάστες θεωρούνται κοινωνική απειλή για το 85% των Ελλήνων, 61,5% των Πορτογάλων, 54% Ιταλών 52% Ισπανών και 33% Σουηδών, ενώ το 59% των Ελλήνων είναι εναντίον της πολυπολιτισμικής κοινωνίας έναντι 24% Ιταλών, 20% Ισπανών και Πορτογάλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο
ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

4.1. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

**4.2. ΟΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ
ΜΑΖΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ**

**4.3. ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

4.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

4.4.1. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΦΙΛΙΑΣ

4.4.2. Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

**4.4.3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΟΥΣ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ**

4.1. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Τόσο οι συνέπειες όσο και η αξιολόγηση των συνεπειών της μετανάστευσης, διαφοροποιούνται για κάθε χώρα ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της αλλά και το είδος μεταναστευτικού δυναμικού που δέχεται στους κόλπους της (Λυμπεράκη & Πελαγίδης 2002).

Αποτελεί αναγνωρίσιμο γεγονός ότι οι μετανάστες συμβάλλουν τόσο στον κοινωνικό και πολιτιστικό εμπλουτισμό της χώρας υποδοχής όσο και στην επιχειρηματικότητα, επηρεάζοντας τους αντίστοιχους δείκτες εφόσον αυξάνουν την προσφορά εργατικού δυναμικού και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ελλείψεων.

Στις ΗΠΑ συνέβαλαν στην βελτίωση της ηλικιακής καμπύλης. Σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες η εισροή μεταναστών λειτούργησε ως «τονωτική ένεση» στη συρρίκνωση του ενεργού εργατικού πληθυσμού.

Τα αποτελέσματα των περισσότερων μελετών που έχουν εκπονηθεί από αντίστοιχους φορείς στην Ελλάδα (ΓΣΕΕ, ΟΑΕ., ΚΕΜΕ, κτλ), δείχνουν ότι δεν υπάρχει ο φόβος που συχνά εκφράζεται για τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει τόσο η προσέλευση αλλά και η απασχόληση των αλλοδαπών στον τόπο μας.

Υπάρχουν φόβοι κατά καιρούς, ότι η ύπαρξη μεγάλου αριθμού αλλοδαπών στην αγορά εργασίας, στερεί την δυνατότητα στους «ντόπιους» να απασχοληθούν. Αυτό πιθανότατα μπορεί αν οφείλεται στους παρακάτω λόγους:

- 🚩 Στην όχι και τόσο σταθερή οικονομική κατάσταση των Ελλήνων πολιτών, η αύξηση της ανεργίας και η πτώση του βιοτικού επιπέδου έχουν σαν αποτέλεσμα να βλέπουν τους μετανάστες ως ανταγωνιστές στην ίδια κοινωνία, με αποτέλεσμα να τους θεωρούν και άμεσο κίνδυνο.

- ✚ Στην έλλειψη υποδομής από την πλευρά της πολιτείας για την υποδοχή και διαμονή σε πρώτο στάδιο των μεταναστών καθώς και η έλλειψη μιας ευρύτερης μεταναστευτικής πολιτικής εντείνουν το πρόβλημα και το γιγαντώνουν.
- ✚ Στην έλλειψη παιδείας, αφού τα παιδιά αναπαράγουν απόψεις ξενοφοβίας και ρατσισμού που αντλούν από τους ενηλίκους επειδή δεν υπάρχει κάποιος τρόπος εκπαίδευσης με ειδικά μαθήματα στα σχολεία, έτσι ώστε να αντιμετωπισθεί σε πρώτη φάση αυτή πολυφυλετική και πολυπολιτισμική κοινωνία.

Αντίθετα λοιπόν με αυτήν την απαισιόδοξη άποψη, έρχονται οι επίσημες μελέτες να μας αποδείξουν ότι για την Ελλάδα, οι συνέπειες της μετανάστευσης συχνά περιγράφονται ως πολύ θετικές για την οικονομία της χώρας .

Η χαμηλή αμοιβή των παράνομων ή μη αλλοδαπών εργαζομένων που καμία φορά φτάνει και στο 50 - 60% ενός κανονικού ημερομισθίου, συμβάλλει θετικά στην οικονομία της Ελλάδας, τόσο στην αύξηση του προϊόντος όσο και της απασχόλησης.

Με την απασχόληση των αλλοδαπών έχουμε μείωση του κόστους παραγωγής, με αποτέλεσμα να έχουμε οικονομικότερο τελικό προϊόν και δυνάμωση της επιχειρηματικότητας, επίσης με την αύξηση του πληθυσμού λόγω της μετανάστευσης, έχουμε και αντίστοιχη αύξηση της κατανάλωσης, κάτι που κλείνει θετικά τον κύκλο παραγωγή – διάθεση – κατανάλωση.

Το κυρίαρχο θέμα στον τομέα μετανάστευση, είναι πιθανά η «ξενοφοβία» που έντονα έχει αναπτυχθεί, αλλά από την άλλη πλευρά επιλύει ένα σημαντικό πρόβλημα που τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί στις δυτικές Κοινωνίες: τη Γήρανση του Πληθυσμού , αλλά και για τον τόπο μας ιδιαίτερα την αναζωογόνηση της επαρχίας και κυρίως των μικρών χωριών.

Επίσης σημαντικό κομμάτι στην αγορά εργασίας προσφέρουν οι μετανάστες, κυρίως σε εργασίες που είτε αδυνατούν, είτε αδιαφορούν να ασχοληθούν οι Έλληνες εργαζόμενοι λόγω της ουσιαστικής απορρόφησης της Ελληνικής κοινωνίας στον τρόπο ζωής.

Υπήρξε μια αισιόδοξη πρόβλεψη, ότι οι μετανάστες θα μπορούσαν να αποτελέσουν μία λύση για το σύστημα του Κράτους Πρόνοιας. Οι

υπολογισμοί ωστόσο έχουν δείξει πως πρέπει να εισρεύσουν στις χώρες αυτές αρκετά εκατομμύρια μετανάστες για να διατηρηθεί η σημερινή κοινωνική ευημερία σε σχετικά επίπεδα.

Επίσης, για να αποδώσει η χρησιμοποίηση της μετανάστευσης για την τόνωση του Κράτους Πρόνοιας θα πρέπει οι μετανάστες όλοι να νομιμοποιηθούν για να πληρώνουν ασφαλιστικές εισφορές, κάτι που δεν συμβαίνει δυστυχώς μιας και πολλοί εργοδότες επιλέγουν να απασχολούν παράνομα τους μετανάστες (Χλέτσος Μ,2002)

Πολλοί ήταν αυτοί που συνέβαλλαν στην διόγκωση της παραοικονομίας με τη χρήση του φτηνού εργατικού δυναμικού που παρείχαν οι μετανάστες δημιουργώντας το φαύλο ερώτημα αν η παραοικονομία εξακολουθεί υφίσταται εξαιτίας των μεταναστών ή αν υπάρχει γιατί λόγω της φύσης της παρέχει τη δυνατότητα εργασιακής απασχόλησης σε αυτούς. Οι σύγχρονες οικονομικές θεωρήσεις τείνουν στο συμπέρασμα πως τα νέα αναπτυξιακά μοντέλα με τις συνθήκες που δημιουργούν θα συντηρήσουν το φαινόμενο αυτό.

Οι μετανάστες προσλαμβάνονται γιατί δέχονται να εργαστούν με χαμηλούς μισθούς οι οποίοι παραμένουν χαμηλά γιατί υπάρχουν εργαζόμενοι (μετανάστες) που λόγω εξαθλιωμένων οικονομικών συνθηκών τους αποδέχονται. Ο αριθμός απασχόλησής τους καλύπτει ορισμένες μόνο και όχι όλες τις παραοικονομικές δραστηριότητες. Αποτελούν την πλειοψηφία σε επαγγέλματα που πολλά από αυτά δεν ασκούνται από ντόπιους εργαζόμενους είτε λόγω του υποτιμητικού τους χαρακτήρα είτε λόγω της προτίμησης του ημεδαπού πληθυσμού στην απασχόληση περισσότερο κερδοφόρων δραστηριοτήτων όπως τα τουριστικά επαγγέλματα. .εν πρέπει να αγνοείται τέλος πως εξαιτίας του δύσκολου καθεστώτος που βιώνει – ιδιαίτερα ο παράνομος- μετανάστης αποτελεί πειθήνια εργατική δύναμη. Η διερεύνηση των συνεπειών της μετανάστευσης αφορά τόσο τη χώρα προέλευσης μεταναστών, όσο και τη χώρα υποδοχής.

Οι συνέπειες για τη χώρα τους είναι θετικές. Περιορίζεται η πίεση από την πληθυσμιακή αύξηση, μειώνεται ο αριθμός των ατόμων που αναζητούν εργασία, εισρέει εισόδημα στη χώρα και σε αρκετές περιπτώσεις η επιστροφή των μεταναστών συνδέεται και με τη μεταφορά γνώσεων.

Σ' ότι αφορά τη χώρα υποδοχής, οι συνέπειες από την είσοδο των μεταναστών πρέπει να αναλυθούν σε δύο επίπεδα. Πρώτον, να διερευνηθεί

σε επίπεδο θεωρίας ποιες είναι οι επιδράσεις που επιφέρει η χρησιμοποίησή τους σε διάφορους οικονομικούς τομείς. Δεύτερον, να μετρηθούν στη βάση στατιστικών –οικονομικών υποδειγμάτων οι συνέπειες από τη χρησιμοποίηση των μεταναστών στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, στην κατανάλωση, στο επίπεδο τιμών, στην απασχόληση κτλ. Η γενική θεώρηση είναι ότι η χρησιμοποίηση των μεταναστών είναι θετική στο σύνολο της οικονομίας της χώρας υποδοχής. Η εμπειρία της μετανάστευσης τη μεταπολεμική περίοδο προς τις αναπτυσσόμενες ευρωπαϊκές χώρες ανέδειξε πολύ σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες αυτές. Πέτυχαν σημαντικούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης χάρη στη χρησιμοποίηση των μεταναστών.

Η μετακίνηση των μεταναστών από τις φτωχές χώρες προς τις πλουσιότερες χώρες περιορίζει τις πιέσεις που ασκούνται στην αγορά εργασίας των χωρών τους. Ας μην ξεχνάμε ότι το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση της Ελλάδας την περίοδο 1955 – 1965, όταν οι Έλληνες μετανάστευσαν προς τη Δυτική Γερμανία, το Βέλγιο και αλλού. Μάλιστα, επειδή αυτή η μετανάστευση γινόταν με τη σύμφωνη γνώμη του κράτους, το οποίο και την ενθάρρυνε, συνιστούσε μια ιδιόμορφη «πολιτική απασχόλησης». Εκτός όμως από τις πιέσεις στην αγορά εργασίας, μια άλλη θετική επίδραση στις χώρες των μεταναστών είναι τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Ο μετανάστης στέλνει πίσω στο σπίτι του ένα μεγάλο μέρος του μισθού του, το οποίο είτε διοχετεύεται στην κατανάλωση είτε αποταμιεύεται με σκοπό την επένδυση. Σε κάθε περίπτωση τα μεταναστευτικά εμβάσματα επηρεάζουν θετικά την οικονομία της χώρας. Για την Ελλάδα οι τρεις σημαντικοί παράγοντες της μεταπολεμικής οικονομικής ανάπτυξης ήταν ο κλάδος της ναυτιλίας, ο κλάδος των κατασκευών και η μετανάστευση.

Όταν αναφέρονται στις οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στη διεθνή βιβλιογραφία εννοούν κυρίως τις επιδράσεις στην αγορά εργασίας. Πιστεύεται ότι η χρησιμοποίηση μεταναστών αυξάνει την ανεργία των ανειδίκευτων εργατών, από τη στιγμή που θεωρείται ότι υπάρχει πλήρης υποκατάσταση των ντόπιων ανειδίκευτων εργατών από τους μετανάστες. Οι μελέτες του Borjas (1990 και 1993) δεν έδειξαν ότι η μετανάστευση στις Ηνωμένες Πολιτείες επηρεάζει δραματικά την ανεργία. Οι Bean et al. (1988) έδειξαν ότι στην περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών ότι η χρησιμοποίηση παράνομων μεταναστών είχε μία μικρή αρνητική επίπτωση στο ύψος των

μισθών των ντόπιων εργατών. Ο Card (1997) βρήκε επίσης ότι στην περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών η είσοδος μεταναστών επηρεάζει αρνητικά την απασχόληση των ντόπιων αλλά έχει πολύ μικρές επιδράσεις στο ύψος των μισθών.

Στην περίπτωση της Ευρώπης έχουμε τη μελέτη των Winkelmann and Zimmermann (1993), η οποία αποδεικνύει ότι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην ανεργία δεν είναι σημαντικές. Πιστεύεται ότι στην Ευρώπη οι μετανάστες χρησιμοποιούνται ως ευέλικτη εφεδρεία σε περιπτώσεις που η κινητικότητα του ντόπιου εργατικού δυναμικού είναι μικρή (Zimmermann 1995). Ο Pedersen (2000) μελετώντας την εμπειρία της Γαλλίας βρήκε ότι οι μετανάστες κατά κανόνα συγκεντρώνονται σε προάστια μεγάλων αστικών κέντρων. Οι Boeri και Bruecker (2001) μελετώντας τις επιπτώσεις από τη νόμιμη μετανάστευση λόγω της διεύρυνσης της Ε.Ε. στις αγορές εργασίας των χωρών της Ε.Ε. βρήκαν ότι τόσο το διεθνές εμπόριο, όσο και η κίνηση των κεφαλαίων δεν οδηγούν σε σημαντική εξομοίωση των τιμών των παραγωγικών συντελεστών, συμπεριλαμβανομένων και των μισθών. Ως εκ τούτου η επίδραση στους μισθούς των χωρών της Ε.Ε., ακόμη και της Αυστρίας και Γερμανίας που αναμένεται να δεχτούν πολύ περισσότερους μετανάστες απ' ό,τι οι άλλες χώρες, θα είναι πολύ μικρή. Οι Straubhaar και Golder (1999) βρήκαν ότι στην περίπτωση της Ελβετίας η επίπτωση των μεταναστών στην ελβετική οικονομία ήταν αρνητική. Οι Hartog και Zorlu (2002) επεκτείνοντας το μοντέλο των Altonji και Card (1991,) με το οποίο ανέλυαν τις επιπτώσεις των μεταναστών αγορά εργασίας, μελέτησαν με ποιο τρόπο η χρήση των μεταναστών επηρεάζει τους μισθούς των ντόπιων στην Ολλανδία, στη Μ. Βρετανία και στη Νορβηγία. Και βρήκαν ότι υπάρχουν πάρα πολλές μικρές επιπτώσεις που δεν επιτρέπουν την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με τη συμπληρωματικότητα ή την υποκατάσταση των ντόπιων από τους μετανάστες.

Οι Cohen-Goldner και Paserman (2004) μελέτησαν τις επιπτώσεις των μεταναστών στην αγορά εργασίας του Ισραήλ και βρήκαν ότι υπάρχει όσο αυξάνεται η απασχόληση των μεταναστών τόσο μειώνεται ο μισθός των ιθαγενών, ανδρών και γυναικών. Οι Hercowitz και Yashiv (2002) μελετώντας τις επιπτώσεις από τη μετανάστευση στην οικονομία του Ισραήλ χρησιμοποιώντας ένα μακροοικονομικό μοντέλο βρήκε ότι υπάρχει μία

αρνητική επίπτωση στην απασχόληση των ντόπιων, η οποία συμβαίνει πολύ αργότερα, ένα χρόνο μετά, από την εμφάνιση των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Οι Eckstein και Weiss (2003) χρησιμοποιώντας στοιχεία για την περίοδο 1990 – 2000 μέτρησαν τις επιπτώσεις από τη χρήση μεταναστών στους μισθούς των ντόπιων στο Ισραήλ και βρήκαν ότι το ύψος των μισθών που λαμβάνουν οι μετανάστες θα είναι πάντοτε χαμηλότερο από το αντίστοιχο ύψος μισθών που λαμβάνουν οι ντόπιοι. Ο λόγος είναι ότι το ύψος του μισθού εξαρτάται από το χρονικό διάστημα που παραμένουν στη χώρα και επενδύουν σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Επειδή δαπανούν λιγότερο χρόνο απ' ό,τι οι ντόπιοι, η διαφορά στους μισθούς θα παραμένει.

Τόσο η διεθνής όσο και η ελληνική εμπειρία δείχνουν ότι οι μετανάστες χρησιμοποιούνται συνήθως σε εργασίες που οι εγχώριοι εργαζόμενοι δεν τις δέχονται. Αν δεν χρησιμοποιούνταν οι μετανάστες, τότε πιθανόν το παραγόμενο προϊόν σε αυτούς τους τομείς να ήταν ποσοτικά λιγότερο. Επίσης, αρκετές επιχειρήσεις, οι οποίες χρησιμοποιούν τους μετανάστες ως φτηνή εργατική δύναμη, πιθανόν να μην μπορούσαν να αντέξουν το υψηλότερο εργατικό κόστος και να έκλειναν, με αποτέλεσμα να έμεναν άνεργοι και οι ντόπιοι εργαζόμενοι στη συγκεκριμένη επιχείρηση, αλλά και να μειωνόταν η παραγωγή. (ΙΜΕΠΟ, Αθήνα 2007)

4.2. ΟΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Σε οικονομικό επίπεδο η μαζική μετανάστευση και ιδίως η μετανάστευση ανειδίκευτου και υποτυπωδώς καταρτισμένου εργατικού δυναμικού –όπως είναι η νόρμα των χαρακτηριστικών των μεταναστευτικών πληθυσμών σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη εκτός των εγνωσμένων θετικών, αλλά βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων ως προς την εκδήλωσή τους συνεπειών,] ενέχει μία σειρά αρνητικών συνεπειών για τις κοινωνίες των χωρών υποδοχής. Οι αρνητικές συνέπειες, μάλιστα, είναι κατά κανόνα περισσότερες από τις θετικές και διακρίνονται για τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προοπτική τους.

Η μαζική μετανάστευση κατά πρώτον καταδικάζει τις χώρες υποδοχής σε τεχνολογική στασιμότητα, καθώς η υπερπροσφορά άφθονου εργατικού δυναμικού εξ ορισμού αποκλείει την πιθανότητα καταφυγής στον παράγοντα της τεχνολογικής αναβάθμισης για την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας στο οικονομικό πεδίο. Αυτό ισχύει τόσο για τον αγροτικό όσο και για τον βιοτεχνικό και τον βιομηχανικό τομέα. Οι χώρες υποδοχής των μεταναστευτικών ροών, επομένως, καταδικάζονται σε τεχνολογική και κατά συνέπεια επιστημονική στασιμότητα, ακριβώς λόγω της άκριτης αποδοχής της αθρόας μετανάστευσης ανειδίκευτων και χαμηλού μορφωτικού επιπέδου αλλοδαπών.

Κατά δεύτερον στο εσωτερικό της χώρας υποδοχής των μεταναστευτικών ροών οι αλλοδαποί μετανάστες ενίοτε λειτουργούν ως υποκατάστατα των γηγενών, καθώς οι μετανάστες ανταγωνίζονται τους λιγότερο ειδικευμένους γηγενείς σε ορισμένες κατηγορίες της αγοράς εργασίας. Συγκεκριμένα, παρατηρείται υποκατάσταση των γηγενών σε ορισμένους τομείς της αγοράς εργασίας, οι οποίες είναι δευτερεύοντος χαρακτήρα. Ωστόσο, σε περιόδους οικονομικής κρίσης παρατηρείται αυξημένη υποκατάσταση των ανειδίκευτων γηγενών από ανειδίκευτους αλλοδαπούς, καθώς οι ευκαιρίες απασχόλησης είτε παραμένουν σταθερές είτε συνηθέστερα μειώνονται σε σημαντικό βαθμό.

Η παρουσία των αλλοδαπών ανειδίκευτων εργαζομένων, μάλιστα, έχει ως συνέπεια τη μείωση των παρεχόμενων αμοιβών γενικώς, τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους αλλοδαπούς εργαζόμενους, καθώς παρατηρείται σημαντική αύξηση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού. Συνεπώς μέσω της μαζικής μετανάστευσης ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού προκαλείται τόσο υποκατάσταση του γηγενούς εργατικού δυναμικού από το αλλοδαπό εργατικό δυναμικό, ιδίως στα επαγγέλματα, στα οποία δεν παρατηρείται συμπληρωματικότητα της απασχόλησης, όπως αυτά, τα οποία αφορούν σε ανειδίκευτους εργάτες, όσο και μείωση της αμοιβής για τους εργαζόμενους, γηγενείς και αλλοδαπούς.

Σύμφωνα με αναλυτική έρευνα, η οποία διεξήχθη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ύπαρξη εκατό (100) αλλοδαπών μεταναστών στην αγορά εργασίας προκαλεί σε μακροπρόθεσμο επίπεδο απώλεια εργασίας για ογδόντα τρεις (83) γηγενείς εργαζόμενους. Σύμφωνα δε με τα πορίσματα του Borjas(1993) η

προσφορά ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού προκαλεί μερική υποκατάσταση των γηγενών από αλλοδαπό εργατικό προσωπικό και επίσης συμπιέζει τους μισθούς των γηγενών προς ένα σταθερά χαμηλό επίπεδο.

Αντίστοιχα συμπεράσματα έχουν διατυπωθεί και από έρευνες πεδίου στην Ελλάδα, βάσει των οποίων επισημαίνεται ο υπαρκτός συσχετισμός ανάμεσα στη μαζική μετανάστευση, η οποία συμβάλλει στην αύξηση της προσφοράς ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού, και στην αύξηση της ανεργίας μεταξύ του αυτόχθονος πληθυσμού. Στην Ελλάδα έχει υπολογιστεί ότι η παρουσία των αλλοδαπών μεταναστών προκαλεί μείωση των μισθών των γηγενών κατά 6% συνολικά. (Borjas 1993)

Επίσης ισχυρή είναι η διασύνδεση ανάμεσα στην παράνομη μετανάστευση και την άνθηση της παραοικονομίας, η οποία προκαλεί διόγκωση των διαφυγόντων κερδών του κράτους. Η μετανάστευση ανειδίκευτου προσωπικού ενισχύει την παραοικονομία, καθώς οι μετανάστες δεν εμπíπτουν στην λειτουργική ισχύ των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο η μετανάστευση δημιουργεί την δυνατότητα μη καταβολής ασφαλιστικών εισφορών εκ μέρους του εργοδότη προς το κράτος, επιβαρύνοντας σε σημαντικό βαθμό τον κρατικό προϋπολογισμό, αφού μειώνονται τα κρατικά έσοδα, διαιωνίζοντας, τελικά, ένα οπισθοδρομικό πρότυπο λειτουργίας της αγοράς.

Μία πρόσθετη, ιδιαίτερος αρνητική συνέπεια της μαζικής μετανάστευσης και της αύξησης της εθνοτικής διαφοροποίησης στο εσωτερικό της κοινωνίας της χώρας υποδοχής είναι η κατάρρευση του συστήματος της κοινωνικής πρόνοιας, εξέλιξη, η οποία καθίσταται πλέον αντιληπτή με ένταση και στον ευρωπαϊκό χώρο τα τελευταία έτη. Η αύξηση, δηλαδή, της εθνοτικής ετερογένειας του πληθυσμού, στο εσωτερικό ενός κράτους λόγω της μαζικής μετανάστευσης, θα επιφέρει την αποδυνάμωση του κοινωνικού κράτους, καθώς μάλιστα παρατηρείται σταθερά υψηλή εκροή χρηματικών ποσών εκ μέρους των μεταναστών προς τις κοινωνίες των χωρών προέλευσης και μικρή αναδιανομή του πλούτου στο εσωτερικό της χώρας υποδοχής λόγω της μεταβιβαστικής αποταμιευτικής συμπεριφοράς των αλλοδαπών μεταναστών.

Η ύπαρξη ενός εφεκτικού και γενναιόδωρου συστήματος κοινωνικής πρόνοιας σε μία χώρα προκαλεί αυξημένη μεταναστευτική ροή προς την χώρα αυτή, ιδίως ανειδίκευτων αλλοδαπών μεταναστών, οι οποίοι επιδιώκουν να επωφεληθούν των πολλαπλών προνομίων, τα οποία παρέχονται από το ανωτέρω σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. Σε κάθε περίπτωση ισχύει ότι οι αλλοδαποί μετανάστες χρησιμοποιούν τις παροχές του συστήματος πρόνοιας κατά τρόπο δυσανάλογο, επιβαρύνοντας σε σημαντικό βαθμό τον γηγενή φορολογούμενο πληθυσμό. Οι αλλοδαποί μετανάστες, μάλιστα, εκμεταλλεύονται το σύστημα πρόνοιας της χώρας υποδοχής, ακόμη και όταν εντάσσονται στην κατηγορία των παρανόμων μεταναστών. Σε μακροπρόθεσμο δε επίπεδο η εκμετάλλευση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας από τους αλλοδαπούς μετανάστες επιτείνεται σε σημαντικό βαθμό, εξέλιξη, η οποία οφείλεται σε τρεις βασικούς παράγοντες:

α. Η μεταναστευτική ροή περιλαμβάνει ανειδίκευτους αλλοδαπούς, οι οποίοι είναι χαμηλής οικονομικής στάθμης και χαμηλής οικονομικής δύναμης. Κατά συνέπεια οι αλλοδαποί αυτοί καταφεύγουν με αυξημένη συχνότητα στο δημόσιο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας.

β. Η αρχή της οικογενειακής επανένωσης, με την οποία αυξάνεται σε σημαντικό βαθμό ο αριθμός των εξαρτωμένων μελών της οικογένειας. Η πολιτισμική απόκλιση μεταξύ του πολιτιστικού πλαισίου προέλευσης πολλών αλλοδαπών μεταναστών, ιδίως των ισλαμικών πληθυσμών, και του ευρωπαϊκού πολιτιστικού πλαισίου προκαλεί επίσης δυσανάλογη αύξηση των εξαρτωμένων μελών και κατά συνέπεια ενισχυμένη πρόσβαση στις παροχές του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.

γ. Η μακρόχρονη διαμονή των αλλοδαπών μεταναστών στην χώρα υποδοχής των μεταναστευτικών ροών αυξάνει την πιθανότητα εντεινόμενης χρήσης του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας.

Στους ανωτέρω παράγοντες είναι δυνατόν να προστεθεί η ανατροφοδότηση των μεταναστευτικών ροών προς την χώρα υποδοχής, η οποία διαθέτει ένα γενναιόδωρο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, χωρίς δικλείδες ασφαλείας και

λειτουργικής απόδοσής του, οι οποίες θα προέβλεπαν λ.χ. τον αποκλεισμό των παρανόμων μεταναστών από τις παροχές του συστήματος.

Ιδίως για την Ελλάδα έχει παρατηρηθεί στην βιβλιογραφία ότι η προσθήκη των αλλοδαπών ως νέων ασφαλισμένων στο ΙΚΑ προκαλεί μόνο βραχυπρόθεσμα οφέλη, ιδίως όταν δεν συνδυάζεται με πρόσθετα μέτρα ενίσχυσης του συνταξιοδοτικού συστήματος. Η εξισορρόπηση τόσο στον αριθμό των ημερομισθίων όσο και στο ύψος των μισθών μεταξύ αλλοδαπών και γηγενών, όχι μόνο δεν διασφαλίζει την βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, όπως ενίοτε πιστεύεται, αλλά αντιθέτως επισπεύδει σημαντικά το έτος κρίσης. Και αυτό διότι η εξάλειψη των διαφορών ανάμεσα σε αλλοδαπούς και γηγενείς εργαζόμενους όσον αφορά στον χρόνο εργασίας και το ύψος των επίσημων αμοιβών, έχει ως προφανή συνέπεια την διεύρυνση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων για τους αλλοδαπούς δικαιούχους και την συνακόλουθη διόγκωση του συνολικού αριθμού των δικαιούχων συνταξιούχων, άρα την πρόσθετη επιβάρυνση του συνταξιοδοτικού συστήματος σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο. (Εκμέ- Παπαδοπούλου, Αθήνα 2002)

Η μαζική μετανάστευση προκαλεί υψηλή οικονομική ζημία για τους γηγενείς, καθώς οι τελευταίοι καταβάλλουν μέσω της φορολογίας, με την οποία επιβαρύνονται, ένα σύνολο δαπανών, δηλαδή, τις δαπάνες για την εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής εκ μέρους των μεταναστών, για την καταβολή επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας στους μετανάστες, για τη συμμετοχή σε δημόσια αγαθά, όπως η ύδρευση, η στέγαση και οι βασικές υποδομές, για την δημόσια περίθαλψη και για την εκπαίδευση των νεότερων μελών των οικογενειών των μεταναστών, καθώς και για τη δημιουργία και συντήρηση συνοριακών μονάδων αποτροπής της μετανάστευσης και ελέγχου των μεταναστευτικών ροών, καθώς και αστυνόμευσης και ελέγχου στο εσωτερικό της χώρας υποδοχής.

Συγκεκριμένα στο οικονομικό κόστος της μαζικής μετανάστευσης για τους γηγενείς φορολογούμενους πολίτες θα πρέπει να υπολογιστούν οι παρακάτω επιμέρους παράγοντες:

- α. το συνολικό κόστος της διαδικασίας ενσωμάτωσης**
- β. το κόστος της διατήρησης των εθνοτικών ισορροπιών**
- γ. το κόστος για την στέγαση των μεταναστών**
- δ. το κόστος για την περίθαλψη και την υγεία των μεταναστών**
- ε. το κόστος για την εκπαίδευση των μεταναστών**
- στ. το κόστος για την για τη συμμετοχή σε δημόσια αγαθά, όπως η ύδρευση, η ηλεκτρική ενέργεια και οι βασικές υποδομές**
- ζ. το κόστος για την ανάπτυξη οικιστικών περιοχών, οι οποίες υποβαθμίζονται από την αύξηση της εθνοτικής διαφοροποίησης ή ομάδων των μεταναστών**
- η. το κόστος για την καταπολέμηση της αυξημένης λόγω της μετανάστευσης εγκληματικότητας**
- θ. το κόστος για την τήρηση της δημόσιας τάξης**

Η γενική δημοσιονομική επιβάρυνση συνεπεία της μετανάστευσης όχι μόνο εκτείνεται σε διάφορους τομείς της κρατικής πολιτικής, αλλά είναι, πράγματι, ιδιαίτερα υψηλή, όπως έχουν καταδείξει αναλυτικές έρευνες για την επιβάρυνση, την οποία προκαλεί η μαζική μετανάστευση σε χώρες με ανεπτυγμένο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας και μακροχρόνια παράδοση γενναίων κοινωνικών παροχών, όπως είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Σουηδία, η Δανία και η Ολλανδία. Καθώς η ύπαρξη ενός ανεπτυγμένου συστήματος κοινωνικής πρόνοιας συνδέεται δομικά με την επιβολή υψηλής φορολογίας επί του συνόλου των πολιτών, εξυπακούεται ότι η αύξηση της μετανάστευσης διατηρεί την υψηλή φορολογία των γηγενών πολιτών, ενώ η συμμετοχή των αλλοδαπών μεταναστών δεν επαρκεί, ώστε να αντισταθμίσει το κόστος που έχει προκαλέσει η ίδια η μετανάστευσή τους στην χώρα υποδοχής.

Σε γενικές γραμμές οι μετανάστες ευνοούνται δυσανάλογα από το σύστημα παροχών κοινωνικής πρόνοιας σε σχέση με τους γηγενείς, ενώ αποκομίζουν περισσότερα οφέλη από την δική τους συμβολή στην διατήρηση της ευημερίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Στην Ολλανδία λ.χ. οι αλλοδαποί μετανάστες αποτελούν το 40% όσων απολαύουν κυβερνητικών οικονομικών επιδομάτων -ποσοστό εξαπλάσιο σε σχέση με τους γηγενείς Ολλανδούς πολίτες, τους οποίους επιβαρύνει η χορήγηση των επιδομάτων μέσω του κρατικού προϋπολογισμού.[30] Στην Γερμανία οι γηγενείς Γερμανοί μεταξύ των ηλικιών των είκοσι (20) και εξήντα πέντε (65) ετών καταβάλλουν μεγαλύτερα ποσά σε φορολογία σε σχέση με όσα αποκομίζουν σε υπηρεσίες, ενώ οι μετανάστες Τούρκοι καταβάλλουν αντιστοίχως μεγαλύτερα ποσά σε φορολογία σε σχέση με όσα αποκομίζουν σε υπηρεσίες για ένα σημαντικά πιο περιορισμένο από χρονικής άποψης διάστημα, συγκεκριμένα μεταξύ των ηλικιών των είκοσι οκτώ (28) και των πενήντα επτά (57) ετών. Στην Δανία διαπιστώνεται ότι η αυξημένη μετανάστευση από χώρες χαμηλών εισοδημάτων προκαλεί σαφή υποβάθμιση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, καθώς οι μεταναστευτικές αυτές ομάδες κατά μέσο όρο χαρακτηρίζονται από αισθητά χαμηλότερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας της χώρας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο το συνολικός κόστος της μετανάστευσης το 2006 ανήλθε σε 8,8 δισεκατομμύρια λίρες, ενώ κάθε βρετανική οικογένεια επιβαρυνόταν με 350 λίρες το έτος για την εφαρμογή της μεταναστευτικής και της πολυπολιτισμικής πολιτικής.

Η *κατάτμηση* του κοινωνικού συνόλου, την οποία προκαλεί η μαζική μετανάστευση και η επικύρωσή της μέσω του ιδεολογήματος της πολυπολιτισμικότητας, αποτελεί την αιτία της κατάρρευσης ή της ριζικής αποδυνάμωσης του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στα κράτη της Ευρώπης. Η αύξηση της φυλετικής/εθνοτικής/γλωσσικής διαφοροποίησης στο εσωτερικό ενός κράτους ως συνέπεια της μαζικής μετανάστευσης έχει σαφείς αρνητικές συνέπειες για την κοινωνική αναδιανομή του πλούτου. Τα εμπειρικά δεδομένα από διάφορα ευρωπαϊκά κράτη, αλλά και από τις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς και η συγκριτική εξέταση των δύο ανωτέρω διαφορετικών υποδειγμάτων κοινωνικής πρόνοιας -του ευρωπαϊκού και του αμερικανικού-, καταδεικνύουν ότι η

επίταση της φυλετικής/εθνοτικής/γλωσσικής διαφοροποίησης στο εσωτερικό ενός κοινωνικού συνόλου προκαλεί αισθητή μείωση της συμμετοχής σε κοινωνικές δραστηριότητες, της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, καθώς και του ποσοτικού και του ποιοτικού επιπέδου της παρεχόμενης κοινωνικής πρόνοιας.

Η παροχή δημοσίων αγαθών και κοινωνικής πρόνοιας είναι αισθητά χαμηλότερη στις φυλετικά/εθνοτικά/γλωσσικά κατακερματισμένες κοινωνίες σε σχέση με τις ομοιογενείς κοινωνίες. Τα επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας είναι πολύ μικρότερα στις πολιτείες εκείνες των ΗΠΑ, οι οποίες χαρακτηρίζονται από αυξημένη φυλετική/εθνοτική διαφοροποίηση. Ακόμη και η εκτεταμένη διαφορά ανάμεσα στο αμερικανικό και στο ευρωπαϊκό πρότυπο κοινωνικής πρόνοιας οφείλεται σε ποσοστό 50% στην διαφορά της εθνοτικής κατάτμησης ανάμεσα στο αμερικανικό κράτος (υψηλή φυλετική/εθνοτική διαφοροποίηση στο εσωτερικό πολλών πολιτειών μετά το 1965) και στα ευρωπαϊκά κράτη (χαμηλή εθνοτική διαφοροποίηση έως την δεκαετία του 1990).[41] Αντιλαμβάνεται, επομένως, κανείς ότι η ριζική επίταση της εθνοτικής διαφοροποίησης στο εσωτερικό των ευρωπαϊκών κρατών λόγω της μαζικής μη ευρωπαϊκής μετανάστευσης ή λόγω της οικογενειακής επανένωσης των μεταναστευτικών πληθυσμών, και η εξομοίωσή των ευρωπαϊκών κοινωνιών ως προς το ποσοτικό αυτό στοιχείο με την αμερικανική κοινωνία, θα επιφέρει την δραματική μείωση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας και στην Ευρώπη, στον βαθμό που ισχύει ο αρνητικός συσχετισμός ανάμεσα στο μέγεθος της κατάτμησης και στο ύψος των εξόδων, τα οποία επενδύονται στην κοινωνική πρόνοια.(Χ. Μπάγκαβος- Παπαδοπούλου Δ. ,2006)

4.3. ΑΛΛΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πέρα από τις οικονομικές επιπτώσεις, υπάρχουν και οι κοινωνικές επιπτώσεις της μετανάστευσης για τη χώρα μας, και όλα εκείνα τα προβλήματα που γνωρίζουν καλύτερα και από πρώτο χέρι όσοι

αναγκάστηκαν να πάρουν το δρόμο της ξενιτιάς, αλλά και κάποτε της παλιννόστησης με όχι λιγότερα προβλήματα.

Η μετανάστευση αποψίλωσε την ελληνική υπαίθρο κυρίως από άτομα ηλικίας μεταξύ 15-44 χρονών. Οι ηλικίες αυτές περιλαμβάνουν τα πιο ζωτικά και ζωντανά στοιχεία, και ο περιορισμός τους είχε σαν συνέπειες τη διαταραχή

της ισορροπίας μεταξύ των δύο φύλων στις παραγωγικές ηλικίες, την ελάττωση της γεννητικότητας και την αύξηση της αναλογίας του μη παραγωγικού πληθυσμού.

Η δημοκρατική αυτή αλλοίωση του πληθυσμού της Ελλάδας στέρησε τη χώρα μας σε σημαντικό ποσοστό όχι μόνο από τις πιο παραγωγικές αλλά και από τις πιο δραστήριες και δημιουργικές κοινωνικά ηλικίες. Οδήγησε αναπόφευκτα στο μαρασμό της υπαίθρου, στην αδυναμία εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης όχι μόνο της οικονομικής, αλλά και της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής της χώρας, και κύρια της ελληνικής υπαίθρου, που άγγιζε σε αρκετές περιπτώσεις τα όρια της ερήμωσης. Πέρα όμως από αυτά, η μετανάστευση συσώρευσε και άλλα σοβαρά κοινωνικά προβλήματα, προβλήματα που δυστυχώς συνειδητοποιήθηκαν στο έπακρό τους μόνο τα τελευταία χρόνια από τις χώρες αποστολής και υποδοχής.

Αυτά είναι τα οξυμένα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες μετανάστες και τα οποία μπορούν να αναχθούν σε δύο κύριες κατηγορίες:

α) εκείνα που έχουν να κάνουν με τις συνθήκες ζωής και δουλειάς στο εξωτερικό,

β) εκείνα που έχουν σχέση με την παλιννόστηση και την προσαρμογή όσων επιστρέφουν στις ελληνικές συνθήκες ζωής και δουλειάς.

Η εγκατάλειψη του τόπου προέλευσης και η μεταφύτευση των μεταναστών σε ένα άλλο εθνικό και οικονομικό -κοινωνικό περιβάλλον με διαφορετικές αρχές, ηθικές αξίες, πολιτιστικές παραδόσεις και διαφορετική γλώσσα έχουν όπως είναι φυσικό άμεσες επιπτώσεις στον κάθε μετανάστη, και συνεπάγεται διάφορα προβλήματα που απαιτούν τεράστιες προσπάθειες για την αντιμετώπισή τους από μεριάς των χωρών υποδοχής και αποστολής.

Οι μετανάστες αντιμετωπίζουν κατά την εγκατάστασή τους αλλά και σε όλη τη διάρκεια παραμονής τους, σοβαρά προβλήματα κοινωνικής και πολιτιστικής προσαρμογής όπως και προσαρμογής στις συνθήκες εργασίας, εκπαίδευσης των παιδιών τους, αλλά και διατήρησης της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν επίσης σοβαρά προβλήματα για τους Έλληνες που επιστρέφουν στην πατρίδα για οριστική εγκατάσταση, μετά από πολλά χρόνια σκληρής δουλειάς και δοκιμασίας στα ξένα, προβλήματα που μόλις τώρα αρχίζουν να απασχολούν σοβαρά την ελληνική πολιτεία.

Τα κυριότερα από αυτά τα προβλήματα είναι:

- ***Η ασφαλιστική προστασία, η μεταφορά των ασφαλιστικών δικαιωμάτων στην Ελλάδα.***
- ***Η απασχόληση, ο επαγγελματικός προσανατολισμός, η αξιοποίηση των οικονομικών τους και οι δυσκολίες προσαρμογής τους στο εργασιακό περιβάλλον της χώρας μας σαν αποτέλεσμα των διαφορετικών παραγωγικών και τεχνολογικών συνθηκών που υφίστανται ανάμεσα στην Ελλάδα και τις χώρες που εργάστηκαν.***
- ***Η εκπαίδευση των παιδιών τους, η προσαρμογή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, και η απρόσκοπτη σχολική τους εξέλιξη.***

Τα προβλήματα αυτά αν και χρόνια ταλανίζουν τους απόδημους και τους παλιννοστούντες, αντιμετωπίστηκαν μέχρι και το πρόσφατο παρελθόν περιστασιακά και αποσπασματικά από την ελληνική πολιτεία.

Η κύρια ευθύνη αντιμετώπισής τους μετατέθηκε κυριολεκτικά στις πλάτες των ίδιων των απόδημων, των φορέων εκπροσώπησής τους και της εκκλησίας, που έδειξαν και ζήλο αλλά και πολλές φορές αυτοθυσία

προκειμένου να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα των μεταναστών στις ξένες χώρες, αλλά και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη διατήρηση της εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητας των αποδήμων.

Οι ελληνικές κοινότητες για δεκαετίες πάσχισαν να προσφέρουν στον απόδημο ελληνισμό ό,τι τους στέρησε η έλλειψη μέριμνας από μεριάς του ελληνικού κράτους. Πάσχισαν να διατηρήσουν τα ελληνικά ήθη και έθιμα, την εθνική και πολιτιστική ταυτότητα των αποδήμων, έχτισαν, δημιούργησαν και συνεχίζουν να δημιουργούν για το καλό του ελληνισμού, επιτελώντας ένα τεράστιο σημασία εθνικό έργο.

Η έλλειψη ενδιαφέροντος της πολιτείας για τα προβλήματα των αποδήμων εξηγεί και την ανάγκη αλλά και το γεγονός, της παράλληλης ενασχόλησης της ελληνικής εκκλησίας με τα «κοινά» των ελληνικών παροικιών, πέρα από την κύρια αποστολή της.

Παρά τα προβλήματα συνεργασίας που υπήρξαν και υπάρχουν ακόμα σε ορισμένες περιπτώσεις ανάμεσα στους δύο αυτούς φορείς κοινοτήτων-εκκλησίας, το βέβαιο είναι ότι το κέρδος, το τελικό και συνολικό αποτέλεσμα των προσπαθειών τους, υπήρξε πολλαπλά μεγαλύτερο από το όποιο κόστος στοίχησαν ενδεχόμενα οι όποιες προστριβές και συγκρούσεις υπήρξαν ή συνεχίζουν να υφίστανται.

Αυτό είναι και το στοιχείο που μετράει περισσότερο από το κάθε τι για τον Απόδημο Ελληνισμό, παρά οι όποιες πικρίες ή τραυματικές εμπειρίες υπήρξαν μέσα στη δίνη των αλληλοσυγκρουόμενων προσπαθειών τους για το καλό του ελληνισμού. (Εφημερίδα «Το Βήμα» φ.6/2/2010)

4.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Οι σύγχρονες κοινωνίες διαβιούν σε έναν κόσμο, στον οποίο η ανάπτυξη της τεχνικής και των επιστημών οδήγησε και μπορεί να οδηγήσει ακόμα σε

σημαντικές βελτιώσεις του επιπέδου ζωής, της υγείας και της ευημερίας των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο.

Τις καταστάσεις αυτές, οι οποίες δεν είναι επιθυμητές για μεγάλα σύνολα κοινωνικών ομάδων και για τις οποίες καταβάλλονται προσπάθειες βελτίωσής τους, ώστε να μην προκαλούν αυτού του είδους τα αισθήματα και τη δυσφορία στους πολίτες, θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε ως κοινωνικά προβλήματα.

4.4.1 Το πρόβλημα της αστυφιλίας

Στην εποχή μας παρουσιάζεται σε όλο και μεγαλύτερη κλίμακα το πρόβλημα της αστυφιλίας. Όλο και περισσότερο άτομα από τις αγροτικές περιοχές κατακλύζουν τα μεγάλα αστικά κέντρα, εγκαταλείποντας την ύπαιθρο στην τύχη της. Έρχονται στις πόλεις ζητώντας μια πιο όμορφη ζωή, αλλά δυστυχώς τις περισσότερες φορές διαψεύδονται οι ελπίδες τους.

Ο λαός μετακινείται για λόγους κοινωνικούς και οικονομικούς. Στις πόλεις το επίπεδο ζωής είναι περισσότερο ανεπτυγμένο, υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες για δουλειά και καλύτερη μόρφωση. Έρχεται με την ελπίδα να απορροφηθεί από τις μεγάλες βιομηχανικές και παραγωγικές μονάδες, που ζητούν πολλά εργατικά χέρια. Εξάλλου στις πόλεις είναι συγκεντρωμένοι η πολιτιστική κίνηση, που δίνει την ευκαιρία στα άτομα να πλουτίσουν σε γνώσεις και παράλληλα να ψυχαγωγηθούν.

Πολλοί πάλι θέλουν να αλλάξουν εντελώς τον τρόπο της ζωής τους. Η δουλειά στην ύπαιθρο είναι σκληρή και δύσκολη. Δεν αποδίδει πάντα η καλλιέργεια της γης και οι αγρότες που βασανίζονται, ονειρεύονται μια καλύτερη τύχη για τα παιδιά τους. Την ευκαιρία να μάθουν γράμματα και τέχνες τους τη δίνει η πόλη. Αυτή έχει περισσότερες ανέσεις, πιο αναπτυγμένη τεχνολογία και καλύτερες συνθήκες διαμονής και υγειονομικής περίθαλψης. Έτσι δεν διστάζουν να εγκαταλείψουν τα χωριά τους και να έρθουν να εγκατασταθούν στις πόλεις. Ξεκινούν γεμάτοι όνειρα και ελπίδες και πολύ σύντομα διαπιστώνουν πως η πόλη δεν είναι <<παράδεισος>>. Παράλληλα η αστυφιλία δημιουργεί και ποικίλα προβλήματα.

Το κυριότερο είναι ο υπερπληθυσμός. Οι άνθρωποι συγκεντρώνονται μέσα στις μεγάλες πόλεις και αλλάζουν εντελώς το ρυθμό ζωής τους. Αναγκάζονται να βρουν μία οποιαδήποτε δουλειά, που δεν αποδίδει ικανοποιητικά πάντα. Μένουν πολλές φορές σε ανήλιες, ανθυγιεινές πολυκατοικίες άγνωστοι μεταξύ αγνώστων. Χάνουν την επαφή μεταξύ τους. Οι σχέσεις τους είναι απρόσωπες. Οι άνθρωποι παλεύουν κυρίως για τα προσωπικά τους συμφέροντα και δεν βγαίνουν εύκολα από το «καβούκι» τους.

Εξάλλου η ζωή έχει ένα σωρό απαιτήσεις. Ζητούν πολλά, ο χρόνος είναι λίγος, οι αποστάσεις μεγάλες και οι δυσκολίες πολλές, με αποτέλεσμα να χάνουν την εσωτερική τους ισορροπία και να ζουν διαρκώς με άγχος και κούραση. Ο άνθρωπος των σημερινών μεγαλουπόλεων ζει μια ζωή ανθυγιεινή, μέσα στο θόρυβο και στο καυσαέριο και κινδυνεύει παράλληλα με τη σωματική του υγεία να χάσει και την ψυχική του. Η ψυχή του φθείρεται στον καθημερινό αγώνα να επιβιώσει και προσπαθεί μάταια να ξαναβρεί λίγες ώρες χαράς και ξεκούρασης στα διάφορα ψυχαγωγικά κέντρα.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως υπάρχουν καλύτερα σχολεία στις πόλεις. Οι άνθρωποι έχουν περισσότερες ευκαιρίες να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, αλλά τλαιπωρούνται πολύ ψυχικά και σωματικά, καθώς αγωνίζονται καθημερινά για να επιβιώσουν. Λίγοι ζουν πραγματικά όμορφα και είναι επιτυχημένοι. Και φυσικά λίγοι είναι ευτυχισμένοι.

Έτσι παρουσιάζεται πάλι το ερώτημα πως θα μπορέσει ο άνθρωπος να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό. Πιστεύω πως μόνο η αποκέντρωση και η ενίσχυση των μικρών αγροτικών περιοχών θα δώσει τη λύση. Για να επιστρέψουν όμως οι άνθρωποι στην ύπαιθρο και να αφοσιωθούν στη γη πρέπει να αλλάξει και η ζωή εκεί. Πρέπει να υπάρχουν αξιόλογα σχολεία, μορφωτικοί σύλλογοι, βιβλιοθήκες, λέσχες ψυχαγωγίας, καθώς επίσης ενημέρωση και δημιουργικό πνεύμα.

Παράλληλα με την αγροτική πολιτική του κράτους και γενικά την πολιτική ανάπτυξη της υπαίθρου πέρα των οποίων ισχυρών κινήτρων που δίδει στον αγροτικό τομέα η Ε.Ε θα πρέπει και οι ίδιοι οι παραγωγοί να δείξουν το ανάλογο ενδιαφέρον στο τομέα της οργάνωσης της αγροτικής παραγωγής.

Μέσα στο ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον στο οποίο ζούμε πρέπει να παράγουμε ποιοτικά προϊόντα τα οποία οι οργανώσεις των αγροτών να μπορούν να τα διαθέτουν επώνυμα στην διεθνή αγορά. Μόνο έτσι θα μπορέσουν να σταθούν στον τόπο τους έχοντας εξασφαλίσει ένα αρκετά ικανοποιητικό εισόδημα για μια άνετη και καλύτερη ζωή. Δηλαδή απαιτείται οργάνωση, προγραμματισμός, εκπαίδευση και αμέριστο ενδιαφέρον και από την πλευρά των παραγωγών επενδύοντας σωστά, αλλάζοντας νοοτροπία, δουλεύοντας σωστά.

Και μόνο τότε τα χωριά μας θα γίνουν εστίες δημιουργικής δουλειάς, μόρφωσης, ψυχαγωγίας και αληθινής ευημερίας και οι πόλεις δε θα έχουν τα σημερινά προβλήματα που έχουν κάνει τους κατοίκους τους αγχώδεις και περιορισμένους στον εαυτό τους.

4.4.2. Η φτώχεια ως κοινωνικό πρόβλημα.

Επειδή δεν είναι εύκολο να αποτιμηθούν κοινά στοιχεία για τον ορισμό της φτώχειας, οι κοινωνικοί επιστήμονες επέλεξαν ως κριτήριο ένα κοινό χαρακτηριστικό, το εισόδημα και με βάση αυτό μετρούν τη φτώχεια σε απόλυτη και σχετική. Συνήθως μιλούν για απόλυτη φτώχεια όταν το επίπεδο του εισοδήματος δεν φτάνει να καλύψει ούτε καν τις βασικές ανάγκες.

Αντίθετα μιλούν για σχετική φτώχεια όταν το επίπεδο εισοδήματος, αν και φτάνει να καλύψει τις βασικές ανάγκες, δεν επαρκεί για την ικανοποίηση συνηθισμένων αναγκών, όπως αυτές προσδιορίζονται από την κάθε κοινωνία σε δεδομένη στιγμή και σύμφωνα με το καταναλωτικό της πρότυπο.

Συνήθως αυτός ο προσδιορισμός της σχετικής φτώχειας, έχει να κάνει με το πώς ορίζονται κάθε φορά <<οι βασικές ανάγκες>> και <<τα όρια>> της φτώχειας. Το τι είναι όμως <<βασικές ανάγκες>> για τους ανθρώπους είναι κάτι που ποικίλει ιστορικά και κοινωνικά. Αντανακλά το τεχνολογικό και πολιτισμικό επίπεδο μιας κοινωνίας. Πολλοί κάτοικοι ορισμένων περιοχών του τρίτου κόσμου δε θα μπορούσαν να διανοηθούν ότι η ύπαρξη κεντρικής

θέρμανσης και λουτρού μέσα στο σπίτι ή η οδοντιατρική περίθαλψη αποτελούν <<βασικές ανάγκες>> τους.

Η φτώχεια είναι ένα οικουμενικό φαινόμενο και έχει να κάνει κυρίως με παγκόσμια διαστρωμάτωση, την παγκόσμια οικονομία και τις κοινωνικές ανισότητες, καθώς σχετική κυρίως φτώχεια συναντάμε σε όλα τα κράτη, ακόμα και στα οικονομικά ισχυρά.

Μια από τις βασικότερες αιτίες της φτώχειας είναι η κοινωνική διαστρωμάτωση, η οποία είναι χαρακτηριστικό της κοινωνίας και δεν υποδηλώνει μόνο διαφορές μεταξύ των ατόμων. Η άνιση κατανομή των πλουτοπαραγωγικών πηγών του εισοδήματος και των περιουσιακών στοιχείων μεταξύ των ατόμων και των κρατών είναι πηγές της φτώχειας.

Άλλες αιτίες είναι η προκατάληψη, οι διακρίσεις και ο ρατσισμός απέναντι σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες. Ακόμα, αιτίες φτώχειας είναι ο πόλεμος, οι φυσικές καταστροφές και οι αλλαγές της τεχνολογίας που προκαλούν ευρύ φάσμα ανεργίας, καθώς οι μηχανές αντικαθιστούν όλο και περισσότερα εργατικά χέρια.

Επιδείνωση της φτώχειας στο επίπεδο του κοινωνικού συνόλου προκαλούν και τα φαινόμενα φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Τα δύο αυτά φαινόμενα από τη μια αυξάνουν το ατομικό εισόδημα αυτών που εμπλέκονται, αλλά από την άλλη συμβάλλουν στην απώλεια σημαντικών εσόδων του κράτους, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την καταπολέμηση της ανεργίας κ.τ.λ.

Επειδή ένα χαρακτηριστικό της φτώχειας είναι η αναπαραγωγή της από γενιά σε γενιά μέσω των περιουσιακών στοιχείων, με τα οποία κληρονομούνται συνήθως τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, η φτώχεια διαιωνίζει τις κοινωνικές ανισότητες. Η φτώχεια δεν εξαρτάται μόνο από το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, αλλά και από τα ατομικά χαρακτηριστικά του καθενός ή ακόμα και από διάφορα απρόοπτα συμβάντα της ζωής.

Με βάση τα όσα αναφέραμε παραπάνω γίνεται φανερό ότι η φτώχεια επιφέρει άμεσες συνέπειες τόσο στα άτομα όσο και στην κοινωνία ολόκληρη και γίνεται αιτία δημιουργίας μιας σειράς άλλων προβλημάτων. Ένα φτωχό άτομο έχει πολλές πιθανότητες να αποκλειστεί από πολλά κοινωνικά αγαθά και σημαντικούς τομείς και δραστηριότητες της κοινωνίας.

Αν οι συνέπειες της φτώχεια που περιγράψαμε πριν είναι τόσο σημαντικές για το άτομο, μπορούμε να φανταστούμε ποιες είναι για την κοινωνία. Η πείνα, οι ασθένειες, ο αναλφαβητισμός, οι επιδημίες, η ανεργία και τόσα άλλα προβλήματα γίνονται αίτια καθυστέρησης της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης στις φτωχές χώρες. Παράλληλα τα προβλήματα αυτά με τη σειρά τους δημιουργούν άλλα όπως η βία, η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακόμα και η διάλυση των δημοκρατικών θεσμών και η επιβολή ολοκληρωτικών καθεστώτων, είναι συνήθη φαινόμενα στις φτωχές χώρες. Όμως, δε θα πρέπει να λησμονούμε, αυτό που και σε άλλο σημείο αναφέραμε, ότι μεγάλα προβλήματα εξαιτίας της φτώχειας αντιμετωπίζουν και οι οικονομικά και κοινωνικά αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες ολόκληρες κοινωνικές ομάδες είναι άνεργες, άστεγες, αναλφάβητες κ.τ.λ.

Η φτώχεια μπορεί να αντιμετωπιστεί κυρίως με την καταπολέμηση των αιτίων που την προκαλούν και ειδικότερα με την αναδιανομή του πλούτου και του εισοδήματος, ώστε να μειωθούν οι κοινωνικές ανισότητες. Η πολιτεία από την πλευρά της αλλά και το ίδιο το άτομο από την δική του θα πρέπει να φροντίζουν ώστε να υιοθετούνται θεσμοί και τρόποι συμπεριφοράς που θα διευκολύνουν την καταπολέμηση της φτώχειας. Από την πλευρά της πολιτείας λοιπόν τίθεται ένα πολιτικό και οικονομικό πρόβλημα, να αποφασίσει κατά πόσον και σε ποια έκταση θα δημιουργήσει θεσμούς, οι οποίοι θα εξασφαλίζουν τους πολίτες της από τη φτώχεια και την εξαθλίωση.

Το άτομο τώρα από την πλευρά του θα πρέπει και εκείνο να έρχεται αρωγός της πολιτείας και παράλληλα με την διεκδίκηση των δικαιωμάτων του να φροντίζει να ασκεί τα καθήκοντα του και τις υποχρεώσεις του. Η ενέργεια όμως που θα βοηθήσει ιδιαίτερα το άτομο για την αποφυγή της φτώχεια είναι η ολοκλήρωση των βασικών σπουδών, ώστε να μην είναι αναλφάβητα. Η επαρκής γενική μόρφωση καθώς και η εξειδικευμένη επαγγελματική

κατάρτιση, συνδυασμένες με θετική στάση απέναντι στη ζωή και την εργασία δίνουν και τα εχέγγυα για επαγγελματική καριέρα. Σε αντίθετη περίπτωση το άτομο μπορεί να αποκλειστεί από μια σειρά κοινωνικών διαδικασιών.

Το πρόβλημα της φτώχειας δεν αφορά ένα κακό που το έστειλε η μοίρα αλλά συνδέεται με τους τρόπους που διάφορες κοινωνικές ομάδες ερμηνεύουν την πραγματικότητα σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Επομένως η ύπαρξη της φτώχειας συνδέεται με το γεγονός ότι οι άνθρωποι και οι κυβερνήσεις δεν κάνουν αρκετά για να την εξαλείψουν.

4.4.3.Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στους μετανάστες.

Οι μετανάστες ενσαρκώνουν την εμπειρία της μετανάστευσης και διαμορφώνονται από την εμπειρία αυτήν. Η ύπαρξη τους αποτελεί καθεαυτού μια πρόκληση και στις δύο κοινωνίες στις οποίες μετέχουν και ταυτόχρονα, το κριτήριο του βαθμού στον οποίο η ανταπόκριση των κοινωνιών αυτών στην πρόκληση υπήρξε επιτυχής.

Η καίρια θέση των μεταναστών στο μεταναστευτικό φαινόμενο δεν αντικατοπτρίζεται στις μελέτες περί την θέση αυτήν. Πράγματι, περίπου στο σύνολο τους οι μελέτες αυτές έχουν ως αυτονόητο σημείο εκκίνησης μιας κύριας παραδοχής: ότι ο μετανάστης βιώνει ένα πολιτισμικό και δοκιμάζεται κάτω από συνθήκες ουσιαστικής παγίδευσης ανάμεσα σε δύο πολιτισμούς. Διαμορφώνεται έτσι σε άτομα προβληματικό ενώ η οικογένεια του καθιστάτε ομάδα περιθωριακή, δυσλειτουργική, νοσηρή, με παθολογικές εκδηλώσεις. Η παραδοχή αυτή υπονοεί μίαν άλλη, η οποία είναι θεμελιώδης και στην οποία παραπέμπει αυτόματα. Ότι, δηλαδή, ο μετανάστης κινείται μεταξύ δύο διάφορων όσο και αντιφατικών κόσμων, που χαρακτηρίζονται από την εσωτερική συνέπεια και από την στεγνότητα, δηλαδή την ανυπαρξία μεταξύ τους σχέσεων, διαλόγου, διαντίδρασης. Όσο πιο διαφορετικοί οι κόσμοι αυτοί, τόσο περισσότερο αντιφατικοί και τόσο πιο υπεράνθρωπη η προσπάθεια που απαιτείται για την υπέρβαση της αντίφασης αυτής - μια υπέρβαση που παραμένει εκτός των δυνατοτήτων του μέσου μετανάστευσης.

Έχουν, όμως, αρχίσει να διατυπώνονται κάποιες επιφυλάξεις τόσο ως προς τις παραδοχές που αναφέραμε όσο και ως προς το σκεπτικό που τις στηρίζει. Το αυτονόητο της δεύτερης και θεμελιώδους παραδοχής κλονίζεται καθώς τα δεδομένα της σύγχρονης πραγματικότητας φαίνεται να την απορρίπτουν. Έτσι, πρώτον, η εσωτερική συνέπεια δεν αποτελεί χαρακτηριστικό καμιάς σχεδόν σημερινής κοινωνίας: ακόμα και στις πιο αναπτυγμένες, παρατηρούνται θύλακες παραδοσιακότητας κοινωνικών αξιών και σχέσεων, οικονομικής καθυστέρησης ελλειμματικών ή και απρόσφορων και πάντως μη ικανοποιητικών υποκατάστατων των λειτουργιών που επιτελούν οι παλαιοί πολύσκοποι θεσμοί, τους οποίους η εξέλιξη εξειδίκευσε. Από την άλλη πλευρά, οι λιγότερο αναπτυγμένες κοινωνίες βρίσκονται πλέον μπλεγμένες σε διαδικασίες ταχύρυθμου εκχρηματισμού της οικονομίας- διαδικασίες που, σε συνδυασμό προς την τεχνολογία, οδηγούν στην κατάρρευση ή τουλάχιστον την ουσιαστική αλλοίωση των παραδοσιακών μορφών παραγωγής. Ιδιαίτερα επηρεάζεται η μορφή της οικογενειακής γεωργικής ή βιοτεχνικής επιχείρησης. Οι οικονομικές λειτουργίες της οικογένειας υφίστανται συχνά βίαιες μεταβολές που, σε συνδυασμό με την εσωτερική μετανάστευση, επιταχύνουν εξελίξεις μετασχηματισμών και δομικών αλλαγών τόσο της οικογένειας όσο και της κοινωνίας, γενικότερα. Οι μετανάστες της εποχής μας δεν προέρχονται, λοιπόν, από μια απόλυτα γεωργική - αγροτική παραδοσιακή κοινωνία και δεν πηγαίνουν σε μια απόλυτα βιομηχανική αστική - σύγχρονη. Η υπεραπλούστευση μιας τέτοιας σχηματοποίησης συνιστά ακόμα ένα στοιχείο της περί την μετανάστευσης μυθολογίας. Γιατί ο μετανάστης μεταβαίνει ασφαλώς από μία λιγότερο προς μία περισσότερο αναπτυγμένη κοινωνία, έχει όμως κάποια εμπειρία την ανάπτυξη. Επιπλέον η μετανάστευση του αποτελεί καθεαυτή μια μόνον, έστω και την περισσότερο προφανή έκφραση της διαδικασίας οικονομικού και κοινωνικού.

Ο μετανάστης είναι ένας πολίτης διαφορετικός που με την διαφορετικότητα του ανοίγει έναν καινούριο δρόμο, επισημαίνει την δυνατότητα και άλλων επιλογών, διαμορφώνει μια κοινωνικό - πολιτισμική πραγματικότητα όπου η αλληλεπίδραση και ο πλουραλισμός βιώνονται πριν να συνειδητοποιηθούν και να περιγραφούν. Πέρα, λοιπόν, από τις κοινωνικό - οικονομικές

επιπτώσεις που η μετανάστευση έχει πάνω στον μετανάστη, και στις οποίες ήδη αναφερθήκαμε, υπάρχουν και επιπτώσεις κοινωνικό - πολιτισμικές οι οποίες έχουν καίρια σημασία όχι μόνον για τους μετανάστες αλλά και για την αντίληψη, την οργάνωση και τις προοπτικές της σύγχρονης κοινωνίας. Ο κοινωνικό - πολιτισμικός ρόλος της μετανάστευσης και του μετανάστη στη διαμόρφωση της σύγχρονης πραγματικότητας τείνει να θεωρείται εξίσου σημαντικός με τον κοινωνικό - οικονομικό τους ρόλο, όπως άλλωστε και με τις δημογραφικές επιπτώσεις της μετανάστευσης. (Ζιώζια Δέσποινα, Κυπαρίσση Βασιλική, Ρηζήνου Δήμητρα, Τσούτσου ευτυχία, Άρθρα από σχολική εφημερίδα << Η Μαύρη Κοιμωλία>>2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ **ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

5.1.: Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΧΩΡΑ ΕΚΡΟΗΣ, ΣΕ ΧΩΡΑ ΕΙΣΡΟΗΣ

5.2.:ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ

5.3.: ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ

5.4.: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΚΓΛΕΙΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.5.: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Η Ελλάδα από χώρα εκροής, σε χώρα εισροής Μεταναστών

Η Ελλάδα για το μεγαλύτερο μέρος του 20ου αιώνα ήταν χώρα προέλευσης μεταναστών. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η πορεία αυτή έχει αναστραφεί με έμφαση βέβαια την δεκαετία του 1990 και μετά. Έτσι, από τη δεκαετία του 1970 και περισσότερο του 1980 ξεκίνησε η αντίστροφη πορεία. Το ρεύμα της μετανάστευσης στην Ελλάδα, συνδέεται κυρίως με την καθεστωτική αλλαγή στην Ανατολική Ευρώπη, αν και υπάρχουν και μεταναστευτικές μειονότητες που προέρχονται από την Αφρική και την Ασία. Το 1990 με το άνοιγμα των συνόρων και την κατάρρευση του πολιτικοοικονομικού συστήματος της χώρας ξεκίνησε μια αθρόα εισροή μεταναστών που αρχικά αποτελούνταν από Βορειοηπειρώτες και αργότερα από οικονομικούς μετανάστες. (ΙΜΕΠΟ, Αθήνα 2007)

Ειδικότερα, ήδη από τις δεκαετίες του 1970 και 1980 διαπιστώνουμε την έλευση μεταναστριών από τις Φιλιππίνες που έρχονται για να εργαστούν ως οικιακές βοηθοί, καθώς επίσης Πολωνών που δουλεύουν κυρίως ως οικοδόμοι και Ασιατών και Αφρικανών στη ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη και στη ναυτιλία γενικότερα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat οι πολίτες χωρών εκτός ΕΟΚ που διέμεναν και εργάζονταν στην Ελλάδα το 1985 ήταν 67.365 ενώ το 1989 έφτασαν τις 123.473 (η διαφορά μεταξύ 1985 και 1989 ήταν +83%). (Πετρινωίτη Ξ. σελ 24)

Ο ακριβής αριθμός των μεταναστών που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 μέχρι και σήμερα δεν είναι δυνατόν να υπολογισθεί με ακρίβεια, καθώς το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει έκταση που ξεφεύγει από τα καταγεγραμμένα μεγέθη του. Ο πιο μεγάλος αριθμός που έχει επίσημα καταγραφεί μέχρι σήμερα προέκυψε από την απογραφή του 2001 και είναι 762.191 μετανάστες. Εάν από αυτό τον αριθμό αφαιρέσουμε τους 46.869 μετανάστες που προέρχονται από τις άλλες δεκατέσσερις κοινοτικές χώρες που ήταν μέλη της Ε.Ε. το 2001 και για τους οποίους βεβαίως υπάρχει πλήρης ελευθερίας έλευσης, εγκατάστασης και εργασίας στην

Ελλάδα, ο αριθμός των μεταναστών που προέρχονται από τρίτες χώρες και των οποίων το καθεστώς διαμονής διέπεται από καποιας μορφής περιοριστική νομοθεσία ανέρχεται σε 800,000 περίπου άτομα. (Ο.Κ.Ε. < Η μετανάστευση και η συνεργασία μεταξύ των κρατών στη Μεσόγειο)

Δεδομένου ότι κατά την τελευταία απογραφή, ο συνολικός πληθυσμός της χώρας ανήλθε σε 10.964.020 άτομα, το ποσοστό των απογραφέντων μεταναστών ανέρχεται σε 6,5% που είναι ένα από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο αριθμός αυτός θεωρείται βέβαια μικρότερος από τον πραγματικό αριθμό μεταναστών που εκτιμάται ότι μπορεί να αγγίζει ή και να ξεπερνά το εκατομμύριο.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί, ότι αν και στην Ελλάδα ήδη από το 1975 παρατηρείται καθαρή μεταναστευτική εισροή παρόλα αυτά, οι διαφορές μεταξύ της περιόδου 1975-1990 και 1990 έως σήμερα είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Στην πρώτη περίοδο η εισροή μεταναστών συνδέεται με τη σταδιακή παύση της εκροής, ενώ στη δεύτερη συνδέεται κυρίως με την εισροή αλλοδαπών, οι οποίοι δεν είναι υπήκοοι της Ε.Ε. και έρχονται στη χώρα παράνομα και στην εισροή ομογενών επαναπατριζόμενοι. (Κούλα Κασιμάτη, Αθήνα 2003,)

Πίνακας 1: Πληθυσμός στην Ελλάδα τα έτη των απογραφών

Ετος	Ελληνες υπήκοοι		Ξένοι υπήκοοι στην Ελλάδα	Πραγματικός πληθυσμός
	Στην Ελλάδα	Στο εξωτερικό		
1951	7.602.230	37.413	30.571	7.632.801
1961	8.333.817	71.925	54.736	8.388.553
1971	8.676.073	218.908	92.568	8.768.641
1981	9.568.993	98.343	171.424	9.740.417
1991	10.092.624	41.910	167.276	10.259.900
2001	10.166.987	39.608	797.093	10.964.080

Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των αλλοδαπών αυξήθηκε μεταπολεμικά έως το 1981, ενώ στη δεκαετία 1981 – 1991 σημείωσε ελαφρά κάμψη. Παρόλα αυτά, η αύξηση που παρατηρήθηκε πριν από το 1981 είναι πολύ ασθενής

σε σχέση με την αντίστοιχη της δεκαετίας 1991 – 2001. Με δεδομένο ότι ο αριθμός των αλλοδαπών που διέμεναν στην Ελλάδα στο τέλος της δεκαετίας του 1990 δεν ξεπερνούσε τις 50.000 (σύμφωνα με τη Eurostat), η συντριπτική πλειοψηφία των αλλοδαπών (94-95%) που απογράφηκαν στην Ελλάδα το 2001 ήταν πολίτες των τρίτων χωρών. (ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών και Δρεττάκης , 2001)

5.2. Τα αίτια της Μετανάστευσης προς την Ελλάδα και οι λόγοι διατήρησής της

Αναζητώντας τα αίτια της μαζικής μετανάστευσης προς τη Νότια Ευρώπη και ειδικότερα προς την Ελλάδα, οι ερευνητές επικαλούνται τους ακόλουθους βασικούς παράγοντες.

1. Την επίδραση που άσκησαν τα κατασταλτικά μέτρα που πάρθηκαν στις βορειο-ευρωπαϊκές χώρες μετά την οικονομική κρίση του 1973-74 ως προς την κατεύθυνση των μεταναστευτικών κυμάτων. Ο περιορισμός της μετανάστευσης στις μέχρι τότε κατεξοχήν χώρες υποδοχής είχε ως αποτέλεσμα οι επίδοξοι μετανάστες να επιλέγουν τις χώρες του Νότου, όπου η είσοδος και η εγκατάσταση φαινόταν ευκολότερη.

2. Τη γεωγραφία: Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως προς την επιλογή της είτε ως χώρα τελικού προορισμού, είτε ως ενδιάμεσου από τους μετανάστες. Η μορφολογία των ελληνικών συνόρων και η δυσκολία φύλαξής τους, διευκολύνει την είσοδο αλλοδαπών. Η εγγύτητά της με χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης που γνώρισαν κοινωνικοπολιτικές αναταραχές, αλλά και με αναπτυσσόμενες χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Ανατολικής Μεσογείου για τον πληθυσμό των οποιοσδήποτε την πρώτη τουλάχιστον πύλη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον Δυτικό Κόσμο

3. Την ανοιχτή φύση των οικονομιών, που οφείλεται στη σπουδαιότητα του τουρισμού, του εμπορίου και της ναυτιλίας, κλάδοι που εκ των πραγμάτων διευκολύνουν την είσοδο επισκεπτών και εργαζομένων από όλες τις περιοχές του κόσμου.

4. Το αποικιοκρατικό παρελθόν των νοτίων χωρών: ο παράγοντας αυτός ασφαλώς ισχύει για την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιταλία, όχι όμως και για την Ελλάδα. Έχει παρατηρηθεί, ωστόσο, «ένα σαφές φαινόμενο δικτύωσης (brassage), που οδηγεί τους μετανάστες από το Πράσινο Ακρωτήριο και από τις Φιλιππίνες στην Ιταλία, τους Αιγύπτιους, τους δυτικο-αφρικανούς και τους ανατολικο-αφρικανούς στην Ελλάδα, με βάση τις δυνατότητες απασχόλησης σε κάθε χώρα».

5. Τον αξιοσημείωτο οικονομικό μετασχηματισμό των χωρών αυτών από τη δεκαετία του 1970, ο οποίος μείωσε αισθητά το «αναπτυξιακό χάσμα» σε σχέση με τις χώρες του Βορρά.

6. Την ιδιόζουσα φύση της οικονομικής ανάπτυξης, η οποία βασίζεται στην επέκταση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα και πιο συγκεκριμένα στον τουρισμό και τις προσωπικές υπηρεσίες, όπως π.χ. η οικιακή εργασία. Επίσης, ο εποχικός χαρακτήρας της απασχόλησης σε ορισμένους σημαντικούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, όπως η εντατική γεωργία, η αλιεία, ο τουρισμός, οι κατασκευές κλπ., οδήγησε στην αυξανόμενη ζήτηση ευέλικτου και μη συνδικαλισμένου εργατικού δυναμικού. Οι μετανάστες, οι οποίοι πολύ συχνά απασχολήθηκαν και απασχολούνται στην άτυπη αγορά εργασίας εξαιτίας και του << παράνομου >> καθεστώτος διαμονής τους, αποτελούν ιδανική λύση για μεγάλο αριθμό εργοδοτών.

Ειδικότερα, οι μετανάστες προσφέρουν χαμηλά αμειβόμενη ανειδίκευτη εργασία, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις κυρίως να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό συμπιέζοντας το κόστος τους.

7. Τη μείωση της εσωτερικής μετανάστευσης που κάλυπτε τις ανάγκες σε φτηνό εργατικό δυναμικό, καθώς επίσης και τη σταδιακή άρνηση των γηγενών εργαζομένων να αναλαμβάνουν εργασίες χαμηλής αμοιβής και χαμηλού κύρους. Ειδικότερα, παρατηρείται μια

στροφή των Ελλήνων στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό με την αναζήτηση θέσεων εργασίας υψηλότερης ποιότητας, λόγω ανάπτυξης του τομέα των υπηρεσιών και της ανόδου του μορφωτικού και βιοτικού επιπέδου του ελληνικού πληθυσμού. Τα παραπάνω έχουν ως συνέπεια επαγγέλματα που δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, καθώς και όσα είναι εποχιακής φύσεως(γεωργία, τουρισμός, κατασκευές) να καταλαμβάνονται συχνά από μετανάστες, οι οποίοι λόγω της οικονομικής τους δυσπραγίας, καθίστανται ευέλικτο εργατικό δυναμικό.

8. Την κατακόρυφη πτώση του αριθμού γεννήσεων. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, οι μετανάστες συντελούν στην αποτροπή της γήρανσης του πληθυσμού. Η αύξηση του πληθυσμού της χώρας κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες οφείλεται σε μεγάλο βαθμό – κατά την τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα σχεδόν αποκλειστικά – στις μεταναστευτικές εισροές (ΙΜΕΠΟ, Αθήνα 2007)

Πίνακας 2: Συμβολή της φυσικής αύξησης του πληθυσμού και των μεταναστευτικών ρευμάτων στην αύξηση του πραγματικού πληθυσμού (1961-2001)

<i>Δεκαετία</i>	<i>Αύξηση πραγματικού πληθυσμού</i>	<i>Φυσική αύξηση</i>	<i>Μεταναστευτικές ροές</i>
1961-1970	380.088	839.425	-459.337
1971-1980	971.776	637.368	334.408
1981-1990	519.483	272.441	247.042
1991-2000	679.871	21.617	658.254

Πηγή: Δρεττάκης 2001

Με αυτόν τον τρόπο, οι μετανάστες συμβάλουν και στο συνταξιοδοτικό σύστημα. Πιο συγκεκριμένα, ο πληθυσμός των μεταναστών

στην Ελλάδα με βάση την απογραφή του 2001 ήταν 762.191. Ο αριθμός των ανδρών ανερχόταν σε 415.552 και των γυναικών σε 346.639. Ο συνολικός αριθμός ασφαλισμένων μεταναστών στα τρία βασικά ασφαλιστικά ταμεία ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΤΕΒΕ για το 2004 φαίνεται να είναι 263.373 άτομα, με το ΙΚΑ να έχει τον μεγαλύτερο αριθμό των ασφαλισμένων. Σημαντικός παράγοντας που φαίνεται να έχει τη δυνατότητα να ανατρέψει τις δύσκολες δημογραφικές προοπτικές είναι η μετανάστευση. Η επίδρασή της στα ασφαλιστικά ταμεία και τις συντάξεις θεωρείται θετική, γιατί οι μετανάστες και οι μετανάστριες έχουν ενταχθεί πρόσφατα στην κοινωνική ασφάλιση και υπάγονται στο νέο συνταξιοδοτικό καθεστώς. (ΙΜΕΠΟ, Αθήνα 2008, Καβουρίδης Ε., Τ.Κόντης, Α. Λιανός, Ρ. Φακιάλας.)

5.3. Ζητήματα που απορρέουν

Με την έξαρση του φαινομένου της μετανάστευσης όπως ήταν φυσικό, η χώρα και η κοινωνία μας βρέθηκαν απροετοίμαστες. Η αρχική αντίληψη που επικράτησε, ήταν ότι είχαμε να κάνουμε με μια κατάσταση «φιλοξενούμενων εργατών», οι οποίοι θα βοηθούσαν απλώς την προσπάθεια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, κάτι που ήταν λίγο έως πολύ αποδεκτό από ευρέα στρώματα της κοινωνίας. Με τον χρόνο παρουσιάστηκαν πολλά προβλήματα, όπως παρατηρήθηκαν και σε άλλες χώρες υποδοχής: ξενοφοβία, ρατσισμός, κοινωνικός αποκλεισμός, αλλά και τέθηκαν ζητήματα όπως η διεκδίκηση ατομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, η οικογενειακή συνένωση κ.ά., κυρίως από τη μεριά τους. Πολλές ομάδες μεταναστών αποκλείονται από θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ παράλληλα καθίστανται ευάλωτες στην εκμετάλλευση.

Η παράνομη απασχόληση που βεβαίως γίνεται με μικρές αμοιβές, στερεί θέσεις εργασίας από ντόπιους εργαζομένους σε ορισμένους κλάδους, όπως ο κατασκευαστικός, όπου υπάρχει προσφορά εγχώριου εργατικού δυναμικού. Ως προς τους εργοδότες το φτηνό εργατικό δυναμικό συγκρατεί μεν το κόστος, πλην όμως ευνοεί τη λογική της εύκολης λύσης και του γρήγορου κέρδους.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα οδήγησε στην πρακτική αυστηρών μέτρων κατά της εισόδου νέων μεταναστών εκτός των χωρών – μελών στο πλαίσιο της εναρμόνισης των πολιτικών για τη μετανάστευση με την κατάρρευση των «κομμουνιστικών» καθεστώτων στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, με τον πόλεμο στην πρώην Γιουγκοσλαβία και την εθνικιστική αφύπνιση στα Βαλκάνια γενικότερα. (Ηλέκτρα Β. Πετράκου, 2001)

Επιπλέον, είναι γεγονός ότι οι μετανάστες από τρίτες χώρες, οι οποίοι αποκλίνουν σημαντικά στη γλώσσα, τη θρησκεία, στις κοινωνικές αξίες, στον πολιτισμό, κλπ., αντιμετωπίζονται με μεγαλύτερο ρατσισμό. Πιο συγκεκριμένα, τις τελευταίες δεκαετίες η ελληνική κοινωνία αιφνιδιαάζεται από ένα κύμα οικονομικών μεταναστών που μεταβάλλει την πληθυσμιακή της σύνθεση σε μια κοινωνία πολυγλωσσική, πολυεθνική και πολυπολιτισμική. Η νέα πραγματικότητα προκαλεί συζητήσεις και δημιουργεί «στάσεις». Η μαζική αυτή διαφορετική παρουσία δίκαια επηρεάζει την ελληνική κοινωνία, αφού από ομοιογενή γλωσσικά, θρησκευτικά και εθνολογικά μεταβάλλεται σε μία κοινωνία πολυγλωσσική, πολυεθνική και πολυπολιτισμική. Η διαφορετικότητα της εθνοτικής ομάδας, στην οποία αποδίδεται μια υποτιθέμενη κατωτερότητα, επικινδυνότητα, καταλήγει σε στερεότυπα και προκαταλήψεις, έννοιες ικανές να προαγάγουν τον εθνοκεντρισμό, την ξενοφοβία και τον ρατσισμό. (ΙΜΕΠΟ, Τόμος Β', Αθήνα 2008,)

Σύμφωνα με το τελευταίο «Ευρωβαρόμετρο» που δόθηκε στη δημοσιότητα το 2007 και έχει αντικείμενο τις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν «οι άλλοι» στην Ευρώπη των «27», ένας στους δύο Έλληνες θεωρεί ότι η παρουσία ξένων στη χώρα μας δεν εμπλουτίζει τον εθνικό πολιτισμό μας και είναι αντίθετος με την έννοια μιας πολυ-πολιτισμικής κοινωνίας. Μόνο το 53% των Ελλήνων εκτιμούν ότι είναι θετική για την ελληνική κοινωνία η παρουσία στη χώρα ατόμων διαφορετικής φυλής και έθνους, έναντι 65% του μέσου κοινοτικού όρου. Η Ελλάδα καταλαμβάνει την 20ή θέση στην Ευρώπη των «27». Διαπιστώνεται γενικά ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων ~~ζητούν τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση των διακρίσεων.~~ (Εφημερίδα Ελευθεροτυπία 24/01/2008)

Από τη γενική εικόνα των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, οι αστυνομικοί εμφανίζονται περισσότερο «σκληροί» όσον αφορά τα προσωπικά τους συναισθήματα απέναντι στους ξένους που ζουν στην Ελλάδα σήμερα, αλλά με περισσότερο διαλλακτικές και ήπιες στάσεις κατά την αντιμετώπισή τους, επικριτικοί δε απέναντι στους θεσμούς. Οι δικαστικοί λειτουργοί είναι πιο θετικοί όσον αφορά τις εκφραζόμενες στάσεις και τα συναισθήματά τους, αλλά περισσότερο επιφυλακτικοί σε χαρακτηρισμούς και διαφοροποιήσεις. Η Δικαιοσύνη στη σημερινή εποχή πρέπει να συμβάλει στην ουσιαστική προστασία της ανθρώπινης ελευθερίας και ειδικότερα στην προστασία των μειονοτήτων και των αδυνάτων. Από την άλλη πλευρά πρέπει να αναδειχθεί ο βαθμός της κοινωνικής προσφοράς που εμπεριέχεται στο σύνολο του αστυνομικού έργου, δεδομένου ότι πέρα από τη μορφή του κατασταλτικού μηχανισμού της, υπάρχει και ένας άλλος μηχανισμός που αποσκοπεί στην παροχή κοινωνικού έργου. (ΙΜΕΠΟ Τόμος Β', Αθήνα 2008)

Αναφορικά με τα ζητήματα θρησκευτικής ελευθερίας των μεταναστών, στην πατρίδα μας κατοικούν πιστοί διαφόρων θρησκευμάτων. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, παρουσιάζεται να διαμένει στη χώρα μας υψηλό ποσοστό Αλβανών, Βουλγάρων, Πολωνών, Ρώσων, Πακιστανών, Νιγηριανών, Αιγυπτίων, κλπ. Υπολογίζεται ότι το 60% των μεταναστών είναι Καθολικοί, Προτεστάντες, Ουνίτες, Μουσουλμάνοι, αλλά και σε περιορισμένο βαθμό Βουδιστές και Ινδουιστές. (ΙΜΕΠΟ Τόμος Β' Αθήνα 2008)

Με ποιο τρόπο, όμως, ο αλλόθρησκος μετανάστης βιώνει τη θρησκευτική ελευθερία στη χώρα μας; Και αν η διαφορετική θρησκευτική επιλογή δημιουργεί εμπόδια στην κοινωνική του ενσωμάτωση, λόγω ρατσιστικών αντιλήψεων των Ελλήνων που βλέπουν να απειλείται η θρησκευτική τους ομοιογένεια, πόσο διατεθειμένος είναι να αλλοθρησκήσει;

Σε έρευνα που πραγματοποίησαν οι Μπαγκαβός – Παπαδοπούλου, έγινε προσπάθεια καταγραφής το κατά πόσο η θρησκευτική ιδιαιτερότητα ή ομοιότητα επηρεάζει το άτομο στη διαδικασία της κοινωνικής

ενσωμάτωσης. Επειδή η θρησκεία αποτελεί ένα κατ' εξοχήν αξιακό σύστημα, τα εμπόδια που προκύπτουν από αυτήν την ιδιαιτερότητα αγγίζουν κοινωνικές αξίες ομάδας και άρα είναι τα πλέον δύσκολα να αλλάξουν και να επηρεαστούν από εξωτερικούς παράγοντες, όπως αυτούς που προέρχονται από τις διαφορετικές αξίες της κοινωνίας υποδοχής και από κρατικές/πολιτικές. Όπως προκύπτει από την έρευνα, η θρησκεία παίζει σημαντικό ρόλο στη σκέψη των μεταναστών για εγκατάσταση στην Ελλάδα και άρα σε μια ενδεχόμενη πιθανότητα ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία. Ειδικότερα, οι χριστιανοί δηλώνουν ΝΑΙ για επιθυμία μόνιμης εγκατάστασης σε ένα ποσοστό μεγαλύτερο του μέσου 59,2%, οι μουσουλμάνοι δηλώνουν ΝΑΙ σε ποσοστό 48%, ενώ οι βουδιστές σε ποσοστό 33,3%. (Μπάγκαβος χ., Παπαδοπούλου Δ. 2006.)

Σχετικά με τις διαδικασίες ενσωμάτωσης, το θέμα του κοινωνικού δεσμού και των κοινωνικών σχέσεων είναι από τα σημαντικότερα και οι κρατικές πολιτικές εμφανίζονται πολύ αδύναμες ως προς αυτόν τον άξονα. Η σημασία των σχέσεων αποτελεί χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας συνολικά και δεν αφορά μόνο τους μετανάστες. Το θέμα λοιπόν, των άτυπων σχέσεων αποτελεί τον αντισταθμιστικό πόλο δράσης και στρατηγικής των επίσημων πολιτικών και σε αυτές τις σχέσεις εναποτίθενται μία σειρά από λειτουργίες ένταξης και ενσωμάτωσης. Πρέπει να σημειωθεί, ότι από μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί για τους μετανάστες σε άλλες χώρες, κυρίως στις παραδοσιακές χώρες υποδοχής μεταναστών της Δυτικής Ευρώπης, φαίνεται ότι οι κοινωνικοί τους δεσμοί είναι ισχυροί και είναι αυτοί οι δεσμοί μαζί με τη μεταναστευτική στρατηγική που τους βοηθούν να παραμένουν ενταγμένοι στην κοινωνία υποδοχής. Από την έρευνα προκύπτει ότι οι μετανάστες γνωρίζουν τους γείτονές τους κατά 84,79% και έχουν φίλους εκτός οικογένειας στην Ελλάδα κατά 95,81%. (Μπάγκαβος χ., Παπαδοπούλου Δ, 2006.)

Όσον αφορά στη γήρανση του πληθυσμού και στη σχέση του με τους μετανάστες, να σημειωθεί, ότι η μετανάστευση στο μέλλον, θα μπορούσε έως έναν βαθμό να συνεισφέρει στη συγκράτηση της

δημογραφικής γήρανσης, αλλά σε καμία περίπτωση στην αποφυγή της. Και αυτό, γιατί η γήρανση είναι μια μακροχρόνια διαδικασία, η οποία αναμένεται να ενταθεί τα επόμενα χρόνια στις χώρες της Ε.Ε. Επιπλέον, να σημειωθεί, ότι η αναπαραγωγική συμπεριφορά των μεταναστών προσαρμόζεται σταδιακά στην αναπαραγωγική συμπεριφορά των ατόμων που ζουν στη χώρα υποδοχής. Οπότε, οι προσδοκίες για μελλοντική αποφυγή της γήρανσης του πληθυσμού μειώνονται σταδιακά. (Κούλα Κασσιμάτη, Κέντρο κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2003,)

5.4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μία σημαντική συνέπεια της παράνομης μετανάστευσης είναι η επίπτωση στους δείκτες της βαριάς εγκληματικότητας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επίπτωση αυτή είναι ένα ακόμα από τα συμπτώματα της «ασθένειας» που λέγεται «κακώς σχεδιασμένη (ή ανύπαρκτη) μεταναστευτική πολιτική» - και αυτό γιατί μία σωστά σχεδιασμένη μεταναστευτική πολιτική θα έχει φροντίσει να ελέγξει το ποινικό μητρώο όσων θα ήθελαν να μεταναστεύσουν νόμιμα στην Ελλάδα και θα φρόντιζε για την απέλαση όσων εισέρχονταν παρανόμως ή επεδίδοντο σε εγκληματικές δραστηριότητες.

Η άποψη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος θεωρεί ότι *«θα πρέπει να λάβουν δημοσιότητα και να γίνουν αντικείμενο ευρέως διαλόγου π.χ. οι μελέτες που αποδεικνύουν πόσο εσφαλμένα είναι τα στερεότυπα για την εγκληματικότητα των αλλοδαπών»*.

Πρώτα-πρώτα, θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η επίκληση απόλυτων αριθμών δεν έχει νόημα για την εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την εγκληματικότητα εθνοτικών ομάδων αλλά, αντιθέτως, προκειμένου να διαπιστωθεί η αυξημένη ή όχι συμμετοχή μίας εθνοτικής ή κοινωνικής ομάδας στην εγκληματικότητα θα πρέπει να συγκρίνεται το ποσοστό της στον πληθυσμό με το ποσοστό των μελών της μεταξύ των εγκληματούντων.

Κάποιοι, προκειμένου να «αποδείξουν» την χαμηλή συμμετοχή των αλλοδαπών στην εγκληματικότητα, επικαλούνται τον δείκτη της συνολικής εγκληματικότητας, και μόνον αυτόν. Όμως, ο δείκτης αυτός δεν έχει καμμία ουσιαστική αξιοπιστία καθώς περιλαμβάνει οτιδήποτε θεωρείται ως «αδίκημα». Όπως εξηγεί ο καθηγητής Εγκληματολογίας Βασίλης Καρύδης: «Με την τεχνική κατά συνέπεια έννοια του «νομικού εγκλήματος» οι Έλληνες πολίτες εγκληματούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους αλλοδαπούς γενικά και τους λαθρομετανάστες ειδικότερα. Αυτή όμως η διαπίστωση διακρίνεται από προχειρότητα καθώς αποδίδει μόνο μία γενική, σε αδρές γραμμές, εικόνα της εμφανούς εγκληματικότητας. Η απαιτούμενη περαιτέρω ανάλυση και επεξεργασία των στατιστικών δεικτών...αναδεικνύει μία διαφορετική οντολογία του εγκληματικού φαινομένου στην χώρα. Πρέπει καταρχήν να σημειωθεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία συμπεριφορών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από τον νομοθέτη εγκληματικές, αποτελείται από πλημμελήματα, η πλειοψηφία των οποίων δεν έχει ιδιαίτερο εγκληματολογικό ενδιαφέρον, καθώς σχετίζεται με την καθημερινή οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, όπως χάριν παραδείγματος τα τροχαία ατυχήματα, οι παραβιάσεις εργατικών ή ασφαλιστικών νόμων, φορολογικές παραβάσεις, έκδοση ακάλυπτων επιταγών. Σε αυτές τις κατηγορίες αδικημάτων οι μετανάστες έχουν εκ των πραγμάτων ασήμαντη συμμετοχή προς το παρόν. Επίσης, σε ορισμένες κατηγορίες σοβαρών εγκλημάτων, όπως πολλά οικονομικά εγκλήματα (απάτη, υπεξαίρεση, κατάχρηση, δωροδοκία κλπ.), τα οποία συχνά τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος, οι μετανάστες ουδεμία δυνατότητα ή ευκαιρία για την ενδεχόμενη διάπραξή τους έχουν λόγω των μορφών της σημερινής συμμετοχής τους στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας» .

Ας δούμε λοιπόν την συμμετοχή των αλλοδαπών στους συλληφθέντες δράστες κάποιων βαριών εγκλημάτων κατά το 2008 όπως έχουν καταγραφεί στα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας :

- για ανθρωποκτονίες αλλοδαποί ήταν το 32% των συλληφθέντων
- για βιασμούς αλλοδαποί ήταν το 34% των συλληφθέντων
- για κλοπές-διαρρήξεις αλλοδαποί ήταν το 28% των συλληφθέντων
- για ληστείες αλλοδαποί ήταν το 34% των συλληφθέντων και

- για κλοπές τροχοφόρων αλλοδαποί ήταν το 25% των συλληφθέντων

Αν λοιπόν δεχθούμε ότι οι αλλοδαποί είναι, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, το 7,3% του πληθυσμού καθίσταται εμφανές ότι η συμμετοχή τους στην βαριά εγκληματικότητα είναι υπερπολλαπλάσια του ποσοστού τους στον πληθυσμό. Ακόμα και αν δεχθούμε ότι κάποιο ρόλο σε αυτό παίζει και ο ηλικιακός παράγων ή και η εστίαση της αστυνομίας πάνω τους, και πάλι αυτοί οι παράγοντες δεν αρκούν για να αιτιολογήσουν την σημαντική υπερεκπροσώπηση των αλλοδαπών στην τέλεση βαριών εγκλημάτων. Παρόμοια είναι τα ευρήματα και για τα προηγούμενα έτη.

Και όλ' αυτά χωρίς να διερευνήσουμε το θέμα ακόμα βαθύτερα και να μιλήσουμε για δακτυλοσκοπικά διαπιστωθέντες (αλλά μη συλληφθέντες) δράστες, για μη-εξιχνιασθέντα εγκλήματα κλπ. Αξίζει πάντως να λάβουμε υπ'όψιν μας ότι, όπως αναφέρει ο καθηγητής Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Ιάκωβος Φαρσεδάκης, εξ' αιτίας της παρουσίας στην χώρα μας εκατοντάδων χιλιάδων παράνομων αλλοδαπών «χωρίς να είναι καταγεγραμμένοι πουθενά, των ατόμων χωρίς ταυτότητα και άρα χωρίς τους άτυπους κοινωνικούς ελέγχους που ισχύουν για τους άλλους, η συντριπτική πλειονότητα των εγκλημάτων που διαπράττονται από τους αλλοδαπούς παραμένουν ανεξιχνίαστα και η αριθμητική τους συμμετοχή στο έγκλημα μικρή»,

Μάλιστα, η Ο.Κ.Ε παραπέμπει («ενδεικτικά» όπως αναφέρει), στην μελέτη των Λιανού, Μπένου και Δαρίτση για την εγκληματικότητα των αλλοδαπών, υπονοώντας ότι η μελέτη αυτή «αποδεικνύει» την χαμηλή συμμετοχή των αλλοδαπών στην εγκληματικότητα. Μία ανάγνωση της μελέτης καταδεικνύει ακριβώς το αντίθετο από αυτό που ισχυρίζεται η Ο.Κ.Ε! Για παράδειγμα οι συγγραφείς της μελέτης αναφέρουν στα συμπεράσματά τους: «Ο αριθμός των Ελλήνων που διέπραξαν αδικήματα κατά την περίοδο 1988-2001 είναι σταθερός ή μειούται, με εξαίρεση τα αδικήματα σχετικά με όπλα και ναρκωτικά. Αντίθετα, ο αριθμός των αδικημάτων που διέπραξαν οι αλλοδαποί, κατά την ίδια περίοδο, αυξάνει σε όλες τις περιπτώσεις αλλά με διαφορετική ένταση στις διάφορες περιπτώσεις αδικημάτων. Η αναλογία των αλλοδαπών δραστών στο σύνολο των αλλοδαπών είναι μεγαλύτερη από την αναλογία των Ελλήνων

δραστών στον πληθυσμό των Ελλήνων. Κατά τα τελευταία χρόνια της εξεταζόμενης περιόδου η αναλογία των αλλοδαπών είναι περίπου διπλάσια». Χρειάζεται να προσθέσουμε κάτι άλλο;

Όσο οι κρατούντες θα αρνούνται να αντικρίσουν τις συνέπειες των «ευσεβών τους πόθων» αναφορικά με το μεταναστευτικό ζήτημα και άρα δεν θα λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης του προβλήματος, τόσο τα κατώτερα στρώματα θα υφίστανται την πίεση του ζητήματος αυτού. Γιατί - ας μην γελιόμαστε - σημαντικό πλήγμα από την εγκληματικότητα και την ανασφάλεια δέχονται οι φτωχογειτονίες των αστικών κέντρων όπου ζουν τα κατώτερα στρώματα.(Ο.Κ.Ε, Η μετανάστευση και η συνεργασία μεταξύ των κρατών στη Μεσόγειο)

5.5. Στατιστικά στοιχεία για τη σύνθεση των μεταναστών στην Ελλάδα

Ο αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα σχεδόν πενταπλασιάστηκε στο διάστημα 1991-2001 (από 167.000 σε 797.000), αγγίζοντας το 7% του γενικού πληθυσμού. Σχεδόν άλλοι τόσοι υπολογίζεται ότι είναι οι παράνομοι μετανάστες, από το γεγονός ότι οι απελάσεις ξεπερνούν τις 200.000 ετησίως.

Χρησιμοποιώντας εκτιμήσεις που έγιναν κατά προσέγγιση για αρχεία που λείπουν, ο αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα υπολογίζεται για το τέλος του 2004 στις 950.000 αλλογενείς, ενώ συμπεριλαμβανομένων και των ομογενών το σύνολο αγγίζει τα 1,15 εκατομμύρια και αποτελεί περίπου το 10,3% του συνολικού πληθυσμού όπως αυτός καταγράφηκε στην τελευταία Απογραφή. Στον αριθμό αυτό συμπεριλαμβάνεται μια ελάχιστη εκτίμηση 190.000 μεταναστών που δεν έχουν στην κατοχή τους τα απαραίτητα έγγραφα±: με τη χορήγηση υπηκοότητας στους ομογενείς ο αριθμός αυτός θα μειωνόταν, ενώ θα αυξανόταν με την παρουσία παράνομων μεταναστών ή μεγαλύτερου αριθμού μεταναστών που δεν έχουν στην κατοχή τους τα απαραίτητα έγγραφα.(ΙΜΕΠΟ, Αθήνα 2008,)

5.5.1. Εθνικότητες Μεταναστών

Το 1998 δίνεται η πρώτη οργανωμένη δυνατότητα δημογραφικής καταγραφής του μεταναστευτικού δυναμικού της χώρας μας. Η καταγραφή έδειξε ότι ο αριθμός των χωρών προέλευσης των μεταναστών έφτανε τις 120 χώρες. Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα, πολυπληθέστερη εθνικότητα στους μετανάστες είναι η Αλβανική σε ποσοστό 65%. Δεύτερη έρχεται η Βουλγαρική σε ποσοστό 6,7% και Τρίτη η Ρουμανική σε ποσοστό 4,5%. Τα Βαλκάνια αποτελούν την περιοχή που τροφοδοτεί την μετανάστευση στην Ελλάδα κατάτι μέγιστο. Ακολουθούν οι χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, που φτάνουν συνολικά το 7%. Από αυτές τις χώρες ξεχωρίζουν η Ουκρανία (5η στη σειρά) με 2,7% και η Γεωργία (7η στη σειρά) με 2%. Επίσης, πέρα από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης μετανάστες έχουν εισέλθει και από χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Από τις χώρες αυτές η μόνη που εμφανίζει αξιόλογο μεταναστευτικό πληθυσμό είναι η Πολωνία (2,3%) και οποία πλέον αποτελεί χώρα της Ε.Ε. Οι χώρες της Ινδοπακιστανικής χερσονήσου, (Ινδία, Πακιστάν, Μπαγκλαντές) φτάνουν στο 5,4% με σημαντικότερο το Πακιστάν με 2,9% των μεταναστών. Τέλος η ομάδα των Αραβικών χωρών στην οποία συμπεριλαμβάνονται η Αίγυπτος, η Συρία και το Ιράκ, εμφανίζει μία σχετική αξιόλογη συμμετοχή, που όμως δεν ξεπερνά το 3,4% και για τις τρεις χώρες(Ο.Κ.Ε. Η Μετανάστευση και η συνεργασία μεταξύ κρατών στη Μεσόγειο)

Πίνακας 3: Ποσοστό μεταναστών στην Ελλάδα

Συγκεκριμένα:

Χώρες προέλευσης	Ποσοστό μεταναστών στην Ελλάδα
Αλβανία	65%
Βουλγαρία	6,7%
Ρουμανία	4,5%
Πακιστάν	2,9%
Ουκρανία	2,7%
Πολωνία	2,3%
Γεωργία	2,0%
Ινδία	1,7%
Αίγυπτος	1,7%
Φιλιππίνες	1,5%
Μολδαβία	1,2%

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή πληθυσμού 2001

Η μεγάλη πλειοψηφία των αλλοδαπών μαθητών είναι Αλβανικής καταγωγής- πάνω από το 72% σε σχέση με το 56% του Αλβανικού στοιχείου στο συνολικό αριθμό των αλλοδαπών με βάση την Απογραφή του 2001. Αυτό το υψηλό ποσοστό οφείλεται στο γεγονός ότι οι Αλβανοί μετανάστες είναι σχετικά μικρής ηλικίας και έχουν μεγαλύτερες οικογένειες και επειδή κάποιες από τις άλλες εθνικότητες, πχ οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί, στέλνουν τα παιδιά τους σε ακριβά ιδιωτικά σχολεία. Άλλες εθνικότητες έχουν και αυτές δικά τους σχολεία όπως τα Αραβικά και Πολωνικά σχολεία στην Αθήνα. Μελετώντας τον Πίνακα 4 δεν παρατηρούμε πολλές απρόσμενες διαφοροποιήσεις- με την προϋπόθεση ότι δεχόμαστε τη χώρα γέννησης ως υποκατάστατο της υπηκοότητας. Όμως, ένα ποσοστό της τάξης του 10% (10.000 μαθητές περίπου) εμφανίζονται ότι έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Είναι απίθανο, έκτος από κάποια παιδιά μικτών γάμων- να έχουν όλα Ελληνική υπηκοότητα. Συνεπώς η υπηκοότητα τους είναι άγνωστη (**ΙΜΕΠΟ 2004, Στατιστικά Δεδομένα για τους Μετανάστες στην Ελλάδα**)

Πίνακας 4: Αλλοδαποί μαθητές

Χώρα Γέννησης	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο	%
ΑΛΒΑΝΙΑ	36,672	33,208	69,880	72.4
ΕΛΛΑΔΑ	5,240	5,052	10,292	10.7
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	1,485	1,388	2,873	3.0
ΓΕΩΡΓΙΑ	1,113	1,017	2,130	2.2
ΡΩΣΙΑ	1,050	985	2,035	2.1
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	686	802	1,488	1.5
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	587	556	1,143	1.2
ΑΡΜΕΝΙΑ	555	489	1,044	1.1
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	314	371	685	0.7
ΠΟΛΩΝΙΑ	261	282	543	0.6
ΙΡΑΚ	215	199	414	0.4
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	182	186	368	0.4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	178	180	358	0.4
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	141	135	276	0.3
Η.Π.Α.	146	115	261	0.3
ΣΥΡΙΑ	155	99	254	0.3
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	126	120	246	0.3
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	118	98	216	0.2
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	49	68	117	0.1
ΤΟΥΡΚΙΑ	58	56	114	0.1
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	51	56	107	0.1
ΝΙΓΗΡΙΑ	50	48	98	0.1
ΙΤΑΛΙΑ	34	41	75	0.1
ΚΑΝΑΔΑΣ	27	41	68	0.1
Π.Γ.Δ.Μ.	33	35	68	0.1
ΚΥΠΡΟΣ	40	25	65	0.1
ΓΑΛΛΙΑ	25	33	58	0.1
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	29	27	56	0.1
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	34	22	56	0.1
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	26	28	54	0.1
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	23	29	52	0.1
ΙΝΔΙΑ	33	16	49	0.1
ΙΡΑΝ	34	13	47	0.0
ΛΙΒΑΝΟΣ	19	22	41	0.0
ΑΙΘΙΟΠΙΑ	20	18	38	0.0
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	23	14	37	0.0
ΣΟΥΗΔΙΑ	16	15	31	0.0
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	14	16	30	0.0
ΔΟΜΙΝΙΚΑ	12	15	27	0.0
ΕΛΒΕΤΙΑ	13	14	27	0.0
ΒΕΛΓΙΟ	11	11	22	0.0
ΤΣΕΧΙΑ	8	13	21	0.0
ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	10	10	20	0.0
ΙΣΡΑΗΛ	10	9	19	0.0
ΒΙΕΤΝΑΜ	5	11	16	0.0
ΆΛΛΑ ΚΡΑΤΗ	297	310	607	0.6
ΣΥΝΟΛΟ	50,228	46,298	96,526	100.0

ΠΗΓΗ: ΙΠΟΔΕ

5.5.2. Ηλικία μεταναστών

Η ηλικιακή διάρθρωση των μεταναστών είναι σχεδόν η αντίθετη από αυτή του γενικού πληθυσμού της χώρας. Έτσι, ενώ το ποσοστό του γενικού πληθυσμού που είναι 65 ετών και άνω ανέρχεται σε 17,08%, στους μετανάστες το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε μόλις 3,50%. Στις

ηλικίες 1-14 ετών, το ποσοστό των μεταναστών είναι 16,67% ενώ του γενικού πληθυσμού σε 15,20% και με έντονα καθοδική τάση (το 1971 ανερχόταν 25,36%, το 1981 είχε μειωθεί σε 23,69% και το 1991 ήταν ήδη μόλις 19,25%). Το 50% είναι άτομα κάτω των 30 ετών, ενώ το 39% είναι μεταξύ 30-45 ετών

Αν και για τους μετανάστες δεν είναι δυνατόν να υπάρξει διαχρονική εκτίμηση ως προς την ηλικιακή σύνθεση, καθώς ως σημείο αναφοράς υπάρχει μόνο η απογραφή του 2001, βάσιμα εκτιμάται ότι η τάση σε ό,τι αφορά τα άτομα 0-14 ετών θα είναι ανοδική(Λιανός Θ(2003), Αθήνα,)

5.5.3. Το φύλο των μεταναστών

Σημαντικές διαφορές με το γενικό πληθυσμό, που είναι εύκολα εξηγήσιμες, παρατηρούνται και στο φύλο των μεταναστών. Συγκεκριμένα, ενώ στους μετανάστες οι γυναίκες ανέρχονται στο 45,47% του συνόλου, στο γενικό πληθυσμό η αναλογία είναι παραδοσιακά υπέρ των γυναικών και ανέρχεται στο 50,45%

Πίνακας 5: Άνδρες - Γυναίκες κατά υπηκοότητα

Υπηκοότητα	Αλβανία	Βουλγαρία	Ρουμανία	Ουκρανία	Γεωργία	Πολωνία	Πακιστάν
Άνδρες	82,60%	42,70%	69%	19,60%	37,10%	56,20%	99,50%
Γυναίκες	17,40%	57,30%	31%	80,40%	62,90%	43,80%	0,50%

ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001

Πίνακας 6: Άδειες παραμονής όλων των τύπων κατά εθνικότητα και φύλο

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ	%	ΑΝΔΡΕΣ	%	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%
Αλβανία	425,187	63.2%	325,784	76.6%	99,403	23.4%
Βουλγαρία	65,239	9.7%	25,748	39.5%	39,490	60.5%
Ρουμανία	28,647	4.3%	17,457	60.9%	11,190	39.1%
Ουκρανία	22,764	3.4%	4,498	19.8%	18,266	80.2%
Πακιστάν	16,604	2.5%	16,471	99.2%	133	0.8%
Γεωργία	15,101	2.2%	5,376	35.6%	9,725	64.4%
Μολδαβία	11,310	1.7%	3,447	30.5%	7,863	69.5%
Αίγυπτος	10,778	1.6%	10,063	93.4%	715	6.6%
Ινδία	10,283	1.5%	9,676	94.1%	607	5.9%
Ρωσία	10,054	1.5%	2,005	19.9%	8,049	80.1%
Πολωνία	6,722	1.0%	3,197	47.6%	3,525	52.4%
Φιλιππίνες	5,993	0.9%	1,136	19.0%	4,857	81.0%
Μπαγκλαντές	5,662	0.8%	5,577	98.5%	85	1.5%
Συρία	5,517	0.8%	4,979	90.2%	538	9.8%
Αρμενία	5,075	0.8%	2,339	46.1%	2,736	53.9%
Γιουγκοσλαβία	4,600	0.7%	2,196	47.7%	2,404	52.3%
Κίνα	2,638	0.4%	1,757	66.6%	881	33.4%
ΗΠΑ	1,726	0.3%	905	52.4%	821	47.6%
ΠΓΔΜ	1,670	0.2%	1,092	65.4%	578	34.6%
Νιγηρία	1,531	0.2%	1,175	76.7%	356	23.3%
Άλλες	15,483	2.3%	7,443	48.1%	8,035	51.9%
Σύνολο	672,584	100.0%	452,321	67.3%	220,257	32.7%

Πηγή: ΥΠΕΣΣΔΑ, Τμήμα Κοινωνικής Ένταξης, 30/08/2004

Παρατηρούμε, ότι σημαντική είναι και η παρουσία μεταναστών από μακρινές χώρες, όπως η Πολωνία, η Αίγυπτος, το Πακιστάν. Όπως προκύπτει από τους ανωτέρω πίνακες, για ορισμένες χώρες όπως το Πακιστάν, η Ινδία, το Μπαγκλαντές, η Συρία και η Αίγυπτος, το ποσοστό ανδρών υπερβαίνει το 95%. Μπορούμε να πούμε ότι γενικά στους τέσσερις μετανάστες οι τρεις είναι άνδρες, εκτός αν προέρχονται από την Αίγυπτο ή την Ασία, όπου το σύνολο σχεδόν είναι άνδρες.

Η στατιστική αυτή παρατήρηση βρίσκει την εξήγησή της στους οικονομικούς λόγους για τους οποίους έρχονται στη χώρα μας οι μετανάστες και στον παραδοσιακό ρόλο που διαδραματίζουν οι γυναίκες στις χώρες αποστολής και που δημιουργεί λιγότερα κίνητρα για τη μετανάστευσή τους από ό,τι για τους άντρες. Πάντως, μπορεί κανείς να εικάσει ότι με την πάροδο του χρόνου, και με την αύξηση του φαινομένου

της οικογενειακής μετανάστευσης, το ποσοστό των γυναικών μεταναστών θα παρουσιάσει ανοδική τάση στο μέλλον(Λιανός Θ.(2003),)

5.5.4. Οικογενειακή κατάσταση μεταναστών

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των μεταναστών, ποσοστό περίπου 44% είναι άγαμοι, ενώ το ποσοστό αυτών που δηλώνουν έγγαμοι ανέρχεται σε 52% (οι υπόλοιποι δηλώνουν διαζευγμένοι / εν διαστάσει ή τελούντες σε χηρεία). Για τους άνδρες τα ποσοστά έγγαμων και άγαμων είναι περίπου ίσα, ενώ για τις γυναίκες είναι 61% έγγαμες και 28 άγαμες. Αν και δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία ειδικότερα για την οικογενειακή κατάσταση όσων μεταναστών προέρχονται από τρίτες μεσογειακές χώρες, μπορεί κανείς βάσιμα να υποθέσει ότι τα σχετικά ποσοστά σε αυτό το θέμα δεν διαφοροποιούνται από αυτά του συνόλου των μεταναστών

Πίνακας 7: Οικογενειακή κατάσταση μεταναστών

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	% ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
ΕΓΓΑΜΟΙ	52%
ΑΓΑΜΟΙ	44%
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ	3%
ΧΗΡΟΙ	1%

Μελέτη: Λιανός, Θ. (2003), σελ. 28

5.5.5.Λόγος έλευσης μεταναστών στην Ελλάδα

Βασικότερος λόγος μετανάστευσης στην Ελλάδα είναι η αναζήτηση εργασίας με 47,14% (54,21% , ενώ το ποσοστό που αναφέρει την οικογενειακή επανένωση ως λόγο μετανάστευσης ανέρχεται στο 9,00% (13,11%). Το ποσοστό μεταναστών από τρίτες μεσογειακές χώρες που δηλώνει ως λόγο μετανάστευσης την αναζήτηση ασύλου ανέρχεται σε 11,40% που είναι εντυπωσιακά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό στο σύνολο των μεταναστών (1,62%)

Σημαντικό ποσοστό επίσης μεταναστών δηλώνει ως λόγο μετανάστευσης τον επαναπατρισμό/παλιννόστηση (12,7%). Πρόκειται κυρίως για ελληνικής καταγωγής άτομα που είχαν (τα ίδια ή οι πρόγονοί τους) μεταναστεύσει στο εξωτερικό κατά το παρελθόν και τώρα επιστρέφουν στην Ελλάδα, εξέλιξη που εντάσσεται και αυτή στο ευρύτερο φαινόμενο μετατροπής της χώρας μας από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών(Ο.Κ.Ε. Μετανάστευση και η συνεργασία μεταξύ των κρατών στη Μεσόγειο)

5.5.6. Εκπαιδευτικό επίπεδο μεταναστών

Σχετικά με τα στοιχεία για το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών, υπάρχει δυσκολία αντιστοίχισης μεταξύ των βαθμίδων εκπαίδευσης από κάθε χώρα. Οι περισσότεροι έχουν τελειώσει τη μέση εκπαίδευση (51%), ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (9,1%) έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το ποσό των αναλφάβητων είναι μικρό (1,9 %)

Πίνακας 8: Επίπεδο εκπαίδευσης μεταναστών

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	% ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΝΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Αναλφάβητοι	1,9%
Πρωτοβάθμια	34%
Δευτεροβάθμια	51%
Τριτοβάθμια	9,1%

Δεν Δήλωσαν	4%
ΣΥΝΟΛΟ	100%

Μελέτη: Λιανός, Θ. (2003), σελ.29

Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι το ποσοστό των μεταναστών που έχουν πτυχίο και προέρχονται από τρίτες μεσογειακές χώρες είναι σημαντικά ανώτερο από το αντίστοιχο ποσοστό επί του συνόλου των μεταναστών .

Μια αναλυτικότερη εικόνα του επιπέδου εκπαίδευσης και της οικονομικής δραστηριότητας που ασκούν οι μετανάστες στην Ελλάδα, δείχνει ότι είναι πολύ περισσότερο υπερεκπαιδευμένοι από τους Έλληνες στους αντίστοιχους τομείς. Οι υπερεκπαιδευμένοι άντρες αλλοδαποί φτάνουν το 63% και οι γυναίκες το 68%. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους Έλληνες κυμαίνεται στο 42% για τους άνδρες και 32% για τις γυναίκες.(Ο.Κ.Ε. Μετανάστευση και η συνεργασία των κρατών στη Μεσόγειο)

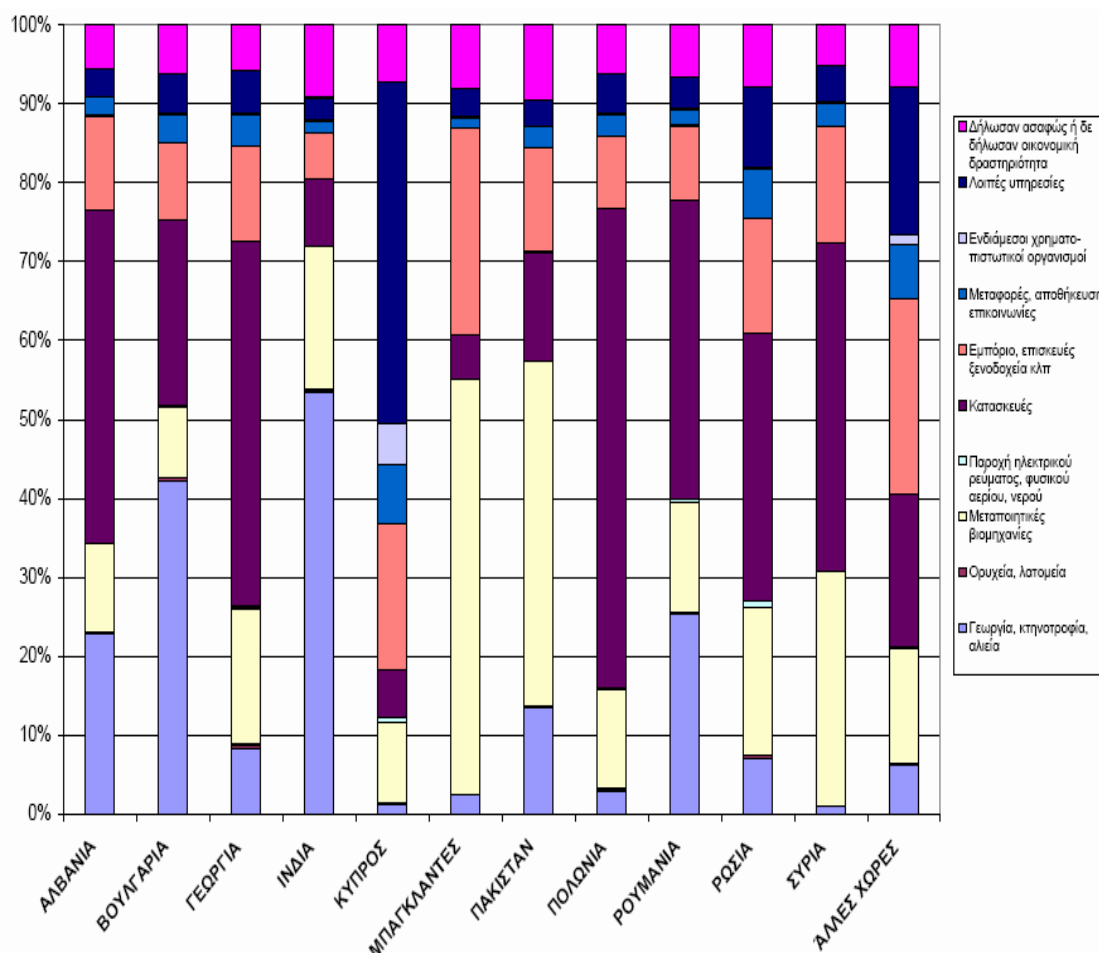
5.5.7. Απασχόληση μεταναστών

Το 80% των μεταναστών βρίσκεται στην παραγωγική ηλικία, ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 17% είναι ηλικίας 0-14 ετών. Οι μετανάστες συμμετέχουν κατά 9,5% στη συνολική απασχόληση της χώρας. Ταυτόχρονα, το 90% των μεταναστών που εργάζονται είναι μισθωτοί. Από το συνολικό αριθμό των μεταναστών, δήλωσε ότι εργάζεται ποσοστό 51,78% (51,38%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το γενικό πληθυσμό ανέρχεται σε 39,7%. Η διαφορά βεβαίως αυτή οφείλεται κυρίως στη δυσαναλογία μεταξύ του ποσοστού των αλλοδαπών που είναι μεγαλύτεροι των 65 ετών σε σχέση με το ποσοστό του γενικού πληθυσμού

Ειδικότερα, η κατά κλάδο απασχόληση παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά: Το μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστών απασχολείται στις κατασκευές 26,3% (24,51%) επί των απασχολούμενων μεταναστών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο γενικό πληθυσμό είναι 7,26%. Δεύτερη αναδεικνύεται η απασχόληση στο εμπόριο / τουρισμό όπου απασχολείται ποσοστό 22,66 (15,70%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό του

συνόλου των απασχολουμένων της χώρας που απασχολείται στον κλάδο αυτό ανέρχεται σε 23,69%. Στη γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία απασχολείται το 6,37% των μεσογειακών μεταναστών (17,5%) με αντίστοιχο ποσοστό στο γενικό πληθυσμό το 16%. Τέλος, σημαντικό ποσοστό 13,53% (20,53%) δηλώνει ότι απασχολείται στις λοιπές υπηρεσίες (δηλαδή υπηρεσίες εκτός τουρισμού, μεταφορών, επικοινωνίες) και σε αυτό ποσοστό κατέχει προεξάρχουσα θέση η οικιακή οικονομία (Ρόμπολης Σ, 2005,)

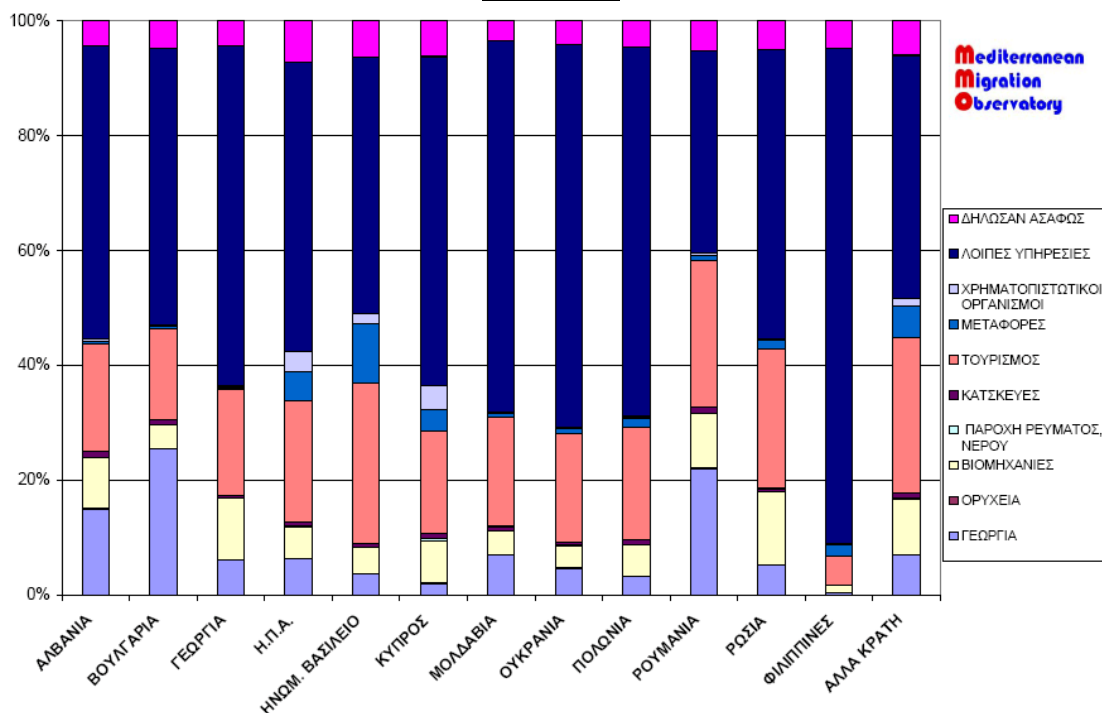
Γράφημα 1: Απασχόληση αλλοδαπών (άνδρες), Απογραφή 2001 - ποσοστά

ΙΜΕΠΟ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΑ STANDARDS ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, 2008

Οι Αλβανοί κυριαρχούν στο σκηνικό, με παρουσία σχεδόν σε όλους τους τομείς. Στον κατασκευαστικό τομέα το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων είναι Αλβανοί, αλλά και άλλες εθνικότητες απασχολούνται σε συγκεκριμένους κλάδους – όπως π.χ. οι Μπαγκλαντέςιοι και οι Πακιστανοί στη βιομηχανία, οι Πολωνοί στις κατασκευές, οι Βούλγαροι και οι Ινδοί στη γεωργία. Οι τομείς απασχόλησης του γυναικείου μεταναστευτικού πληθυσμού παρουσιάζουν χαμηλότερη ποικιλομορφία, καθώς οι περισσότερες μετανάστριες εργάζονται στην κατηγορία «άλλοι τομείς απασχόλησης», στην οποία υποθέτουμε ότι δηλώνεται η απασχόληση των οικιακών βοηθών. Στο επόμενο Σχήμα απεικονίζονται οι απόλυτες τιμές σύμφωνα με τα στοιχεία που δηλώθηκαν στην Απογραφή

Γράφημα 2: Απασχόληση Αλλοδαπών (γυναίκες), Απογραφή 2001 - ποσοστά

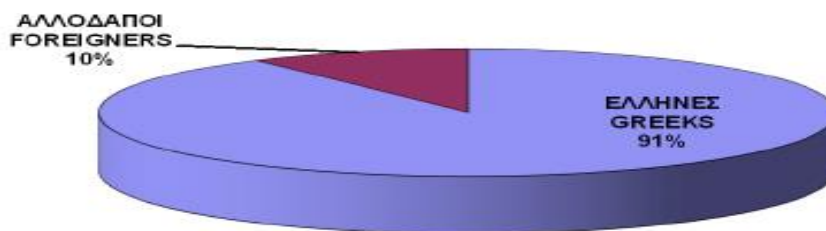
ΙΜΕΠΟ: ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΑ STANDARDS ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, 2008

Το Σχήμα δίνει τα ποσοστά απασχόλησης ανά εθνικότητα. Οι ειδοποιείς διαφορές της κάθε εθνικής ομάδας είναι ευκρινείς. Οι Βούλγαροι και οι Ινδοί παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό απασχόλησης στη

γεωργία (σε διαφορετικούς τομείς), οι Πακιστανοί και Μπαγκλαντέςιοι ειδικεύονται στη βιομηχανία, οι Πολωνοί, οι Γεωργιανοί και σε μικρότερο βαθμό οι Αλβανοί δουλεύουν σε οικοδομικά έργα. Με διαφορετικές εθνικές προτιμήσεις και διαφορετικές εργασιακές δεξιότητες στην αγορά εργασίας, ο ανδρικός πληθυσμός των μεταναστών από χώρες εκτός Ε.Ε. επικεντρώνεται στους τομείς των οικοδομικών έργων, της γεωργίας και της βιομηχανίας και σε κάποια παρουσία στον τομέα του τουρισμού. Πόσοι, όμως, από αυτούς που απασχολούνται στην ελληνική κοινωνία, είναι ασφαλισμένοι; Σύμφωνα με τη μελέτη του ΙΚΑ για τους ασφαλισμένους, το 10% των ασφαλισμένων στο ΙΚΑ είναι αλλοδαποί.

Γράφημα 3: Κατανομή ασφαλισμένων

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ NATIONALITY	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ NUMBER OF INSURED INDIVIDUALS		
	ΑΝΔΡΕΣ MALES	ΓΥΝΑΙΚΕΣ FEMALES	ΣΥΝΟΛΟ TOTAL
ΕΛΛΗΝΕΣ - GREEKS	825.921	731.150	1.557.071
ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ - FOREIGNERS	100.058	67.238	167.296
ΣΥΝΟΛΟ TOTAL	925.979	798.388	1.724.367

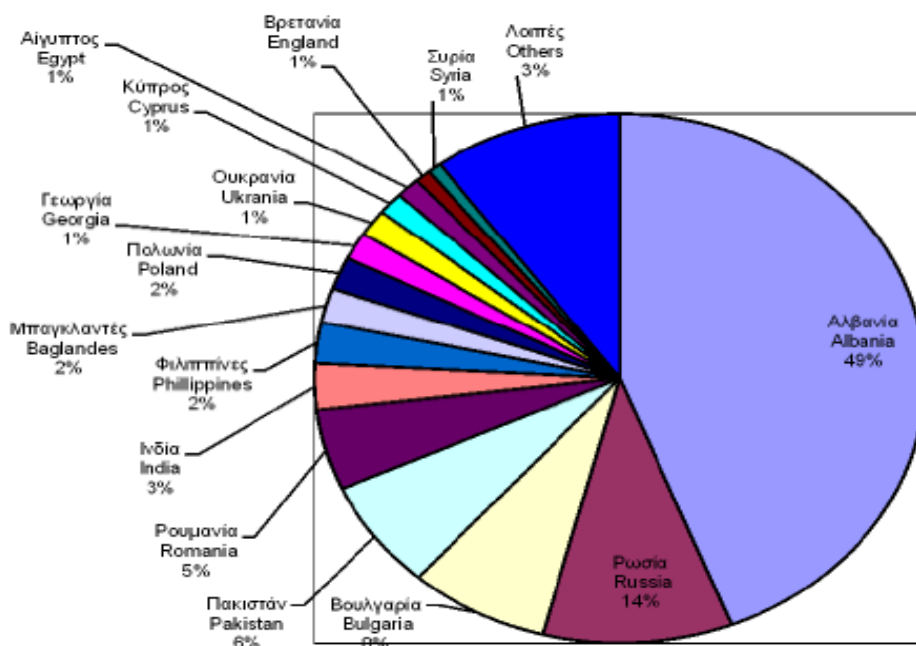

Μελέτη – ΙΚΑ – ασφαλισμένων, Μηνιαία στοιχεία απασχόλησης ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, Δεκέμβριος 2006, σελ. 120-123

Στους άνδρες αλλοδαπούς οι Αλβανοί αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία αφού αντιπροσωπεύουν το 58,77% και ακολουθούν οι Πακιστανοί, οι Ρώσοι και οι Ρουμάνοι με ποσοστά 7,09%, 5,12% και 5,03%

αντίστοιχα. Στις αλλοδαπές γυναίκες οι Αλβανίδες αποτελούν την πλειοψηφία με 38,99% και ακολουθούν οι Ρωσίδες (16,44%) και οι Βουλγάρες (11,76%).

Γράφημα 4: Κατανομή ασφαλισμένων ανά υπηκοότητα

ΙΚΑ 2007

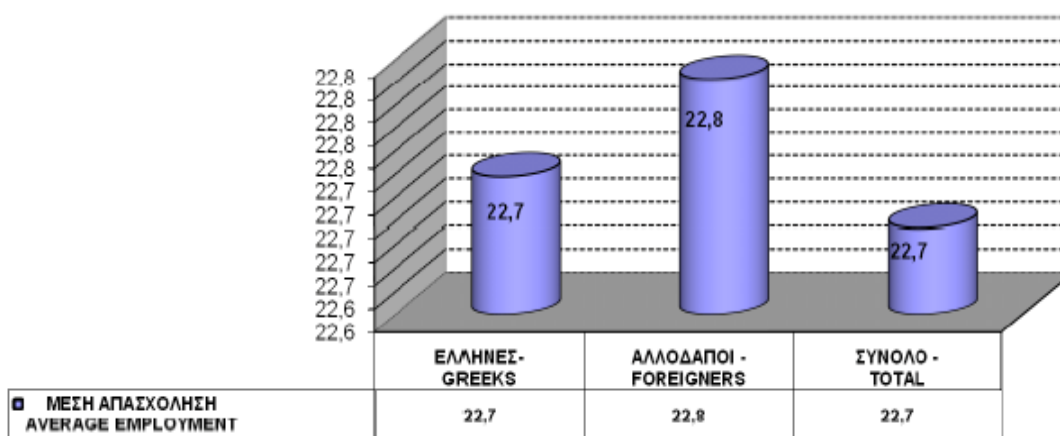
Όπως παρατηρούμε στα παρακάτω διαγράμματα από τη μελέτη του ΙΚΑ, το μέσο ημερομίσθιο των αλλοδαπών είναι αρκετά μικρότερο από αυτόν των Ελλήνων – τόσο όσον αφορά στους άνδρες όσο και στις γυναίκες, ενώ η μέση απασχόληση είναι περίπου ίδια.

Πίνακας 9 & Γράφημα 5: Μέσο ημερομίσθιο και μέση απασχόληση

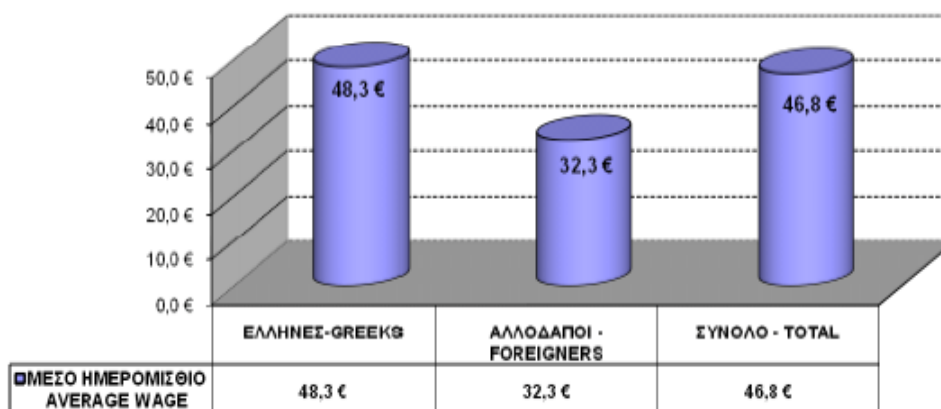
		Ανδρες Males	Γυναίκες Females	Σύνολο Total
ΕΛΛΗΝΕΣ GREEKS	ΜΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ AVERAGE EMPLOYMENT	23,1	22,3	22,7
	ΜΕΣΟ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ AVERAGE WAGE	54,2 €	41,4 €	48,3 €

ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ FOREIGNERS	ΜΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ AVERAGE EMPLOYMENT	23,1	22,5	22,8
	ΜΕΣΟ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ AVERAGE WAGE	35,4 €	27,5 €	32,3 €

ΣΥΝΟΛΟ TOTAL	ΜΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ AVERAGE EMPLOYMENT	23,1	22,3	22,7
	ΜΕΣΟ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ AVERAGE WAGE	52,2 €	40,3 €	46,8 €

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ IV.14.2 : ΜΕΣΟ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ
CHART IV.14.2 : AVERAGE WAGE

Τέλος, να σημειωθεί, ότι τα στοιχεία του ΙΚΑ για το 2007 επιβεβαιώνουν την εικόνα απασχόλησης των αρρένων μεταναστών, με τον τομέα των κατασκευών να συγκεντρώνει περίπου το 50% όλων των ασφαλισμένων αρρένων μεταναστών εργαζομένων, ακολουθούμενος από το λιανικό εμπόριο (7%) και τον τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων (7%). Η απασχόληση των γυναικών δεν απεικονίζεται τόσο καλά από τα στοιχεία του ΙΚΑ. Το πολύ χαμηλό επίπεδο ασφάλισης για τις οικιακές βοηθούς (20.000 άτομα) αποτελεί ένδειξη των σοβαρών προβλημάτων κοινωνικής ασφάλισης στον τομέα αυτό. Ο μεγαλύτερος τομέας απασχόλησης μεταναστριών με βάση τα στοιχεία του ΙΚΑ είναι εκείνος των ξενοδοχείων/ εστιατορίων, ακολουθούμενος από την οικιακή απασχόληση, «άγνωστο», το χονδρικό εμπόριο και <<άλλες εργασίες>>. Συνολικά τα στοιχεία του ΙΚΑ υποδηλώνουν ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων στην νόμιμη απασχόληση του γυναικείου πλυθυσμού στην Ελλάδα. (ΙΜΕΠΟ., 2005)

5.5.8. Διάρκεια παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα

Δεδομένης της απουσίας επίσημων δεδομένων σε αυτό το σημείο- ακόμα και αυτών των καταχωρημένων μεταναστών- μια ερώτηση στην απογραφή ζητάει από τους δηλωμένους αλλοδαπούς εργάτες τον καιρό παραμονής τους στην Ελλάδα, δίνοντας τους τρεις επιλογές: λιγότερο από χρόνο, 1-5 χρόνια και περισσότερο από 5 χρόνια. Περίπου οι μισοί Αλβανοί άντρες ισχυρίστηκαν ότι είναι στην Ελλάδα περισσότερα από 5 χρόνια, και ανάλογα περίπου το 40% των Αλβανίδων. Οι μετανάστες από τις Φιλιππίνες, και μέχρι ενός σημείου από την Αίγυπτο και την Πολωνία, φαίνεται σε μεγάλο ποσοστό να παραμένουν στην Ελλάδα για περισσότερο από 5 χρόνια. Πρόσφατοι μετανάστες από τη Βαλκανική και την Ευρώπη απάντησαν κυρίως 1- 5 χρόνια, όπως έπραξαν αυτοί από το Πακιστάν, την Ινδία και το Μπαγκλαντές. Μόνο οι Μολδαβοί δεν αποτελούν μόνιμους κατοίκους για περισσότερα από 5 χρόνια,

καθώς και οι άρρενες Ουκρανοί.(ΙΜΕΠΟ, 2005)

5.5.9. Γεωγραφική κατανομή των μεταναστών στην Ελλάδα

Αξιόπιστα στοιχεία για τη γεωγραφική κατανομή των μεταναστών είναι διαθέσιμα μόνο από την απογραφή του 2001. Οι μετανάστες συγκεντρώνονται κυρίως σε οικονομικά ανεπτυγμένες περιοχές της Ελλάδας: σε κάποια τουριστικά νησιά (13-25%, συνήθως), την Αττική και τη νότιο-δυτική Ελλάδα, καθώς επίσης και στα σύνορα με την Αλβανία. Οι χαμηλότερες συγκεντρώσεις παρατηρούνται στα Βόρειο- ανατολικά της χώρας, γύρω από την Αλεξανδρούπολη. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση μεταναστών σημειώνεται στο Δήμο Αθηναίων – περίπου 132.000 μετανάστες που αντιστοιχούν στο 17% του συνολικού πληθυσμού. Η Θεσσαλονίκη παρουσιάζει τη δεύτερη μεγαλύτερη συγκέντρωση με 27.000 μετανάστες, οι οποίοι όμως ανέρχονται μόνο στο 7% του τοπικού πληθυσμού. Επιπλέον, το 60,65% των αλλοδαπών ασφαλισμένων στη χώρα μας εργάζεται στην Αττική, ενώ όσον αφορά στους Έλληνες το 52,28% εργάζεται στην Αττική(ΙΜΕΠΟ 2005)

Πίνακας 10: Ποσοστό συγκέντρωσης μεταναστών ανά περιφέρεια

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	
	ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ (1997)	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ (1998)
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100%	100%
ΑΤΤΙΚΗΣ	37,3%	44,2%
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	18%	15%

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	5,9%	6,1%
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	5,9%	2,1%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	5,3%	5,3%
ΚΡΗΤΗΣ	5,3%	5,7%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	4,3%	6,8%
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	2,8%	6,5%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2,67%	2,4%
ΗΠΕΙΡΟΥ	2,4%	1,5%
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1,9%	2%
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	1,4%	1,6%
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1,2%	0,9%

ΙΜΕΠΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο 20^{ος} αιώνας παρουσιάζει μια αύξηση στη διεθνή μετακίνηση, που επηρεάζει τα κράτη σε πολιτικό, οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο. Σχεδόν κάθε κράτος έχει εμπειρία αποστολής και αποδοχής μεταναστών (συχνά και τα δύο) και πολλά από αυτά έχουν παρουσιάσει διαφορές στην εθνική τους σύνθεση.

Οι μετανάστες προκαλούν παραδοσιακά την εχθρότητα των γηγενών τους, που τους κατηγορούν ότι παίρνουν τις δουλειές τους και ότι υποβαθμίζουν τον πολιτισμό τους, ενώ οι πολιτικοί ηγέτες βλέπουν την πολιτισμική διαφορά στο εσωτερικό μιας χώρας ως απειλή για την ενότητα του έθνους, πράγμα που μπορεί να αποδυναμώσει το έθνος σε μια ενδεχόμενη περίπτωση πολέμου. Άλλωστε, αν και θεωρούσαν ότι μπορούν να ελέγξουν τη διαφορά των μεταναστών, στις αρχές του 21 αιώνα κάτι τέτοιο φαντάζει δύσκολο.

Γι' αυτό το λόγο, οι κοινωνίες επιχειρούν να ρυθμίσουν τις μεταναστευτικές ροές με διάφορους τρόπους – αυστηρούς περιορισμούς, ελεγχόμενες εισόδους, πρακτικές εκμετάλλευσης, πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης, κλπ. – ανάλογα με την κοινωνική, οικονομική και διοικητική τους οργάνωση, τα κοινωνικά πρότυπα και τις πολιτιστικές τους καταβολές.

Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την «απειλή» της μετανάστευσης, τα περισσότερα κράτη καταφεύγουν σε δύο δρόμους: σε αυτόν της αφομοίωσης των μεταναστών και σε αυτόν του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ τα τελευταία χρόνια γίνονται από κάποιες χώρες προσπάθειες, ώστε να διατηρηθεί η πολυπολιτισμικότητα των λαών εντός του έθνους.

Είδαμε στην πορεία της παρούσης μελέτης ότι για την εισροή και παραμονή παράνομων μεταναστών στη χώρα δεν ευθύνονται μόνο οι κακοί νομοί και η αναποτελεσματική αστυνόμευση. Η ανάγκη των μεταναστών να αναζητούν και να βρήςκουν ερφασία σε άλλες χώρες οδηγεί στη συνέχιση της μετανάστευσης. Για την Ελλάδα, η εργασία των μεταναστών είναι χρήσιμη για

τους ιδιώτες κυρίως, καθώς και για μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τις αγροτικές εργασίες. Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες από το « ευκαιριακό βόλεμα» και των δύο πλευρών (ημεδαπών και αλλοδαπών) είναι μέλημα της χώρας υποδοχής και όχι των μεταναστών που αποτελούν την αδύναμη πλευρά αυτής της σχέσης.

Στην Ελλάδα, ένα μεγάλο μέρος πολιτών χρησιμοποιούσαν αλλοδαπούς στα σπίτια και στις επιχειρήσεις τους και εν συνέχεια δυσανασχετούν με την ύπαρξη μεταναστών στη χώρα. Οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες που χρησιμοποιούν μετανάστες με εξευτελιστικές αμοιβές συχνά καταφεύγουν στο επιχείρημα ότι εφόσον τόσα ζητούν οι μετανάστες η συναλλαγή είναι τίμια. Πολλές φορές ακούγεται γύρω μας η διαμαρτυρία ότι δύνουμε ψωμί στους μετανάστες και αυτοί αντί να σεβαστούν τη χώρα επιδίδονται σε κλοπές και εγκληματικές ενέργειες. Όσο οι μετανάστες μπορούν να βρίσκουν παράνομη εργασία, οι ατέλειες του δικού μας συστήματος και η δική τους ανάγκη θα τους σπρόχνει να έρχονται στη χώρα.

Κάθε κοινωνία έχει το δικαίωμα να αποφασίζει αν και κατά πόσο μπορεί να δεχτεί μετανάστες στους κόλπους της. Ο κυριότερος και πιο κατανοητός λόγος μη αποδοχής μεταναστών μπορεί να είναι ο κορεσμός της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, σεβαστό μπορεί να είναι και το αίτημα των πολιτών μιάς χώρας για μη αλοίωση της εθνικής τους ταυτότητας. Η χρησιμοποίηση των μεταναστών χωρίς την αντίστοιχη εξασφάλιση αξιοπρεπούς αμοιβής και κοινωνικών παροχών με το επιχείρημα ότι οι ίδιοι οι μετανάστες δεν τα ζητούν, σημαίνει παραβίαση των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκμετάλλευση της κατάστασης ανάγκης στην οποία αυτοί βρίσκονται. Αν κάποια χώρα θέλει και μπορεί να εμποδίσει την έλευση των μεταναστών είναι ελεύθερη να το πράξει. Η εμπειρία πολλών ετών όμως έχει δείξει ότι «Όσο πιο αυστηρή είναι μια νομοθεσία τόσο διευκολύνεται η πλήρης ανατροπή της».

Στην παρούσα εργασία αναφέρθηκαν τα κυριότερα ζητήματα που σχετίζονται με την οικονομική δραστηριότητα των μεταναστών στον κόσμο και ειδικότερα στη χώρα μας. Ο συνδυασμός της παρεμπόδισης εισόδου μεταναστών στη χώρα με νομοθετικές ρυθμίσεις κοινωνικής ένταξης όσων μεταναστών υπάρχουν ήδη στην Ελλάδα κρίνεται ως η καλύτερη δυνατή πρακτική που μπορεί να ακολουθηθεί από την πολιτεία. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί η καταδίκη των μεταναστών σε κοινωνικό αποκλεισμό και

ανεργία στο μέλλον, γεγονός που εικάζεται ότι θα δημιουργήσει επιπλέον προβλήματα και κοινωνικές συγκρούσεις.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική που επιχειρείται δείχνει να κινείται περισσότερο προς την κατεύθυνση του περιορισμού της μετανάστευσης. Η ΄χρα μας θα πρέπει να προσαρμοστεί στις ευρύτερες απαιτήσεις που θα προκύψουν από τις δικές της ανάγκες και τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. /με βάση τα στοιχεία που παρατέθηκαν στα κεφάλαια που προηγήθηκαν, η παρούσα εργασία κλείνει με την ελπίδα οι μόποιες εξελίξεις στην ΕΕ να μην αφήσουν να επαναληφθούν λάθη του παρελθόντος, να μη θυμίζουν συμπεριφορά μιάς «σύγχρονης αριστοκρατορίας», και να μην επιδεινώσουν τις σχέσεις της ΕΕ με τρίτες χώρες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μπάγκαβος Χ. / Παππαδοπούλου Δ. (2003), «Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική πολιτική», ΙΝΕ (Ινστιτούτο εργασίας ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ).
2. Ναξάκης Χ, Χλέτσος Μ (2001): Μετανάστες και μετανάστευση, Εκδόσεις Πατάκη.
3. Σούλης Σ (1993): «Το ξένο παράνομο εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα» στο Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής σήμερα, Αθήνα
4. Μπάγκαβος Χ, Παππαδοπούλου Δ. 2006, Μετανάστες και η ένταξη των μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία.
5. Ιωακείμογλου Η. (2003): Οι μετανάστες και η απασχόληση.
6. Ρομπόλης Σ. , «Οικονομία, αγορά εργασίας και μετανάστευση στην Ελλάδα», Μελέτη ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, 2005.
7. Καβουνίδη Τ., Πολύζου Α., Μαυρομάτης Γ., Κοτρώτσου Α., Γιαννίτσας Δ., Αλτσιτζόγλου Μ., Αβραμίδη Τ., (2006), ΙΜΕΠΟ, Πολιτικές Ένταξης των Μεταναστών: Η Ευρωπαϊκή εμπειρία, Αθήνα.
8. Λιανός Θ.(2003): Σύγχρονη Μετανάστευση στην Ελλάδα, Οικονομική διεύρυνση, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών ερευνών, Αθήνα.
9. Τσουκαλάς Μ. «Η Ελληνική μετανάστευση μεταξύ θεωρίας και εμπειρίας» (2008).
10. Κούρκοβιτς Ι «Μετανάστες ανάμεσα στο δίκαιο και την Νομιμότητα» στο συλλογικό έργο Μετανάστευση στην Ελλάδα, εκδόσεις Ελληνικά γράμματα.
11. Σακελαρρόπουλος Θ. «Υπερεθνικές Κοινωνικές Πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης (2003).
12. Λινάρδος – Ραλμόν : Η αναγκαιότητα μιας νέας προσέγγισης της μετανάστευσης, (Αθήνα 2003).
13. Εκμέ Παππαδοπούλου, : Η μεταναστευτική πρόκληση, Αθήνα 2002.
14. Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής(ΙΜΕΠΟ) : Το ψυχοκοινωνικό πρόβλημα των μεταναστών και η ένταξή του (Αθήνα 2007).
15. ΙΜΕΠΟ : Μετανάστευση στην Ελλάδα εμπειρίες – προοπτικές – πολιτικές, Τόμος Α' και Τόμος Β' , Αθήνα 2008.
16. Εφημερίδα "Κυριακή ελευθεροτυπία", 29/12/2002, σελ 18
17. ΙΜΕΠΟ: Στατιστικά στοιχεία για τους Μετανάστες στην Ελλάδα: Αναλυτική μελέτη των διαθέσιμων στοιχείων και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα Standards της ΕΕ, 2005, Martin Baldwin - Edwards, Mediterranean Migration Observatory
18. . Μελέτη – ΙΚΑ – ασφαλισμένων, Μηνιαία στοιχεία απασχόλησης ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, Δεκέμβριος 2006
19. Ευρωβαρόμετρο 67 Κοινή γνώμη στην Ε.Ε Ανοιξη 2007, <http://Europa.eu.int>

20. Πετρινώτη Ξ. 1993, :Η Μετανάστευση προς την Ελλάδα. Μια πρώτη καταγραφή, ταξινόμηση και ανάλυση.
21. Οικονομική και κοινωνική επιτροπή Ελλάδας (ΟΚΕ). Οι Μετανάστευση και η συνεργασία μεταξύ των κρατών στη Μεσόγειο.
22. Κασημάτη Κ. : Κέντρο κοινωνικής Μορφολογίας και κοινωνικής πολιτικής , Αθήνα 2003. (Πολιτικές Μετανάστευσης και στρατηγικές ένταξης).
23. ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών και Δρεπτάκης, 2006
24. George Borjias (2000) Ζητήματα στα οικονομικά της Μετανάστευσης